

ADMONITIO

AD OCTOGINTA SERMONES SUBSEQUENTES.

Uníversos sancti Fulgentii sermones perlegendibus nobis, visum est ipsos ad tres omnino classes posse facile revocari. Harum prima eorum est qui certo Fulgentium auctorem agnoscunt, aut saltem ad ejus styllum et ingenium quam maxime accedunt. Secunda classis continet plures sermones, diversi a Fulgentio auctoris, et quidem certi: quem alium ab Augustino hactenus non invenimus, ut patebit ex iis quæ infra ad singulos suo loco præmonēbimus. Tertia denique complectitur cæteros omnes scriptoris diversi, at omnimodo incerti. Ad primam classem attinent ii quos supra ut genuinos S. Fulgentii fetus edidimus ex antehac excusis, tum prior ex his quos nunc primum ex codice Vaticano damus. Ad secundum spectant aliquot ex his quos inferius exhibituri su-

mus, suo ordine: qui quidem Augustinum patentem sibi vindicant, et inter ejus opera leguntur. Tertia demum classi assignamus reliquos omnes hac in appendice proxime subjiciendos. Qui (si paucos exceptis Africano cuidam nec indocto viro tribuendos) vix quidquam referunt non Fulgentio tantum, sed nec ullo alio probato scriptore dignum. Nisi forte eidem ipsos auctori tribuere libeat, quo auctore plerique inter opera S. Augustini irrepserunt, legunturque in appendice ad tomum quintum editionis hodiernæ, aut decimum anteriorum editionum. Si quid autem de quibusdam sigillatim notandum, aut in ipsis fortasse merito reprehendendum videatur, in præfixa cuique notatiuncula observabitur.

S. FULGENTII EPISCOPI

(falso titulo)

IN SEQUENTES HOMILIAS sive SERMONES

PRÆFATIO.

Cum suam in nobis vult exercere caritatem, solitam vobis sancti sermonis sui non exhibuit claritatem. Itaque et nos obedienter convenit tacere quod voluit, et vos libenter tolerare quia voluit. Orate ergo pro nobis, ut verbis nostris facta convenient: quia cupimus magis precibus vestris adjuti factorum fructibus opimari, quam verborum foliis obumbrari. Exhortamur caritatem vestram, dilectissimi fratres, ut impigre et vigilanter verbum Dei ministrantibus fratribus et compresbyteris, vos audire non pigeat. Dominus enim et Deus noster, ipsa veritas quam auditis, per quemlibet loquatur, pie et vigilanter audienda sunt quæ loquitur. Nam in nobis nemo est major, nisi qui minor fuerit. Proloqui autem vobis volumus ex more, ut ea quæ dicimus læciatis amore. Omnium quidem ciborum sal salubre est condimentum, si mensura non desit. Alioquin et ipsum perit, et quod salierit perdet. Amaratur enim nimietas quod poterat saporari mensura. Sic qui in nobis est sensus, si teneat modum, dat sapere, intellectum parit, prudentiam generat, cor dilatat, ruget ingenium, maturat dicenda, audienda componit: fitque sibi dulcis, fit etiam gustantibus tota dulcedinis plenitudo. Erit etiam plane ipse melleus sensus de cujus ore prolatum fuerit nihil amarum. Hoc præmisimus, ut sit nobis in evangelicis sententiis nostri sensus certa constringenda mensura: quatenus vitalem cibum, divinum pastum, cœlestem saporē non violet, sed cautissima nobis sobrietate custodiat, juxta illud Apostoli: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Rom. xii, 3). Proinde jam quid

B in Evangelio Dominus dixerit, audiamus. Inter principales stellas, septentriones, oriones et luciferos, stella semper minuitur obscuratur claritate magnarum: sed non ita est in cœlo novo matris Ecclesie, in quo stella seminis Abrahæ fidei fulgore coruscet. Ubi nunc me tanquam parvissimam stellam inter sidera Patrum ipsis alticentibus et præcipientibus procedentem non obscurari, sed clarificari confido. Ut quod minus habeo de circulo sideris mei, de splendore merear paterni oraculi, et auditus vestri, et cordis intenti, quod mihi est velut cœlum, in quo mei sermonis adjuta stella procedat, et paterna interpellatio cum vestro favore succedat. Secura pugna est jaculatori sagittarum, cum protegentium tegitur narato agmine clypeorum. Cum igitur scuto benignitatis Patres me video munientes, non timeo de parvopharetra tenuissimos jaculare sermones. Ut cum infirmæ vocis ex arca trepidantium labiorum jaculator sermonis incompti sagitta mei cordis, non timeat: protecta lorica sanctorum Patrum clypeata coram. Sagittæ namque sunt etiam ipsæ potentis, de arcu parvi sermonis, quæ cum carbonibus desolatoris, et nostra delinquent verba, et vestra illuminent corda, ut et insidiantis ignita extinguantur jacula, et vestra libenter audiat sapientia, sine laboriosa pugna de paterna victoria. Video quidem, fratres dilectissimi, alacritatem animi vestri, et impigrum studium, luminosumque fervorem: sed ne in hac vestra agilitate piger ipse reperiar, non videar superfluum, quod excito vigilantes, exhortor accensos. Etsi enim tantum agonem in vobis invenit sermo, ut plus non

possit accendere, vobiscum tamen vult et ipse fervere. Terret meam parvulam rudemque facultatem sanctorum Patrum antiqua doctrina, et vestra, fratres, intentio luminosa: sed rursus me exhortatur et illorum jussio, et vestra benignitas. Nam etsi cum eruditissima examinatione dicta perpenditis, ita tamen in Christo omnes pinguissima caritate diligitis, ut non solum fortes et mediocres, sed etiam tenues et pauperes libenter audiat. Loqui verbum Dei cognitis et amicis magna fiducia est caritatis, ubi fructus præsumitur pietatis. Ut si quid etiam minus compta profertur eloquii, facile ignoscat amicus, cui non est ditor incognitus. Nam in hac parte prophetam Ezechielem de exsequendo præconio dubitantem, confortat omnipotens Deus, ne de sua imperitia trementer excusans, cervicibus parvis sub magno prophetæ onere vacillaret. Dicit ad eum Dominus: *Quare dubitas? Non enim ego ad gentem alienam mitto te, sed ibis ad populum tuum, non ignota lingua, sed cognita (Ezech. iii, 5).* Nec dicturus es: Linguam quam non noveram audivi: una est lingua, paria sunt verba, civilis est audientia. Et ne esset aliquid quod reprehensibile cognitis in amico cognito videretur, porrigit ei librum intus et foris celestibus calamis exaratum, et jubet eum avidis faucibus absorbere, ut inde posset gustatas delicias eructare. Accipit, devoravit. Instructa est lingua, obdulcata sunt membra, et cœpit de homine divini magisterii suaviter vorata resonare peritia. Sic et nobis dignetur Dominus istius libri donare delicias, ut ipse doceat quod homo non docuit. De cognita vestra non timeo civili congregatione, præsumens quia qualemcumque gaudebitis audire sermonem. Quotiescumque divini sermo profertur imperii, et regalis in medium doctrina tractatur, adsunt angeli ministri verbi Dei, commendatores eloquii, et interpretes sacramenti. Adfuit enim beato Daniel Gabriel interpretator, cum ei a dextris Cyrus assisteret imperator, et ait: *Gabriel, fac intelligere istam visionem (Dan. viii, 16).* Iste idem Dominus et nunc jubeat inter sancta et magna colloquia, tanto nos angelo commendari, ut interpretationis angelicæ accipere mereamur rationem. Tunc poterimus aptum quoquomodo ad vestram caritatem cum fiducia proferre sermonem. Sancto et dulci et largo sermone, plurimoque affectu non necio semper dilectionis animos esse perfusos. Et quia magnis dapibus spiritualium rerum, subministratione domini fratris et consacerdotis mei, sæpius assuevistis expleri, quibus ausibus, quæve fiducia poteritis oblectari, non potest comprehendere. Hoc mihi proponens tantillus homo, minus audeo quam præsumo. Sed quoniam communi voto, jussis parere contendendo, erubescere non recuso. Et ideo velut advocacionem quamdam parvam profero mediocris, non ut animum expleam, sed ut fastidium tollam. Ergo si satis non sorduerint, quæcumque fuerint libenter, quæso, accipere dignemini. Adhibete huc intentas aures, qui amatores estis verbi Dei, et considerate

A diligentius quæ Domino donante dicere poterimus. Quantum enim prædicantibus nobis creditur verbum Dei, tantum vobis sacramentorum cumulus augetur. Sed sicut quis exiguo vectus navigio ingreditur mare, donec terræ vicinus est, minus metuit, cum vero paulatim in altum fuerit progressus, et undis intumescentibus cœperit in ima deduci, ibi continuo mentem pavor invadit, et formido percellit, quod exiguam ratem immensis fluctibus credit, ita etiam nos pati videmur, qui exigui meritis et ingenio tenues, tam vastum misteriorum pelagus audemus ingredi. Sed si, orantibus vobis, Dominus dignetur Spiritus sui sancti auram nobis prosperam dare, secundo verbi cursu portum salutis intrabimus. Nunquam facile auspicia nostræ temeritatis erumperent, nisi vester erga me primatus ac dilectus affectus veniam dicendi mihi tribuere dignaretur audaciæ. Quodcumque ergo poterimus de divinis fontibus haurire, et ad potanda vestra pectora spiritaliter tradere, quæso ut dignemini libenter accipere.

SERMO PRIMUS.

In Natali Christi.

Inclinantur organa de cœlis, quæ Dei gloriam possunt cantare nascentis. Descendentibus namque angelis ætherea geritur per ventos Ecclesia, ut celestis patrie exemplar jam vivam transferatur ad terram. Ubique silentium, quia organa cœli universa succumbunt. Silentium prophetarum, taciturnitas sacerdotum, melodia sola modo est competens angelorum. Zacharias tacet in templo, angeli cœperunt hymnum cantare de cœlo, qui faciunt et stellam micare, et noctem lucere, pastores vigilare, oves ruminare, agnos tripudiare. Nuntius clarus, suavis cantus, mitis Dominus natus, pastoribus virtus, pecoribus pastus. angelis cantus. Describit beatus Joannes (*Apoc. vii, 4*) millia centum quadraginta quatuor in Sion monte hymnum cantare suavem, in modum citaredorum; sed alter est sonus angelorum. Pastorum stupore ora pendentia, agni et oves siluere, tanquam ad tibiam pastoralem, cum angeli nuntiant in præsepe jacentem hymno mulcente pastores. Pater Abraham desiderat in veritate suscipere Trinitatem, quam susceperat in imagine sub tentorio convelante. Isaac gaudet sub Bethlehemitica casa, velut sub centenaria spica; ad triticeam medicinam illustratur, jam non visitatur. Pater Jacob ille sub scala conspectat Dominum non scalæ incubantem, sed de terra nascentem, in præsepe jacentem, ubera materna lactentem. Ducatum gerit Moses Israeliticis populis (*Deut. xviii, 15*), quia suscitatus est nobis Propheta de fratribus nostris. Isaias sub vinea dilecta concantat, faciens sub palmitibus spinosis Ecclesiam, quia *puer natus est nobis, filius datus est nobis (Isa. ix, 6)*. Qui invitat pastores ad præsepe, electurus est pisces ex littore, factururus organa terrestria, declinando celestia. Jam Matthæus hominem pingit Deum, quem Spiritus pinxit sanctus in virginalium tabella membrorum. Jam incipit Marcus evangelista leonem producere, non de venatoria cavea, sed de stabulari spelunca. Jam Lucas evangelista vitulum portat pontificalibus humeris saginatum, ut pascatur de eo genus humanum; et jam terra tota sulco crucis aratur, in semine lacrymarum, in manipulis gaudiorum, et vituli saginantur ad Christianarum convivium nuptiarum. Aquila ecce jam volat, et usque ad pectus dominicum suarum Joannes declinat remigia penularum, ut de pectore Christi accipiat odoratum, et volatum suum pertendat ad cœlum, volatu canta-

* Deest huc adecor, aut quid simile.

que persulcans, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. 1, 1). Delectat enim evangelistas cum Christo Domino nascente in terra ambulare, cum patiente regire, cum moriente sacrificare, cum resurgente et ascendente volare. Ab Oriente et Occidente producent pennas aquilæ, dimittendo terram, tradendo membra, tolerando tormenta. Pennæ martyrum usque ad nostra littora navigarunt, et nos ad Dominum volare pennis justitiæ docuerunt. Ossa martyrum, membra sanctorum, pennæ sunt aquilarum, quas cantus invitat angelorum, volatusque colorum, ut fiat lætitia pastorum, ruminatio ovium, nutritio dulcis agnorum, quia natus est Agnus Dei, qui tollat mundi peccatum.

SERMO II *.

In Natali S. Stephani.

Hesternæ die celebravimus natalem quo Rex martyrum natus est mundo, hodiè celebramus natalem quo primicerius martyrum migravit ex mundo. Oportebat enim ut primo immortalis pro mortalibus susciperet carnem, et sic mortalis pro immortalibus contemneret (al. susciperet) mortem. Natus est Dominus ut moretorem pro servo, ne servus timeret mori pro Domino. Natus est Christus in terris, ut Stephanus nasceretur in cœlis. Ingressus est Dominus mundum, ut Stephanus ingrederetur in cœlum. Altus ad humilia descendit, et humilis ad alta ascendit. Filius Dei factus est filius hominis, ut filios hominum faceret filios Dei. Fecit Christus miracula, tectit et Stephanus. Nunquid Stephanus potuit lacere sine Christo? Vivebat enim Stephanus de Christo, sicut sarmentum de vite. Miraris fructum de sarmento pendentem, et vide sarmentum in vite manentem. Eia, sancte Stephane, dic aliquid de Judæis, ut incipias lapidari, quo possis coronari. Jaculare verba, et excipe saxa. Dic aliquid de incircumcisus cordibus, et morieris lapidibus. Dic aliquid de eo cujus nomen nolunt audire, et erubescant et sæviant, et muta fiant labia dolosa (Psal. xxx, 19). Dic eis ubi vides vivum, quem irriserunt crucifixum. Dic eis ubi eum vides, et hic non vives, sed cum eo melius vives. Dic eis quia nihil est quod fecerunt, vivit enim quem occiderunt. Dic eis quia eum vides in cœlo ad dexteram Patris astantem, quem irriserunt in cruce pendentem. Et ille sanctus Stephanus, *Ecce inquit, video cœlos apertos, et Filium hominis stantem ad dexteram Dei. Clamantes autem continuerunt aures suas* (Act. vii, 56). Aures clausurunt, et ad lapides cucurrerunt, impetumque fecerunt omnes in eum. *Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem* (Ibid., 57): Adhæsit anima mea post te, quia lapidatur caro mea pro te. Oravit Christus pro crucifixoribus suis, oravit et Stephanus pro lapidatoribus suis. Dominus Christus oravit affixus in ligno, et sanctus Stephanus, genu flexo. Qui stando suum spiritum commendavit Domino, pro illorum delicto lixo genu oravit. Orabat Dominum pro inimicis, ut amicus dicens: Certe ego patior, ego lapidor, in me serviunt, et in me fremunt, sed *ne statuas illis hoc peccatum* (Ibid., 60): quia ut hoc dicam tibi, a te primo audiavi. Ego servus tuus patior, sed multum interest inter me et te. Tu Dominus, ego servus. Tu Verbum, ego auditor Verbi. Tu magister, ego discipulus. Tu Creator, ego creatus. Tu Deus, ego homo. Multum interest inter peccatum istorum qui lapidant me, et illorum qui crucifixerunt te. Quando ergo dixisti, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxiii, 34), pro magno peccato petiisti, et me pro minimo petere docuisti. *Domine, inquit, ne statuas*

illis hoc peccatum. Tanquam diceret, Ego patior in carne, isti non perant in mente. Illi lapides mittebant, et sanctus Stephanus orationes fundebat. Magna pietas, fratres, magna clementia. Forsus qualia ir mensa Domini sui comedit, talia et ipse in suo convivio preparavit. Scriptum est in lege, *Ad magnam mensam sedisti: scito quoniam talia te oportet præparare* (Eccli. xxxi, 12). Talia ergo in oratione exhibuit, qualia in suâ Domini mensa comedit. Dominus Christus dixit: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*; sanctus Stephanus dixit: *Ne statuas illis hoc peccatum; et hoc dicto obdormivit in Domino*. O somnum pacis! quid illo somno tranquillius? quid illo somno quietius? qualis ibat ad amicos, qui sic diligebat inimicos? Nam ut noverit sanctitas vestra, quantum valuerit oratio sancti Stephani martyris, recurrere nobiscum ad illum adolescentem persecutorem nomine Saulum, sicut ex libro dum legeretur audivimus, qui cum Stephanus lapidaretur, et ab ipso omnium lapidantium vestimenta servarentur, ut tanquam in manibus omnium ipse lapidare videretur. Hic cum iret in via, *subito circumfulsit eum lumen de cœlo, et audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra simul calcitrare. Et ille: Et tu quis es, Domine? Et Dominus ad eum: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris* (Act. ix, 3, 4, 5); quid mihi et tibi? Quare te erigis contra me malo tuo, et te non potius humilias bono tuo? Ad tanta mala que commisisti in me, olim quidem debui perdere te; sed Stephanus meus oravit pro te. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Sed quia insanis contra nomen meum, ego te faciam servum meum. O Saule lupo rapax, comeditisti, exspecta paululum, et digeres. Dicam plane, elisus est filius perditionis, et erectus est Vas electionis. Nam si sanctus Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet. Sed ideo erectus est Paulus, quia in terra inclinatus exauditus est Stephanus. Ergo quod fecit Saulus, patitur Paulus; quod fecit persecutor, patitur prædicator; quod fecit lupo, patitur agnus: quia sic est in tali homine vindicandum, ut discat pati quod faciebat, sentiat et ipse quod aliis inferebat. Dicitur Ananias a Domino Jesu Christo, *Vade ad eum, et signa eum signo meo* (Ibid., 11). Abiit Ananias, baptizavit Saulum, et fecit ex lupo agnum. Coopimus habere nos prædicatorem quem sanctus Stephanus habuit lapidatorem. Sic ergo exauditus est sanctus Stephanus, ut ejus orationibus deleteretur peccatum quod commiserat Saulus. Commendemus ergo nos orationibus ejus: multo magis enim nunc exauditur pro veneratoribus suis, qui sic exauditus est tunc pro lapidatoribus suis.

SERMO III **.

In Natali S. Stephani.

Dominus noster Jesus Christus, pastor bonus, mitis et pius, oves suas miscet inter lupos in hoc sæculo, ut eas adjuvet de throno suo. Vis videre quicunque es, Christiane, Dominum Jesum Christum oves inter lupos miscentem? Ipse in præsentis Evangelii lectione clamabat dicens, *Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum* (Matth. x, 16). Vis iterum videre Dominum Jesum Christum oves suas de luporum manibus educentem? Ipse clamat et dicit, *Ego sum pastor bonus, Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis* (Joan. x, 14). Lupus destruitur, quando pastor occiditur. Ovis redimitur, quando pastor crucifigitur. Non enim timere debent oves misce in medio luporum. Ad hoc enim lupis miscentur.

mus. Edit.

** Nec Augustini est, nec Fulgentii, nec alterius docti viri, ut patet ex hoc quod infra dicit, Christum in cruce suspensum dixisse, *Amen, amen dico vobis, amodo videbitis*, etc. — Exstat tamen editionis nostræ Augustini tomo V, col. 2143.

* Legitur apud Augustinum serm. I de Sanctis; exstat autem editionis nostræ tomo V, col. 2145. Hunc nonnullosque alios qui in hac appendice occurrent, jam antea inter opera Augustiniana editi, rursus hic edere non dubitavimus, propter variantes quas, utramque editionem conferentes, deprehendi-

non ut in ipsorum malitia commutentur, sed ut lupi in innocentia ovium convertantur. Sed si nolunt fieri agni, oves non deficiant, sequentes Agnum qui tollit peccatum mundi. Ecce enim prima ovis sanctus Stephanus, quomodo testimonio fidei lupos excutit proclamantes, et oculis suis cernit patientes! Optima ovis pugnans in medio luporum; sequens, non adhuc perveniens ad Dominum, et jam amicus est angelorum. Quam manifeste familiaris angelis erat amicus, qui in medio luporum ut angelus parebat! Adaperitis etenim cœli, aspectus mutatus est confessoris; et cœpit tanquam Sole illustratus justitiæ respicere, ut humanam speciem non haberet ipsis patentibus cœlis, ipsis latentibus inimicis. Nam stabat in medio luporum, et erat facies ejus tanquam facies angeli stantis in medio Judæorum (Act. vi, 15). Quid agitis, o Judæi? non timetis ovem Christi primam pedisequam, quæ habet in fronte sua nomen Patris et Filii et Spiritus sancti? Istud est signum quod vobis in Stephani fronte lucebat, hoc signum viderunt cœli et patefacti sunt, et tanquam ostenso signaculo in specie angelorum, patefactæ sunt portæ cœlorum. Venit enim sanctus Stephanus cum clavibus fidei, et ipse sibi aperuit, quod fideliter credidit, et libenter asperit. Quod ergo vidit, non tacuit. Ecce, inquit, video cœlos apertos, et Filium hominis stantem ad dexteram Patris (Act. vii, 15). Sed quid restabat ut cœlis patefactis videret, nisi ipsum qui in cœlis ascenderat Dominum Salvatorem? Nam istos cœlos omnes videmus, sed clausos, non patefactos; lucentes in stellis, non micantes in angelis. Iste autem jam non homo, sed angelus homo sedem palatii Domini sui non aspicit clausam, sed patefactam. Non videt angelos, sed archangelos; siquidem et ipsos aspicit, sed ipsum prædicat cui testis erat. Ipsum præconat cui est famulus in agone perfectus. Nam quanta fuerat sancto Stephano gratia donata! Videbat exercitum cœlestis militiæ stantem: videbat hominis Filium ad dexteram Patris sedentem. Ecce videt Dominum qui jam migrabat ad Dominum, confessionisque merito aspicit congregationem cœlestium potestatum, qui jam migraturus erat ad provinciam mortuorum. Sed inter mortuos clamabat, qui inter lupos coruscabat. Ecce, inquit, video cœlos apertos, et Filium hominis stantem ad dexteram Patris. Gaudent amici, si blasphemant inimici. Non taceat ovis testificando, etsi lupi clamant blasphemando. Concluserunt enim mentes suas, et dixerunt, Blasphemavit. Hoc dixit et Caiphas princeps Judæorum de hominis Filio patiente et omnia tolerante. Cum enim diceret Dominus noster Jesus Christus suspensus in cruce: Amen dico vobis, amodo videbitis cœlos apertos, et Filium hominis stantem ad dexteram Patris (Matth. xxvi, 64), clamavit Caiphas dicens, Blasphemavit (Ibid., 65). Caiphas conscidit vestes, isti ipsas clausurunt mentes. Caiphas ut nudus remaneret, isti ut in sua malitia permanerent. O magnum miraculum! cœli januæ aperiuntur, et Judæi mentes impias concluserunt. Sed sanctus Stephanus non tacuit, non defecit, nec blasphemantibus cessit. Ibi attendebat, ubi oculos cordis aperiebat. Ecce, inquit, video cœlos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei. Sed quid mihi irascimini pro tanta testificatione, Judæi? Nunquid mea jussione aut potestate patefacti sunt cœli? Patefacti sunt, non ut meam gloriam proderent, sed ut pastorem meum in meum astantem adiutorium demonstrarent. Considerate igitur, et videte quam longe sum a cœlis, positus vobiscum in terris. Nunquid ego attingere potui, et januam aperire cœlorum? Palatium suum ipse mihi aperuit Dominus angelorum. Merito quodammodo video, et quod video non taceo. Non eum contempsit in cruce pendentem, ideo video ad dextram Patris sedentem. Vobis istud est datum de cœlestibus testimonium; sed si non creditis, ego quid feci vobis? Cœli aperti enarrant gloriam Dei (Psal. xviii, 1), et ego taceo misericordiam Christi mei? Video Chri-

stum in sua gloria sedentem, pro mea salute astantem. Ipse mihi testis est in cœlis, ego ei non ero testis in terris? Si eum fuero confessus coram hominibus, confitebitur etiam ipse me coram angelis suis. Si autem negavero eum in terris, et ipse me negabit in cœlis. Sed pro tam fidelibus testimoniis lapides jactatis, mentem clauditis, integra vobis et manifesta dicentem audire non vultis. Cæditis, cæditis lapidibus confitentem; habeo meum ad Patris dexteram adiutorem. Vos cæditis caput meum, ego illi commendo spiritum meum. Domine, inquit, Jesu, suscipe spiritum meum (Act. vii, 58). Isti maledicunt, tu benedic. Isti persequuntur, tu suscipe persecutum. Non sine causa, Jesus meus, Domine meus, pro me ad dexteram Patris dignaris astare, quem novi et credo ad dexteram Patris sedere. Pro me est quod stare dignaris, qui stando non deficis, qui tuos adjuvandos non deseris. Tu me, Domine meus, insisti in medio inimicorum, ne dignatus es facere primum martyrem post tuam ascensionem. Si vis ut non deficiam a te, adjuva me. Cesset contusio petrarum, ne deficiat in me fortitudo membrorum. Pro me enim, Domine meus, appellas dum stas: vocis tuæ legationem audio; credo, suscipio, cognosco pro me apud Patrem postulantem, donantem et adjuvantem, ne mea fides deficiat sequendo te. Quid dicit Jesus meus, Dominus meus, petendo pro me apud Patrem? Pater, ecce iste primus pedisequus novam pro me mundi intravit palæstram; dona misericordiam, perveniat ad victoriam; sentiat ovis mea se adjuvantem, ne me inter lupos existimet traditorem. Ecce video stantem, præsumo pro me postulantem. Et ideo Domine meus, qui spectas certamen meum, suscipe spiritum meum. Verum quia non timeo, Domine, lapidata membra, pones spiritum meum in requiem sempiternam. Inter istos sum deputatus tanquam ovis occisionis, apud te ponar in requie suavitatis et pacis. Judæi lapidabant, iste ingemiscebat. Judæi cædebant caput, iste commendabat spiritum. At ubi de spiritu commendato cœpit esse securus, et pro inimicis factus est advocatus, et non sicut pro se petebat, ita pro inimicis interpellat. Hic stabat, quando Christum videbat; hic genua flegebat quando pro inimicis orabat. Ipsa enim necessaria erat advocatio pro tantis ac talibus inimicis. Sciebat enim quod eum Dominus Jesus non cito posset audire, sed pro ipsorum peccato, non pro merito suo. Ideo pro tanta iniquitate lapidantium Judæorum genua flegebat, lacrymas effundebat, dicens: Domine, ne statuas hoc illis ad peccatum (Ibid., 59). Vide, quicumque Christiane, quomodo ovis ista in omnibus sequitur, et pastorem imitatur. Dominus Christus suspensus in cruce clamabat: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum; iste dicit: Domine, suscipe spiritum meum. Dominus Christus pro inimicis clamat: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt; iste dicit: Ne statuas hoc illis in peccatum. Et manifeste, fratres mei, in medio lapidantium istorum qui amplius sæviebat, beatus apostolus Paulus præsens erat. Si ergo tunc daretur Stephano de lapidante vindicta, quomodo talem magistrum habuisset Ecclesia? His dictis emisit spiritum, ascendit in cœlum, veniam meruit inimicis. Gaudere meruit in cœlis de amicitia beati Pauli subsequenti, quia ipse est Dominus qui facit sterilem matrem in domo filiorum letantem (Psal. cxii, 9). Ecce hoc sanctus Stephanus meruit, qui videbat Filium hominis stantem, quem novimus ad dexteram Patris sedentem. Petamus enim ut interpellat pro nobis, et pro peccatis nostris, et cruat nos a tantis periculis et parturitionibus universis, pro pietate sua, non pro conscientia nostra. Nam qui aut quanti fontes peccati nostri flammam possunt extinguere? Ipse dignetur nostra crimina sepelire: ut sicut in monumento novo ad medicum commendavit membra sua, sic in fonte indulgentiæ sepeliat peccata nostra, et nobiscum semper gaudeamus in Ecclesia sacrosancta.

SERMO IV.

De Epiphania Domini et de Innocentibus.

Christus natus est, letantur cœli simul et terra, quia gaudet stella, et Magi offerunt munera. Obtulerunt Magi xenium magnum, quia cantaverunt canticum novum in medio pastorum, dicentes: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. II, 14). Obtulerunt xenium et stellæ cœlorum. Ecce enim stella de medio stellarum, velut in magna legatione directa processit. Aspicit Magos iter agentes, viam nescientes, et Dominum requirentes. Dicitur stellæ, Vade, ostende eis viam: hæc est gratia mea diligentibus me, in stella habeant præcursorem. Ecce dum viam considerant Magi, ad munera prompti, de via ignari, de Domino minus instructi, dedit eis stellam, ut in nocturna deductione lampadem. Præbuit eis faculam, ut in nocte non paterentur injuriam. Cœperunt stellam sequi, facti certi, instructi legati, usque ad locum deducti, inde stella secedit, ubi Magis Dominum demonstravit. Cum enim quis cœperit cognoscere Dominum, nullum necesse habet timere inimicum. Ecce quanta meruerunt, qui Domino munera obtulerunt. Ita et nos deducunt angeli, quando offerimus gloriam Domino perpetuo Regi, offerimus ei gloriam et honorem. Præbent nobis angeli deductionis suæ dulcissimum servitorem. Sed munera perpendenda sunt pro qualitate personæ. Imperator est, auro debet ornari; Dominus, incensum ei debet offerri; homo factus pro nobis, ut habitaret in nobis; de myrrha debet fieri sepultura, ut in corde nostro maneat viva memoria, et appareat nobis semper in gloria. Et admoniti sunt Magi in somnis ab angelo, ne reverterentur Herodi nuntiare, sed per aliam viam ad suam pergerent regionem. Tunc Herodes cum videret se a Magis esse delusum, facie immutatus, animo conturbatus, scribas et seniores vocari misit, de quibus sciscitabatur, dicens: Ubi certum habetis regem futurum nasci? Illi autem dixerunt: *In Bethlehẽm*; scriptum est enim: *Et tu, Bethlehẽm Juda, non minima eris in diebus, ex te enim exiit Rex qui regat populum meum* (Matth. II, 4, 5). Tunc Herodes armatum militem destinavit, cui terribili jussu interminans dixit: *Ite in Bethlehẽm Judæ, et quidquid ibi inveneritis a bimatu et infra, masculum occidite, feminam autem vivificate. Tum modo videbam Dominum amicos sibi diligentem, innocentes ad se vocantem, ut sit innocens amicus, sicut est innocens Dominus, Agnus immaculatus qui tulit peccatum mundi. Et facti sunt ei innocentes amici, sicut scriptum est: *Innocentes et recti adhæserunt mihi, quia sustinui te, Domine* (Psal. xxv, 21). Sustinuit fugiens in Ægyptum, et fecit sibi amicos legiones infantium, quibus dedit sine dolore martyrium: quia et dolebant matres, et nescientes letabantur infantes. Non curabat alium percussoris conscientia innocentis, quia gaudebat cum illis fuga innocens Salvatoris. Dominus queritur, et amici jugulantur, ut lugeret eos sanguis innocuus, quos separavit gladius impudicus. O inverecunda dextera percussoris! Non habet quod feriat in membris, et extendit brachia feritatis. Gladius locum non habebat, et carnificem non pudebat: latior erat machæra quam viscera, ut gladius haberet crinen, et non innocentia. Dum enim avellerentur a complexibus matrum manu severa tortorum, matres suas digitis teneris constringentes, et miseris gemitibus deplorantes, clamabat mater, O filii, quid me retines, et te a me separat carnifex? Tu stringis manus, et meus torquetur affectus. Hoc præcepit rex, ut separeris a me, sed est æternus Rex per quem conjungaris ad me. Fili, facio tibi vale. Terra bibit sanguinem tuum, sed Deus suscipit spiritum tuum. Alia ex parte clamabat, et alia mater plangebat, ubique luctus, ubique gemitus. Indictio fuit non cupiditatis, sed orbitatis. Clamabant ergo hinc et inde diversæ matres: Carnifex, parvulum meum a me festinè devellere. Dona moras si habes pietatem. Tu tollis a*

A me filium meum, et ego in illo non debeo habere momentum? Ego genui, ego peperii. Sed te vitricum crudelitatis inveni. Saltem non a me parvulus meus jejunos abscedat, dabo illi viaticum lactis, ut habeat viscera pinguedinis, ubi sagines gladium crudelitatis. Parvus sanguis, accedant et nutrimenta lactis, ut tua satietur machæra, et filii mei impinguetur anima, lacte et sanguine candidata. Sicut tunica medio clavata sanguis erat purpura, et lac fuit stola candida pretiosa. Quid erat aspicere lætentium peremptorum lacte et sanguine permisceri, et ab invicem non separari? Et mater carnifici clamabat: Tecum vado, tecum venio, filium dulcissimum meum spectatura deduco. Ego insingo osculum, et tu insinge gladium tuum. Tu percuis, et ego suscipio sanguinem innocentis. Tu jugulas sine causa, et ego suscipio viscera mea. Si mihi non licuit lac dare, liceat mihi vel sepulcrum componere. Inter matrum planctus, et filiorum ululatus, in fuga erat Dominus. Spiculateores pereutebant, matres sepelebant, et angeli spiritum suscipiebant, et Christus dicebat, *Innocentes et recti adhæserunt mihi*. Si volumus Christo adhærere, caræmus malignitate, teneamus simplicitatem, ut mereamur a Domino pictatem.

SERMO V.

De Abraham.

Gratum est spectaculum contentibus cortice umbratam picturam, quando penicillo pingentis gladius formatur patris super filium caritatis. Pingitur ibi pater erectus, filius incurvatus. Quomodo movetur quodam stimulo pietatis compunctus spectantis aspectus, infantem cernere fixis genibus, retortisque manibus innodatum, et nullus alligat captivator extraneus, nisi contemtor viscerum paternus affectus. Grata est spectantibus ista pictura in umbrata cortina; et veritas Agni immolati, quem pro mundo Deus obtulit Pater a paucis spectatur, ab aliquantibus despicitur, quod spectat, et in ligno, et in throno, omnis exercitus angelorum. Dicunt quidam: Qualis est qui sacrificium de sanguine postulavit? Non fuit desiderium sanguinis, sed probatio amoris et caritatis. Specta ergo istius lectionis pendentes cortinam, et oculis libenter infixis, specta Abraham patrem asinum sternentem, iter ingredientem filium comitantem, non ad convivium, sed ad sacrificium, imo ad convivium, ut eis exhiberet aries sacramentum. Quid sibi vult ara constructa, nisi crux in monte porrecta? Quid est alligatus filius, nisi Christus clavibus insertus, ut ipse portaret catenam, qui debitorum non habuit conscientiam? Pater erigit dexteram, angelus clamore valido commovet terram, ut non contristaretur de puero mactato, sed gauderet de agno dominico jugulato: *Abraham, Abraham*. Erigit vultum qui tetenderit gladium: *Quid est, Domine* (Genes. xxv, 11)? Quod jusseras impleri curavi, tardas gaudium avocatione clamoris tui. Quid jubes, Domine? non tardetur ulla mora, quod facio cum lætitia. Cum gaudio enim faciebat. Audiebat enim spiritu interius prophetante, pro mundo salvando oportere mactari innocentem, et astimabat per filium jugulatum, mundo proventuram esse salutem. *Noli, inquit, injicere manum tuam super puerum* (Ibid., 12). Aliud est quod opinaris, aliud quod letaris. Ecce habes principem in ariete. Nam filius tuus ad ipsius pertinet gregem. Retorquet vultum, ut lectum caperet sacramentum. Ecce aries vepribus tenebatur, et frons ejus in illius umbraculis tegebatur. Libri vultus, clarus intuitus. Spine illæ cornibus ejus tanquam redimiculæ fuerunt et ornamenta gemmarum, in quo spine non erant peccatorum, ut corona pararetur capiti gregis, de capite pretioso pastoris. Arripit arietem, et revolvit infantem. Tacet aries qui successit, tacet et angelus qui de cœlo clamavit. Ubi est vox angeli qui interdixit pro infante? quare non clamat similiter pro ariete? Ne sacculum dimitteret in crimine, si Agnus cesaret a cruce. In Isaac enim probatio fuerat caritatis, in ariete præfiguratio veri-

tatis. Ibi obedientia, hic misericordia. Ibi voluntas dedit, hic gratuita gratia. Tacet angelus, quia dum pateretur, angelicus gaudebat exercitus. Si angelus de cœlo clamaret: Abraham, parce agno, sicut dixit, parce filio tuo, tediatus agnus proximam passionem, et nemo de sua morte scandalum pateretur in cruce. *Tristis est anima mea usque ad mortem* (Matth. xxvi, 38). Non clamabat de cœlo, quia imperator ex suo patiebatur arbitrio. Pater, inquit, si fieri potest, transeat a me calix iste (*Ibid.*, 39). Et nullus angelus clamabat de cœlo, sed angelus descendit disputans cum Domino auro; et confortans eum non suo consilio, sed ipsius potius sacramento. Isaac illæsus redit ad domum, et agnus clarificatus revertit ad cœlum. Abraham duxit filium ad mortem, ut melius suscipere resurgentem. Abraham obtulit Filium, et vos de justis operibus ac laboribus offerte Domino sacrificium, ut unum cum Patre Abraham habeatis gaudium in regno cœlorum.

SERMO VI.

De unico filio et puero centurionis.

Benedictus Dominus, qui facit mirabilia solus. Testis est centurio pro puero, testis est vidua mater in filio. Ibi potestas, hic pietas. Ibi magna legatio, hic mira (*ms.* misera) destitutio. Centurio mittebat legatos seniores, et illa querebat filio mortuo portitores. Hic dicebat: *Puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur* (Matth. viii, 6), et illa dicebat: *Fructum viscerum meorum a doleo acerba mihi indignatione sublatum. Filius quidem meus requievit in pace, et viscera mea relicta sunt in dolore.* Centurio mandabat: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum* (*Ibid.*, 8), et illa cogitabat unico suo miserandum parare sepulcrum. Inter has utrasque personas, centurionis et matris, divitis et egentis, militis potentis et viduæ lamentantis consuetam Dominus tractabat misericordiam^b, qui nullius accipit personam. Cito misit verbum, et sanavit puerum paralyticum, ut celerius pergeret ad unicum suscitandum. Non expectavit legationem: sciebat enim miseram matrem legatos non habentem, sed ad sepulcrum effodiendum operas conducentem. Pergebat tacitus ad civitatem, qui portas (*al.* parat) credentibus aperit Hierusalem. Ad portam patricæ, mulier cum delinquo filio proximabat, et Christus medicinæ januam reseverabat. Ipsum sequebantur apostoli, et lætantes angeli, et cum matre comitabantur flentes populi communi conditione compuncti. Inter mortuum et Dominum porta erat objecta. Egressus est portam, et invenit vitam. Resonabant plateæ civitatis planctibus matris, et cœlum resonabat gemitu pietatis. Clama, Raphael angelus comitatum Domini venientis. Noli, noli, mater, flere, proximum est tibi gaudere. Illa autem quæ ejulando dicebat, quibus querelis cœlum terramque replebat, quæ filium amiserat quem habebat! Ubi est, ubi est unicus meus inaniter (*ms.*, in senecta) natus? Cito subreptus, in pace locus tuus, mihi remansit horribilis luctus. Tu portaris in lecto, et ego jam onerosa sum mundo^c. Quare non tu mihi superstes maternus in morte oculos conclusisti, et oculis mortis ruina compressis, me miseram processisti? Quare non merui tuis (ut semper optabile est) manibus sepeliri, sed tux mortis merui catenis crudelissimis alligari. Tu me debuisti tradere terræ, quia tu meo processisti de ventre. Non pater, non irater, putasne verum est quod *frater non redimet, redimet homo* (Psal. xlviii, 8)? Ubi est ille Dominus, iudex viduarum, et pater orphanorum? Quare non attendit luctum meum, qui promisit lugentibus gaudium? Audivi eum dicentem: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* (Matth. v, 4). Ecce vidua sum, ubi est

A iudex meus? Ecce tu orphanus es, ubi est pater tuus? Utinam, Domine, repentium tulisses de meo peccato iudicium, et unico meo faceres in meo ventre sepulcrum, et essent viscera mea, domestica fossa, et sepultura secreta! In luce huius aeris et cœli processit clogium cari funeris mei. Respiciant qui filios habent, et multiplices filiorum corona refulgent: videant unam flosculam capitis mei, et unam gemmam verticis mei de meo capite cecidisse, et me pro corona lætitiæ ad calvitium remansisse. Nemo accuset lacrymas meas. Unicus fuit quem lugeo, culpabilis non sum, quia alterum non habeo. Et si est aliquis reprehensor meus, putasne occurreret mihi consolator meus? Et continuo antequam his lamentationibus cœlo teste querelas finisset, ecce jam Dominus civitatis venit ad januas: proximavit ad portam, aperuit vitam, et clausit gehennam. Tenebrosus luctus de porta processit, et lux veniente Christo reulsiit. Coruscavit coruscationes, et dissipavit turbas sequentes. Ante tamen stetit (*ms.* attendit), condoluit. Non enim habemus principem sacerdotum, qui non possit compati infirmitatibus nostris (*Hebr.* iv, 15). Compassus est pro unico, qui unicus pependit in ligno. State, inquit Dominus, state, nolite jam bajuli laborare. Ponite mortuum, expectate miraculum. Replete terra sepulcrum, quia resuscitato mortuo terra gaudebit et cœlum. Steterunt, posuerunt et silentium (*al.* spatium) præbuerunt: aliquid operis expectabant, sed nihil audierunt, nisi unum verbum, et expaverunt mortuum vivum. Qui dixit, et facta sunt omnia; dixit, et recepit juvenis vitam. Exsuta (*ms.* dirupit) linteamina, dirupit vestem catenam, resedit, surrexit, adoravit. Gratias, inquit, tibi ago, Domine Deus meus. Quam terribilis es, quam suavis es! Quia terribilis es, testis est infrenata gehenna; quia suavis es, testis est mater mea, et vita mea. Terribilem vidi tui nominis potestatem, quando videbam tremementem mortem, quæ te agnoscebat (*ms.*, quia te agnoscebam) ad meam misericordiam proximantem. Et imperasti, et illa contremuit. Reddidit quem non genuit, et apertas fauces oppressit. Gratias tibi ago, Domine, quia non aperuit super me puteus os suum, sed lacrymas meas tersisti per vitæ fontes aquarum. Tunc Dominus qui dixerat: *Juvenis, tibi dico, surge* (Luc. vii, 14), matri respondit: *Mulier, ecce filius tuus, et cognosce quia ego sum iudex viduarum et pater orphanorum* (Psal. lxxvii, 6). Vidi lacrymas tuas, et agnovi querelas tuas. Non culpavi plangentem, sed consolatus sum lamentantem. Et mater voce turbata præ gaudio dicebat: *Domine Deus meus, quas tibi gratias agam, testis est pietas.* Quibus te debeam laudibus honorare, quia me non permisisti desolatam ac miseram mendicare? Gratias tibi pro me agant angeli, quia ascendunt et descendunt, et totum pro me lætatur clima cœlorum. Aperiat tibi porta cœli, qui ante portam mihi reddidisti pignus funeris mei. O bonum et grande miraculum! Extra (*al.* ante) portam Dominus suscitavit mortuum, qui foras Hierusalem genus redemit humanum. Ecce processit unicus in lecto, sed cum crucis improprio. Mulieres plangebant, ipse gaudebat, quia crux illa non fuit improprium, sed potius ornamentum, unde decoratus est orbis terrarum, et fidelium reulsiit cum matre exercitus populorum.

SERMO VII.

De duobus cæcis.

Quanti lucri est in via sedere qua Christus delectatur transire! Via est regalibus, plena angelis sanctis, ut illuminetur visio cæcitatibus collyrio claritatis. Transit imperator noster, non præcedunt carrucæ cum splendore, sed præcedunt miracula cum virtute, dum claudi merentur currere, et cæci lumen accipere.

^a In Vatic. ms. tribuitur Augustino.

^b *Al.* Ubi est fructus viscerum meorum?

^c Sic *ms.* *Alia*: propria: Dominus tractabat curam

secretorum.

^d *Ms.*, *inhonora sum in mundo.*

Hæc est Imperatoris nostri via, qua venit ad vitam, quia ipse est via, veritas et vita (*Joan. xiv, 6*). Qui sedet in via, qua Christus transit, non ei potest dominari tyrannus, nec remanere homo potest ægrotus, quando transit medicus Christus. Hæc crediderunt Domino isti cæci, qui sedentes in via fortis voce clamabant ad medicum, reddi sibi cupientes aspectum. Ad ipsorum vocem fremebant turbæ præcedentium populorum, gaudebat exercitus angelorum, et ipse medicinam parabat illuminator cæcorum. Quid enim illi cæci clamabant, qui lumen aspicere cupiebant? *Miserere nostri, Domine fili David (Matth. xx, 50)*. Turbæ autem putabant medico nostro fieri tedium, imperabant illis Christo transeunte silentium. Illi vero validius clamabant, et illorum voces increpatorias non curabant. Magis iterabant clamorem, ut penetrare possent ipsis vocibus Salvatorem: *Miserere nostri, Domine fili David (Ibid., 31)*. Humanas non curamus penitus voces: tu miserere, qui humanos sanas errores. Ambulabat ergo Dominus via sua, qui est vita æterna. Transibat, et curabat, et cæcorum cogitationes ante videbat, et eorum clamore gaudebat. Non delectabatur contradicentium officio populorum, sed gaudebat desiderio clamantium magna voce cæcorum. Stetit, ut plus ambularet medicina quam vestigia. Et sequentibus turbis jubet cæcos ad se venire, et nihil de subcoelesti conspectu timere. Turbæ increpabant, cogebant, invitabant, et mirabiliter impellebant. Illi quantum delectabantur, qui a Domino vocabantur! Hoc eis præstitit clamor eorum quos non terruit contradictio populorum. Ante videntes desiderio Salvatorem, quam luminis claritatem. Steterunt ante Dominum claritas et cæcitas. Stetit, via ad sedentes in via. Steterunt manentes in tenebris, dum staret lumen æternitatis, qui lumen oriri facit in tenebris. Factum est de sequente et præcedente turba theatrum, et gaudebat Ecclesia angelorum. Dicit eis Jesus: *Quid vultis ut faciam vobis (Ibid., 32)*? Et illi audita voce medici, voce et corde prostrati, Domine, vides causam nostram, tu dona medicinam tuam, ut aperiantur oculi nostri, et mereamur esse comites itineris tui, quia a te in via meruimus medicina curari. Dominus, qui erigit elisos et illuminat cæcos (*Psal. cxlv, 8, 9*), audivit, misertus est, et curavit. Nulla remedia intercesserunt, et cæci solo verbo videre cœperunt. Nulla observatio ciborum, sola intercessit medicinalium auctoritas præceptorum. Dicit eis Jesus: *Sicut credidistis, fiat vobis (Matth. ix, 29)*. Illico fugit cæcitas, redditur claritas. Aspiciunt in facie Salvatorum, quem non noverant virtute curantem. Discunt oculis quem præsumpserunt verbis. Cadunt ad genua, scientes jam tangere Christi vestigia, qui sola voce clamabant, sedentes in via, et cœperunt cum Christo Domino uno itinere comitari. Comitatu ejus gaudentes, jam claritate sociati, a Christo nunquam penitus recessuri. Ita et nos, fratres, in ipsa via sedeamus, qua Christum Dominum posse transire speramus. Neque enim ambulat in via impiorum, qui in via non stetit peccatorum. Transitum ergo Christus Dominus modo facit de mundo, dum pro nobis interpellat in cælo. Sed non ambulat, nisi in via munda, quia via ejus est impoluta. Ibi sedeamus, ibi clamemus. Ipse quotidie transit, quia nunquam a nobis discedit. Sed si quis nos viderit de murmurantibus sæculi, et viderit nos ad Christum validius proclamare, et cœperit nos pro suo scandalo blasphemare, ejus invidiam non debemus omnino curare. Ibi habeamus aspectum, unde speramus auxilium.

SERMO VIII.

De tribus pueris.

Vicina est liberatio redemptorum, quia jam triumphat libera captivitas puerorum. Jam proximum est, ut sicut vincula sanctorum liquescunt in ignem, ita et hæc electorum solvantur in fontem. Utrubique roris spirat amœna tranquillitas, quia refrigerat eos

A calida caritas. In fonte autem extinguitur fervens iniquitas, quia et in formam, et in fontem angelus magni consilii descendit et cæcis: ut quod pueris donavit in refrigerio, hæc credentibus tribuat in sacramento. Hæc quantum tubæ sanctorum singulariter sonuerunt, nunc tria cornua in uno concrepant amœno campo flaminarum. Pulchrum est videre tria aurea candelabra. Pulchrum est aspicere trium puerorum impetita corpora, quia una erat anima, dum tenderent ad coronam. Flamina eos non dividebat, et cantica compingebant: quia magni consilii Angelus amplexabat, et ulnis opacantibus confovebat. Quid palatia regum ad caminum psallentium puerorum? Facta est aula regis, secretarium sanctitatis, ut ibi rex delectaretur aspicere magis quam in domo regia habitare. O ille plateæ stratae, non marmore, sed igne. non crustis, sed flammis! Ambulant superbi reges in tapetibus purpureis, gressu delicato ludentes; in platea autem ignita incedunt nostri decantantes. Quem non delectet cum eis pari vestigio comitari, quando angelum cum eis delectat pari cantico sociari? Aliud prodebat visus, aliud præbebat sensus, aliud monstrabat tactus, aliud intus, aliud foris: quia angeli intus et inimici foris, intus caneabant, foris ardebant. Videte, fratres mei, quantum interest esse intra domum magnam, in qua sunt vasa aurea et argentea (*II Tim. ii, 20*), quam foris ardere inter vasa lignea, inter ligna, enim, stipulam. Sed vos templi Dei fornax continet aurea probata, auro producuntur vascula vestra, in quibus Hierusalem lætetur patria sempiterna; et non ipse miretur Nabuchodonosor, sed de flammis mundi, amœnantis vitæ refrigerio, vos nobiscum consoletur de cælo Salvator.

SERMO IX.

De muliere in adulterio deprehensa.

Timendus est Dei Filius et amandus. Timendus ut iudex, amandus ut rex: quia non venit ante judicare, sed primitus liberare, et juste postea judicare. Mansuetus et verus, sed ignoravit calumniator Judæus. Volverunt culpæ mansuetudinem, et invenerunt in crimine suo virtutem. Ambierunt in Christo mansuetudinem, et justitiam violare, aut justitiam de mansuetudine reprehendere. Steterunt in angusto duarum maceriarum, obsidentes Salvatorem, tradendum quasi latronem. Faciunt calumniam, inveniuntur in propria conscientiam. Accusant ut ipsi accusentur, et adultera liberetur. Non factum displicebat, sed Dominus non placebat. Nam omnes adulteri erant. Occasionem inveniunt de adultera, ut possent quasi juste coloratam aptare calumniam. Inveniunt miseram mulierem recentis adulterii ustione fuscata, ut ante pedes Domini nive indulgentiæ aspicerent dealbatam. Adducunt plurimi congregati calumniatores et peccatores, insidiatores et fures. Cum a adultero portionem suam ponebant (*Psal. cxlix, 18*), et adulteram de Jucebant. Adduxerunt multi unam, ad unius Domini indulgentiam. Trahite, Judæi, trahite, ejicite de iniquitate adulteram mulierem; liberate de fluctibus apertis rimatam tabulis navem. Consulistis navi confractæ, novit eam artifex Dominus compaginare, concludere, castigare, linire. Exsiccavit de illa humerosam sentinam, at vobis sæculenta remanet conscientia. Non bene voluistis malitiæ remos tenere contra miseram navem, ecce vos incipietis calumnie vestræ internis fluctibus laborare, et illa incipiet velis pudicitie navigare. Vade, mulier, ad pietatem deducis, non ad severitatem; ad imperatorem traheris, non ad iudicem. Et illis et tibi venit finis: tibi ne male vivas, illis ut se male viventes agnoscant. Fit magnus concursus, tenetur trepidam mulier, multorum manibus adducitur, in medio statuitur. Quasi non interrogaturi, sed jam reprehensuri levatis in altum cum furore palliis, et tunicis, vultibus conturbatis, oculis creuentatis, vocibus permixtis confuse, stantes ante sedentem, clamabant ad tacentem, sed tacite judicantem: *Mulier, inquit, ista in adulterio depre-*

hensa est. Moyses hujusmodi lapidari jussit. Tu de illa quia censes (Joan. viii, 5, 6)? Interrogant Judicem judicium, qui Judex est judicium. Ipse autem sedens, inclinato capite humilitatis, mansuetudinem digitis scribebat in terram, non Judæam, sed Christianam. Illi lapides parabant, et ille digito in terra scribebat. Interrogantes responsum non acceperunt, percontationem impudenter repetunt, putantes quod non inveniret responsum. Urgent furentes, sententiam flagitantes, volentes aucupari non agilem passerem, nec aquilam in alto volantem. Erigens vultum pietatis, lento maturius gradu respondit, et quod illa volebat, et quod illi volebant. Quid dicitis? Mosi judicium flagitatis? Juste petitis, juste fiat quod appetitis, lapidanda est mulier, vos estote executores, qui estis accusatores, si vos præsumitis innocentes. Qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat (Ibid., 7). O sententiam magnam, quam digito spiritus sui scribebat in terram! Recitavit, et Judæus obmutuit. Nullus prior, nullus posterior, nullus medius, omnis homo reus. Cœperunt se attendere, et unus post unum toras exire. Vehementer intrastis, silenter existis. State, quare disceditis, qui mulierem inscripsistis? Facite satis legibus, si estis securi de moribus. Quid injustum dixi? Vos lapidate eam: si rei estis, discite a me mansuetudinem, quia et vos egetis judicii pietate. Ubi sunt qui volebant mansuetudinem vitare, et justitiam de justitia reprehendere? Et mansuetudinem tenuit, et justitiam reservavit. Si diceret: Lapidetur, quasi non erat mansuetus. Si diceret: Non lapidetur, videretur non esse justus. Respondit ita ut judicium tentatoribus, et sola verecundia remaneret calumniatoribus. Restitit mulier ante Judicem, remansit sine calumniatore. Non dimittitur, ut iterum fluctuaret, sed docetur misericordissima castitate. Non sic liberatur, ut peccato dimitteretur. Mulier, inquit Dominus, adsumt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? Et illa: Nemo, Domine (Ibid., 10, 11). Ad hæc justus Judex: Fugerunt a te calumniatores, fugati et peccatum. Fugisti Judæos accusantes, time angelos ad meum judicium te trahentes. Nec ego te condemnabo. Quia non veni ut judicem mundum, sed ut salvum per me faciam mundum. Disce bene vivere, et jam noli peccare. Disce justitiam, quia jam liberata es a sententia. Mulier, non sic sededo in judicii throno, quomodo nunc inclinatus ad terram sedeo. Alius ille terror erit, non erunt accusatores Judæi. Ipsi se accusant, qui sic ad judicium veniunt, ubi ignis non extinguetur et vermis non morietur (Marc. ix, 44). Ibi est sletus, et stridor dentium (Matth. viii, 12). Ibi tuba terribilis, ibi cœli commoti, angeli properantes, et tuba magna canentes, sol obscuratus, luna confusa, stellæ cadentes, rei trementes, judicium flammeum, thronus igneus, et in conspectu ejus tempestas valida (Psal. xlii, 4). Concedo pietatem, tribuo dilationem. Et ideo disce castitatem, ut merearis in futuro perpetuam jucunditatem.

SERMO X.

De Salomonis judicio.

Dum sanctæ prædicationis, jubente nunc sancto patre, altissimum conscendimus thronum, vestris immolaturi sensibus verbi Domini sacrificium, Dei primitivum expectamus eloquium, qui loquentem lacrimatum, ut cum nos gradus ascendimus absidæ, ipse descendat de throno cœlorum, qui inclinavit cœlos, et descendit (Psal. xvii, 10), quia per se homo ascendere non potuit, qui male descendit. Nec potest solus prædicator ascendere, nisi cum illo Dominus angelorum præsentis gloriæ suæ præfulgidam dignatus fuerit accendere majestatem. Ergo, fratres, audiamus quæ dicuntur, ut mereamur percipere promissa cœlestia. Nam cum Salomon ascendisset in montem, deducebatur fulgente officio militum, et circumdabatur in monte lucido observatione cœlesti. Requiescit in lecto, et vigilat cum Deo dicens: *Ego dormio, et cor meum vigilat* (Cant. v, 2). Aut ubi immolavit sa-

crificium, et millia mactavit agnorum, præsens erat exercitus angelorum. Fit in monte clarum Domino visitante palatium. Collocatus est thronus, admonevit et servus, ut de altaribus Domini sui, ubi obtulerat sacrificium, peteret inde precum suarum speciale rescriptum. Quid, inquit, quæscis? Adsum ego donorum largitor, et tu dormis negligens postulator. Salomon, pete de me aliquid, ut faciam tibi. Exspecta de me thronum David patris tui, qui magna in suis visceribus ferre dignatus est, cui te feci mea prælectione sessorem. Dedi regnum, simul non conferam domum? Imposui purpuram, non dabo simul et gloriam? Pete de me: hoc requirit ille qui cuncta cognoscit. Nunquid non secretorum ejus erat præsciens omnipotens Dominus, ut ab illo disceret quid præstaret? Sed vult nos nostrarum precum atque votorum clariores fieri oratores, et interni cordis interpretes, ut petitio nostra innotescat apud Deum, quatenus liberum gratia præcedente servetur arbitrium: ut quod expetit lingua, hoc cœlestis conferat gratia, vel tribuat indulgentia. Ita et huic dicitur Salomoni: Pete de me aliquid, ut faciam tibi. Et ait: Domine, contulisti regiam dignitatem, et desiderii mei a me interrogas voluntatem? Benedictus es, Domine, qui me dedisti super thronum David patris mei. Dedisti mihi magnam gloriam, sed parvam teneo sapientiam. Circumdat me vulgor gemmarum, sed gravissime angit interpellantium judicatio populorum. Hoc peto, Domine, quod et tu ipse venisti donare, quia ut hoc peterem, tu dignatus es inspirare. Populus enim tuus quem dedisti sicut arenam maris, diversis me angit interpellationibus, et nescio introitum, et exitum meum, quali debeam justitia respondere populo tuo. Da mihi, Domine, sapientiam et intellectum (III Reg. iii, 9), ut sciam inter justum et injustum judicio secante dividere, ne mea tibi sententia incipiat displicere, et incipiat populus tuus sub meo tam parvo et minus instructo examine laborare. Et Dominus: Quoniam sapientiam petisti, et non divitias, neque mortes inimicorum tuorum, et hæc quæ non petisti præstabo tibi, et super adjiciam (Ibid., 11). Sapientiam autem dabo tibi super sapientes Egypti, ut scias adopterum interpellantis revelare secretum, atque ad interna totius, profundæ descendere quæstionis, ut throni judicatio splendore penetrantis scientie perfundatur, et nulla te latet obscurantium interpolatio tenebrarum. Ecce visitatur et instruitur, petit et accipit: ascendit minus instructus, et pariter imperitus, et descendit juris cœlestis magistri discipulus, factus judex interpellantibus, et populis advocatus. Ecce subito de montis sacrario descendenti occurrerunt duæ ei cominus mulieres, et quod attinet, meretrices. Magni hic sacramenti veritatis ratio, ut post castam visitationem, meretricum sustineret interpellationem. Quia et Dominus noster, vere pacificus Salomon, descendens de monte sancto cœlorum, salutem tecit peccatorum, et pium judicium meretricum, dum clamat de throno indulgentiæ judicis misericordiæ. Meretrices, inquit, et publicani præcedent vos in regnum Dei (Matth. xxi, 31). Quid ergo una istarum mulierum? Domine rex, audi me (III Reg. iii, 17 et seq.). Ego et hæc mulier unius habitaculi communicantes hospitium, cum amba nocturnam declinarem in somniam, novum de me mulier ista excogitat furtum, ut mutaret naturam, quod non admitteret conscientia. Filium suum ruina desidiosi lateris obliviosa mater oppressit, et clamantem sub materno pondere somnolenta pietas non audivit, donec gemitus infantis in tenuem vagitum defleceret mortis. Surgit ista vigilans ad fraudem, quæ dormiebat contra pietatem: invenit filium mortuum et sui lateris ruinam compressum. Surgit, et ad latum meum pignoris sui mortui rixosum voluit facere sepulcrum, ut meum suo lateri transferret infantulum. Vigilavi ego, porrigo ubera, et non offert labia sua. Sensi mortuum, et fraudis non intellexi commercium. Lux mihi adruit testis, adruit et natura astipulatrix, quæ meum non esse filium proclamaret. Hæc inter

nos fuit domestica controversia, dum ego mortuum non agnosco, et vivum filium repeto: et illa suum deputat vivum, et meum dicit esse defunctum. Adest, domine, testis natura: dignare inter nos justam proferre sententiam. Continuo Dominus ille qui visita verat, qui sapientiam promiserat, ingreditur intra Salomonis arcana. Posuit ibi sedem suam, cœpit de illo tanquam de templo suo sola interjecta nube corporis judicare, ut posset talem naturæ rixantis intelligere questionem. Quid, inquit, dicitis? Tuus est vivus filius? Meus, domine, illa clamabat. Non, sed meus est vivus, et ipsius est mortuus. Hoc alternantes, dubiam reddebant caliginem mulieres. Lux de Salomone coruscans, illam cœpit nebulam dissipare, et talem prorupit in vocem, inlonans regiam potestatem: *Afferte, inquit, machæram, et date vivum infantem ut gladio dividatur (Ibid., 24)*. Ne ulla pars membrorum a mulieribus separaretur, jubet ut parvulum vivum machæra secarent, et a natura dividerent. Exclamat vero matris affectus; commota sunt viscera, dum esset armata machæra. Noli, noli, domine. Interpelavi pro lucro, non pro dispendio meo. Opposui querelam, ut me peccatricem non facerem parricidam. Noli, domine, ne seces: dum parvulum dividis, omnem, si dignaris, finio questionem. Totum possidet innocentem, totum tollat infantem. Vivus sit, et ipsius sit. Si ambarum erit, nullius erit. Noli oculos meos pignoribus mei innocuo sanguine funestare, ne ista incipiat de mea orbitate gaudere. Certe, domine, si ipsa possederit parvulum, habebit et ego in ejus oculis participium. Videbo sub aliena matre possessum. Aspiciam gradientem, crescentem, currentem; tenebo aliquando per plateam furtivis vera mater amplexibus transeuntem. Et illa, quam non admonebat natura, non interpellabant et viscera. Bene, inquit, jussisti, rex; dividatur, dividatur. Certe mater es. Ante dicebas, meus est vivus, nunc dicis, dividatur. Certe mater es. Vera mater avertebatur lacrymis oculorum. Continuo rex: *Parce, inquit, parce, noli secare integrum, quia integrum sensi matris affectum. Dolor testis est, gemitus probat, quod falsa mater accusat. Hæc est vera mater quæ non dividendum proclamavit innocentem, sed suam in integro vult amittere portionem. Ipsi eum date. Ipsa est mater ejus. Accipit illa ulnis patentibus puerum, cœleste cœpit laudare judicium. Illa acceptum puerum circumplexatur, et dulcissima illic oscula, clamabat et dicebat: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ jucundaverunt animam meam (Psal. xciii)*; quia lucidam mihi præbuiti justitiam tuam, et ego semper feram gratiam tuam; quia inter me et matrem istam dividit machæra tua, ut unde alii judices solent inerre mortem, tu veram de gladio detenderes genitricem. Bene nosti, rex, de gladio protere gladium, et non sanguinem, sed amorem, quia machæra tua, domine, non mihi sunt vulnera, sed potius medicina.

SERMO XI.

De eodem.

Salomon sedit in domo David patris sui, et apparuerunt ei duæ cominus mulieres. Dum cœlesti dogmate intusa Davidica propago gemmaret, et regalis aule solium justæ regnaturus ascenderet. Erat (ni fallor) alta sedes, specimen templi, cui collatas divitias eminentia tecta portabant, aurumque trabibus infixum artificis manu conclusum, pulchrius cœlabatur inconstructa parietibus moles, decisis nitēbat utrobique inarmoribus et purpureis lapilibus stratis, ut regalis domus claritudo iulgesceret, quidquid pretiosum fuerat calcabatur. Ebenus speciei suæ ornamento refulgens, infixæ postibus relucebat, magnitudinem sui auxilium asserens quam decorem atrii. Eboræ vestiuntur, thronus geminis ornatus insignibus, et stratis quodammodo purpuratis aurata bractea crepitabant. Sedit inter hæc sapientissimus Salomon, fulgido diademate coruscum caput extollens, et vibrantis metalli (ut ita dixerim) operimento perfusus,

A diem verum gemmarum luce vincebat. Inter hæc itaque regis nomen meritumque monstrabat, quæ quam magna, quam perspicua, tam videlicet pretiosa. Pretiosior collatæ sapientiæ inerat claritudo, quæ prophetico vapore resplendens, præfata docuit, monstravit præsentia, cecinit et futura. Dum itaque paterni regni potiretur imperio, primo frontis examine duarum mulierum durior cura proponitur, quas unius temporis partus pares fecerat matres, et unius compagi tegmine retentæ, inter sera silentia, quibus morti similis somni sopor inducitur, e duabus una oppressione sui corporis prægravata misere natam in mortem deprinit innocentem. Alia vero vigili data custodia, servavit filium maternam pietate victura; at illa mendacii dolis armata, vivum filium matri somniantis subduxit, sibi quæ i. Taciter applicuit, remedium non possessura quod erat. Dum igitur in lucem noctis tenebræ runperentur, et collata die umbrarum caligo cum somno ad tempus, e mundo transisset, mater sui caritate sollicita mortuum filium aspici esse non proptium, ac suum vivum miratur alterius lateri copulatum. Mendaces ergo simulque veraces prosurgunt, strepere mulierum certamina, verba simul ac lacerti manus armantur. Sed pia mater quæ caro sinu servaverat, tali prece regius sensus inclamat: *Novi quidem paterni regni hæres simul et nomen, concessa tibi cœlesti justitia et sapienti libramine, nihil sensibus tuis obceletur. Age nunc causam nati miseri mei, quem ideo videor in lucem profudisse, ut dum sibi a falsidica vindicatur, et mortes exaggerat, et se singulibus innoxium maternis ablatur uberibus conqueratur. Teneo itaque propositum meum, et, te judex, non dimittam: quæ servavi vivum filium, cadaver non accipiam alienum. Augitur inter hæc Salomonis regis deprompta justitia, et deflagando sententiam mulierum certamina. Pari veluti dolore surgentes judicariis motibus intuentur mortuum: utraq; dicunt esse non suum, vivum utraq; suis exclamationibus defendunt. Nullus testis assertor inducitur, causa nocturni silentii ventilatur, et solium tantum nefandis lectuli atrocium monstratur. Cum subito nutu illo divinæ virtutis in quo veritas comprobatur, in partes scindi jubet infantem, ut inter servatricem matrem, et inter sui partus nefariam homicidam, judex gladius separaret. Dum igitur vera mater in miserum corpus infantis impendere vulnus aspiceret, internis cruciata visceribus erupit in vocem: *O durior naturæ necessitas, quo cogites, vel quo cogis amari filios, aut liberos procreari! Ecce in dividendo corpore infantis maternum scinditur pectus, et quæ edere sic meruerunt filium, ipsæ in filio naturali vinculo laniantur. Imple ergo, clementissime regum, causam justissimæ pietatis. Si filium non mereor habere quem peperit, si sic falsitas inert orbitatem, habeat plenum corpus in filio, habeat integrum quem non edidit natum. Dum alitur, dum nutritur, dum ad majora provehitur, si quando in senet maternam agnoverit pietatem, fortassis agnoscat ætas legitimam genitricem. Alia vero, justa crudelitate frendescens doloris, simul male a semet perditam et livore percussa, ne bona matre filium lucrifacere pervidisset, talibus indignata præstigiis conclamavit: *Justissime regum, optimam et condignam protulisti sententiam, ne uni lavere, alteram premere videreris. Scindatur medium corpus infantis, nec mihi, nec illi proficiat, qui unus remansisse visus est e duobus. At contra regalis justitiæ sapientissimus Salomon talem increpando protulit sententiam: *Severa, crudelior, et omnium genere noxiorum infanticida severior, quid novecale odium in bene servatum filium male componis? Habeat integrum filium, quam veram matrem pietas comprobavit. Utatur et hæc cadavere suo, quæ non quod nutritur peperit, sed quod occidisset invenit.****

SERMO XII.

De Joseph.

Omnis præclari sunt qui Dei mysterium gerunt.

sed illi potissimum clariores qui venturam prædicaverunt Christum. Sed inter omnes magnificentior Joseph, qui claritatis ejus imaginem et passionem plena figuratiōne demonstrat. In sanctorum enim figuris et imaginibus agnoscimus Dominum Christum, quorum passiones præterite vel præsentēs testantur similē documentam, sicut scriptum est: *Ne tetigeritis christos meos, et in prophetas meos ne fueritis molesti (1 Paral. xv, 22)*. Nam facile est unumquemque oneris sui sarcinam sustinere, alienam vero difficile. Denique justī omnes et sancti in passionibus suis singula supplicia pertulerunt. Superveniens autem Dominus Christus, quidquid omnes perpassi sunt solus ille portavit, sicut aliquorum probant de multis exempla. Daniel (*Cap. xiv, 28*), post interpretationem somniorum, post mirabiles glorias, post regum munera sæpe contempta, post inanitatem idolorum regibus approbatam, furore populi persecquentis opprimitur, et contra votum ac pene salutem regis populo traditur. Quem rex apud se fide probatum, divino Spiritu, sævienti populo, non sine animi fletu ac mœrore dimisit. Nonne similiter Christus passus est? quem Judæi graviter persecuentes, et usque ad invidiam Pilati regis (*Matth. xxvii, 24*), cum acrius sibi tradi Christum nefandis vocibus postularent, continuo rex nequitiam populi et divini hominis apud se silentium cogitans, aquam ad lavandas manus accepit, et innocentem se ab ejus sanguine pronuntiavit. Idem Isaias a rege dilectus, a filio regis odio habitus, idem cum regis filio commendatus, sic ad regem locutus est, dicens: Commendatio tua, rex, nihil manet, sed prodest. Jam enim inæxvit Belial in cor Manasso. Nunquid non et ejusmodi factum ipse protulit Christus, quia cum a Deo Patre dilectus Filius haberetur, a Juda traditur? Denique sic ad suos discipulos locutus est, dicens: *Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me (Marc. xiv, 18)*. Veniamus nunc ad passionem sancti Joseph, cujus exordium præferi, quæ nos signata castitas, et ex servitute nobilitas tacere non sinit. Hic namque cum simpliciter fratribus visionis sæ quietem exponit, fomitem livoris incurrit, ut se a luminaribus cœlestibus, et duodecim sideribus in somno cerneret adorari, et manipulum suum supra cœterorum fratrum manipulos levare (*Gen. xxxvii*). Ad hæc quid peccavit ille qui vidit? aut quid votum fraterni sanguinis profuit? quin potius future dignitati ejus consulerent, quam odisse nescirent. Denique inde fovit calamitas justum, unde nocuit perniciosa crudelitas fratrum. Sicut scriptum est, *Noli timere, quia ego te vocari nomine tuo (Isa. xlv, 4)*. Ibat igitur beatus iste Joseph, ibat per ignotos transitus, ibat solus, et ubique tutus. Ut frater venit ad fratres, nesciens futuros esse latrones. Nam et illis non ut frater veniens videbatur, quorum mentes mortalem possederant cogitatum. Concepto igitur scelerata mente consilio, in profundam projecit foveam (*Genes. xxxvii, 23*), in qua plus tutius quam cum fratribus haberetur. Dehinc in Ægypto venundatus, atque ibi inter dura servitutis obsequia inverecundæ mulieris ab impudica pudicus appetitur (*Genes. xxxix*), quasi in omnibus primi hominis exire posset exemplum, cui fuit ex muliere naufragium, sicut scriptum est, *Domine, mulier illa quam mihi dedisti, ipsa me decepit (Genes. iii, 12)*. Cumque Joseph genitor castitatis, importunos mulieris animos evitare, et simulati criminis reus in mariti conscientia ligeretur, carcerem per triennium excepit. Carcerem meruit qui probabiliter vixit. Carcerem meruit qui a se improbata repulit. Carcerem meruit qui eam nesciente marito servavit. Sed non defuit innocentie ille tutor sublimis, ut justo in carcere constituto, somniorum mitteret sapientiam. Cum dæobus spadonibus secum in custodia constitutis somnia præcius aperiret, uni in vitam, et alteri in mortem, et sic ad conspectam regis advenit (*Gen. xl*); et somnio regis manifestius palefacto, futuram inopiam designavit. Hic copiarum

A villicus factus clavem meruit horreorum, et in curru secundus a rege susceptus, princeps omnium declaratus est. Jam enim cœli primum ubertas fluxerat, et circumfusa imbrum largitate superna fecunditas maritaverat terras. Fluctuabat messis sulco pinguiore distenta. Congesta sunt horreis recusantibus semina, futuris necessitatibus succursura. Deinde subsequitur insanabilis fames, et imbrum siccitate suspensus, alienum tempus æstas habebat. Arebant siccis radicibus herbæ, annis sequentibus semina negature, et inter omnes erga pallorem deformes sofos populus Joseph dives exsultat. Sicut scriptum est, *Junior fui, et senui, et non vidi justum delectum, neque semen ejus egentem pane (1 eal. xxxv, 25)*. Præstat semper, miseretur, et acquirit, et adveniensibus fratribus frumenta lætus impartit. Suos in necessitate servavit, qui a suis in ubertate servari non potuit, et misericordiam quam non accepit, impendit. In auctores inopia revertitur, et Dei sanulus honestatur. Onerat frumentis, et cumulat, et antequam agnoscat, præstare festinat. In præstando quoque moras aggenerat, ut fratres diutius videat. O calumniosa pietas! Poculum sui argenti supponit, ut lactenus cognosci a fratribus possit. Terrorem in audiendo falso intentat, intuentur in horreis regem: adorant dejectis luminibus terram, subjacet vindictæ tota fraternitas, et reis non furti, sed parricidii detentis tantam largitus est veniam, quantam meruere pœnam. Solet nobilitas facile parentum oblivisci miserias. Joseph autem nihil oblitus est in fratribus, nisi solas injurias. Denque pro odio misericordiam, pro crudelitate lætitiā, pro gladiis oscula representat, facit de hostibus dominos, de ignobilibus claros, de fame fortiores, et omne in unum recolligit sui sanguinis genus. Nos quoque, dilectissimi fratres, si fuerimus eadem imitati, erimus sicut in Evangelio scriptum est, *Si feceritis quæ mando vobis, jam non vos dicam servos, sed amicos (Joan. xv, 14)*.

SERMO XIII.

De Exodo.

D Male cædit supina perniciēs, si contumacia superbium caput extollit. Sic contumacibus animus proisillit, ut nec casurum se videat, nec ruiturum cognoscat. Furebat imperiis sævientiūbus Ægyptius tumor, et inflammantibus animis invidiæ fomitem cruciabat. Sic divinum populum crudelibus animis facerabat, sic addictos operibus opprimebat, ut minus crederet de pœna cognosci, si non ce neret innocentes occidi. Nusquam est contra odium regis secura justitia, quia non est tutus innocens, ubi reus agnoscitur. Surgit in rabiem potestas horribilis, immanisque impetus furor vesanus frendendoribus intumescit. Cum lædi, incenditur. Cum anhelat animus, pectus inflatur. Uruntur viscera, membra candescunt. Nec sibi tyrannus potest intelligi, quem futura damnatio fecerat extimescere. Jubet futuris maribus inferri perniciem, et in lapsurum nature pendens, occultis vulneribus jugulare. Jubet occidi quos nescit; jubet interlicii quos ignorat. Proh dolor generis! proh lacrymæ pietatis! Si timeri potuerant vivi, quid tamen fecerant nascituri? Sic enim Scripturæ auctoritas approbavit: *Et præcepit Pharaos omni populo dicens: Omnem masculum qui natus fuerit Hebræis, in amnem projicite, feminam vero vivificate (Exod. i, 22)*. O infanda libidinis flamma! O insanæ mentis incendium! Sustinet ira quos feriat, quærit pœna quos nescit. Vult habere quos torqueat, et non novit quos occidat. Cogita, naturalis pietas, quam impius fuerit, qui vorantibus parvulos jussit aspergi, unisque rapacibus jactare nascentes. Cogita, inquam, quid illic vitus potuit perpetui, ubi necdum natus jubebatur occidi. Quos tunc casus maternum nomen expavit? quos fecit dolores parentibus impia feralisque per-

LC. eretur melius, qui. Edit.

ceptio, vel in ipso miserabili partu naturalis conditio? Cognoscite quibus concludi periculis poterant quæ homicidium parturiebant. A satellitibus regis obsidebatur uterus partui proximus, ut nasceretur masculus omnis non vitæ, sed mortis, non lætitiæ parentum, sed immanitati satellitum. Non erat illa natalis dies, sed de luctibus nata perniciēs. Denique celebratur partus, et nullus est filius. Miserandarum matrum madent oculi, stillantibus genis, lugubrisque in faciem ritus officii seta natalibus emarcescit. Surgit in membris jejuna colluvies, squalidus in luctibus forma, sævientibus lacrymis macula hæserunt, ossibus cunctis infixam atque intexam nodis calcantibus frontem nebulosa tristitia commodaret. Quos nunc casus de miseris vellet, qui se compulsi ut periret? Instat ultio, nascitur vindex, et grassantibus pœnis compellitur pietas vindicare. Mittit Dominus Moysen, proprium postulans populum. Pharaon vero denegat alienum. O præsumptio pertinax et dura perniciēs! Deus postulat, ille contemnit. Contemnit iudicem. Negligit imperantem. Intendite qualis posset accurrere, qui virtutibus prius admonitus, postea nec plagis voluit obedire. Desævit tyrannicæ feritatis lassata crudelitas, et in suos impetus moribunda torpescit. Sed tamen primogenitorum suorum mortibus victus, quos nolebat projecti, quos negligebat expulsi. Fecit devotum pœna, quem non fecit gratia. Jubet exire, compellit excludi. Jam et sibi timet, quod in alteros videt. Sed quia reos suos facilis ira condemnat, detræctat, quia perdidit; pœnitet, quia amisit. *Quid, inquit, fecimus, ut dimitteremus filios Israel ne servirent nobis (Exod. xiv. 5)?* Junxit igitur Pharaon currus suos, et omnem exercitum secum duxit, et sumpsit sexcentos currus et omnem equitatum Ægyptiorum, et armatos in eis omnes; sumpsit arma, proripit currus, exit, urget, insanit. Parat quos nuntiet fugientibus casus, quos metus parentibus promittebat. Terribilis stabat, ut caderet, tremebundus venerat, ut periret. Ibat armis fulgentibus male credula multitudo, turba superat ambitum, copia vincit armatum. Volvunt pretiosis ignibus lucem volubiles currus, diffusaque in temones incendia micantibus loris ardescunt. Inter flammam vivebat exercitus, qui in undis fuerat periturus. Surgit in galeis terribilis fulgor, accensaque in rutilis flamma radiis gemmantibus coruscabat. Sternitur lumen patentibus campis, et extensa viarum latentium spatia, profusis splendoribus rubescebant. Nutant oculorum sereni prospectus, solisque puniceus nitor radiis pallentibus erubescit. Vicerat lucem speciosa damnatio, et æratæ squamis fulgentibus cristæ splendorem lunæ radiabant. Cognoscite qualis posset accurrere, qui æperat cum Deo pugnare. Moyses vero post admirabiles cœli et terre virtutes, etiam super mare jussus est manum tendere, et potentiam Domini in fluctibus demonstrare. Calcabat igitur iudicis pelagis Moyses ille gloriosus, atque undarum stridentium fabulantibus sonis, murmurantes procellas intrabat. Cogebat spumis natantibus moles, ludens æquor in fluctibus conflatos vertices procellarum undis migrantibus deducebat. Ictus venientis exhorruit, et manus ferientis expavit. Rapti divinus exercitus undis patentibus gressum, pulsataque vindicis æquoris januam aperit. Intrat, exit et claudit. Qui iustitiam non poterat nosse, cui didicit et mare servire. Sequitur hostis ille furiosus, pœna ineluctante succensus, et inflammantibus animis ultrices semitas proculcabat. Flectebat undis crispantibus comas tumens in vertices fluctus, et inter liquidos parietes ac destinas fragiles animatum reum sonis blandientibus invitabat. Inter stabiles motus pendebat procella sollicita, et inter immobiles impetus stetit pœna suspensa. Sed ubi Pharaon temere ingressus est, redeunt fluctus, jungit mare, elisæque in semet commixtis fragoribus æquora spumis rixantibus obligant, inserit aquis arcentibus jussu pelagus membra, et inclinata in semet retortis fluctibus maria, curvatos in prouum vortices deponebant. Sævit in hostes

A mare, dimicant undæ. In se pœna consisterat, secum pœna migrabat. Nunc obligatis curribus sublevar aqua pendentes, nunc debiscensibus cumulis vorax unda contorquet. Nunc evomit raptos profunda jactatio, nunc dejicit in prouum mutata submersio; monstrat inferis, porrigit cœlo; injectos digerit, deductos absorbet. Rumpitur pelagus, frangitur mare, discussaque in suos impetus littora tonantibus undis illatrant. Quil minus enim sumpsit ad gloriam, per quem Deus voluit habere vindictam? Attende nunc, Ægyptus aliquando furiosa, discere perire, discere peccare, corde justos, flagella captivos. Quid enim pro scelere parum commisisti, qui cum justis nascentibus raperes vitam, negasti quod pejus est, sepulturam?

SERMO XIV.

De eodem.

Qui se hominem non intelligit, neque Dominum fabricatorem agnoscit. Qui fragilitatem ignorat, quomodo divina nosse poterit beneficia? Qui momentem audire noluerit, pœnitentiæ subjacebit. Qui jubentem contemnit, jubentis in se indignationem graviter commovebit. Qui Dei præceptis parere noluerit, reus vindictæ remanebit. Parere enim Domino supinis conatibus tyrannus ille gentilis Ægyptiæ reluctabatur, et onustum vesanis tumoribus pectus in malis suis se constituerat odiosum. Ferebatur enim elatis crinibus in furorem circumdatus armorum terrore; et contumelia militante peccati, a suis mentibus effectus fuerat alienus. Sed quia gravis invidia ipsa sibi suggerit pœnas dum calumnia stimulante fervescit, sic didicit pœna promerente torqueri. Præcipitatur malis ferventibus in furorem, et obrusi pectoris sævitia convalescens in tormentis suis increpaverat periturus. Dum enim Hebræa propago benedictionis munere florisset, non aliter quam cæcæ mentis ardore succensus afflictam quassationibus vitam justorum comprimeret per laborem. Fovebantur enim secunda viscera genitricum, ac producta sancti seminis proles increverat. Quanto eos Ægyptii deprimebant, tanto plures fiebant. Nova gloria sanctitatis, nova sunt et persecutoris exitia. Dum duris quassationibus hostis exsultat, magis Dei populus pœna juvante crescebat. Agebantur enim duris mœroribus laborantes: et interclusa operibus viscera sævis verberibus cogebantur addicti. Innovatur in hostes consilium, ut luctum in pœnis indiceret puerorum. Jubentur miseri antequam vitam discerent, mori; et damnati non erant, querebantur occidendi. Qualesnam genitus in matribus fuerant, quæ per dolorem exsequis properantibus parturiebant? Nam qualiter patres regalis ira damaabat, quibus etiam flere filios non vacabat? Ad hoc enim interfici masculos jusserat, ut incremente populo, occidendo vinceret innocentes. Proh dolor! cogebantur matres in utero plangere sepulturam, et antequam natum conspexerit, casuros exitus mater miseranda plangebatur. Sed dum diuturnis contusionibus valescente sævitia quassarentur, ac mœstificis horroribus dura eos tormentorum series implicaret, horrisimo murmure vitam desistentes silentio, pulsaverunt. Murmurabant enim tacitis doloribus metuentes, et interclusa vulneribus pectora obscuris doloribus deprimebant. Qualesnam fuerant exitus murmurantium, ut nec voces tantis mœroribus crederent? Considerate quibus lacrymis oculorum imbribus poterat rumpere, cui nec flere licuit in dolore. Tandem Dominus in clamore pulsatus audivit, et nuntium doloris cœli sine voce cognoscit. Mittitur namque Moyses ille gloriosus, qui repensatis vulneribus illud quod Ægyptius irrogaverat redderet, Magistræque virtutum virgam suscipiens, Deus ingressus est per hominem pignaturus. Migrant in hominis potentatem Dei virtutes, et officia cœlestia Moyses securus est, in virga portabat. Compellitur hostis, ut audiat patienter, et in malis suis obduratus efficitur, ut suis eum gradibus tormenta servarent. Nullus enim reus ante poterit mori quam tortus est, et non magis exitus profere veritatis, nisi fuerit ultionis pœne deductus

exitio. Sic etiam tyrannicus error invaserat, ut ordinibus numeratis invenisset quem poena torqueret. Cædit explicatis in se regalibus insidia, et exhausta refrigescens in sententiis suis timuit quos tenebat. Exit igitur Moyses ille artifex virtutum, populosque Dei ab hostibus educturus, dux agminum constitutus est in deserto. Ducebantur enim per arida loca camporum, purisque viæ regionibus incedentes ducentes Domino servabantur. Ignotisque littoribus propinquantes, hostem dimisisse populos pœnitet, ut sua eum mortis necessitas inveniret. Exsurgit protinus igne succensus, ardore armatus, secum indagine moritura potestas excludit. In suos exitus iterum surrlexerat periturus. Aptantur quadrigis firmissimis currus, qui veloces ad supplicium cum suo damno festinant. Ferebantur itaque terroribus circumdati armorum, ut strepitus eis Ægyptius forsitan minaretur. Audit Israel hostium increbrescere murmur, rotarumque fragore turbatus, audaciam perdidit in timore. Nam quales fuerant hostes agnoscite, quos et Moyses ipse visus est formidare. Statim virgæ virtutibus percussa maria evanuerunt, turbatumque suis legibus mare captivitatis curribus impeditur. Eriguntur evitatis manibus fluctus, et irriguo silice fixæ sunt aquæ. Promptus ingreditur procacibus animatus insidiis, securusque in periculis eos toto discrimine sequetur. Ingreditur fidens, quasi et illi per timorem servitutæ fuerant undæ. Placet redire, sed nec redire jam licet. Jubentur aquæ suos exitus celebrare, resolutisque virtutibus in redeuntes officium suum jussa maria susceperunt. Quid est, Pharae perinde? speciosus festinabas ad mortem. Ubinam te cogitas, injuste hostis? Non illo moriuntur vulnere quo feriisti. Pœnis enim nunc labor indicitur, non nubes compluitur gladiorum. Nihil est enim quod grave sentires. In exitium tuum una virga servata est.

SERMO XV.

Unde supra.

Cum jam dudum populus Israel beneficiorum divinarum oblitus, celesti brachio erutus de servitio tyrannicæ potestatis, profunda æquoris sicco pede transisset, et aquarum parietes frenati penderent, ævissimum tyrannum sua feritas maximis visceribus propinavit. Ut ibi cum suis cunctis interiret, qui prius accinctus properabat, ut ignoxios captivaret, Cameratis undis inter pericula fluctus constituitur murus, et ingreditur cum populis Deus, salutis victoriam ostensurus. Calcatur unda turbarum vestigiis, et nullus est humor in plantis. Ingreditur Pharae demens, et cæcus suo consilio in fluctibus periturus. Denique undarum scotentium furiosa compressit, quos furiosos inspirata cognovit. Intellexit autem quia non potuit evadere, cum populis Dominus Deus transitum daret, et dum in secretis molibus frenati sævirent, in se voluntur fluctus sepulturæ Pharaoni, et exercitiis ejus paratur locus, et populum suum Dominus illæsum adduxit ad littus, et naufragiis Pharae cum suis in mari mansit obrutus. Populus Dei in marino campo undam sulcabat, et naufragium Pharaonem ad mortem proximam irritabat. Stat Moyses juxta mare, et clamoribus concitat cælum, quia Pharaonem cernebat cum ipso committere bellum. Et Dominus: Moyses, Moyses, quid vociferaris? modo de inimicis tuis gratularis. Moyses, Moyses, quid clamas? Ego cælum mensus sum palmo, et mundum complexus pignilo, et tu putas quia cum Pharaone non pugno? Ingreditur mare populus, et Pharaonem ad naufragium armat diabolus. Dominus illæsum ad ripam adduxit Hebræos. Nam Pharaonem cum sexcentis curribus electis in mari reliquit demersos. Ingreditur mare Pharae presumptor, tanquam si ei dicerent undæ: Salvum te venire viator, magnum est quod existi presumptor, magnum est quod te currendo pervadit sudor. Hoc magnificentius est, quod te modo natando pervadit rigor. Nobiscum venisti pugnare, modo Der populum portavimus ad ripam, et sic tecum redimus ad pugnam. Nos tibi pelagi paramus

A campum, et tuæ animæ inferimus damnum. Veni securus amplius jam ad tuos non reversurus, unde fallacis pelagi fluctus tranquillitate pascuntur? qui armat quadrupedes, nec desunt celeres quos ira incendebat in hostes. Tuo jussu, Domine, Israelitarum populus Ægypti rabiem fugiens Moysæ duce tandem felix liberque evasit, ut usque ad maris terminum furor ipse deliceret. Stat populus inter discordantes undas, et terram circumseptus minis armorum fugam quærebat in fluctibus. Vapulavit mare scissum prophetica plaga, et verberatas aquas increpuit virga. Siluit pelagi secretum stabili lapsu glaciali ædificio, steterat fabrica, et occurrit mare cum hostibus pugnaturum. Enatabat gladius crudelitatis naufragi, ingreditur mare præsumptor scotentibus unguis quadrigarum, unde violentiam patiuntur. Et ecce subito unda veluti a somno expergefata, sit dira noctis imago teterrima adversus Ægyptios lugubris, immatura, obligat limites, præparat sinus unda adversarios populi exceptura, et crispantibus fluctibus obruit omnes in vigilia matutina. Eho viator aquarum, quare violentiam pateris undarum? Nemo pugnat, et peris viator. Percute undas, si potes. Jugula fluctus, si prævales. O aquarum concordia! exercitus Ægyptiorum demersit, et furor erravit. Transit populus Israel siccis pedibus mare, et sequitur Pharae sedens in curribus, in fluctibus demergendus. Calcatur unda vestigiis, pulsatur unguis quadrigarum. Et libenter unda eadem adversantium tolerabat, quibus ipsa naufragium procurabat. Ingreditur tyrannus a-malorum multitudine septus, et super undas molles, gurgurum equorumque ausus est dirigere gressus. O caligo impiissima cæcitatibus! Petrus cum Christo titubavit, et merserat; et Pharae se solum transire putabat, Sed contra apostolum mergentem manus a Christo porrigitur, et levatur; Pharae desertus a Christo undis sævientibus devoratur. Quis tantum non æstuarer? Hinc aqua spumat, inde arma coruscant, hinc aquarum sonus, inde armorum strepitus. Sic operari Deus, sic adesse consuevit, ut ubi deserit humanum consilium, illic intercedat divinum citius auxilium. Statim Moysi erecta manu virgæ ictu rumpitur mare, et secreta pelagi panduntur. Fit littus ubi fuerat pelagus. Resupinata convertitur unda, funeribus repleta sunt littora. Quibus in ipsa morte major erat poena, quod post extortam aquis ultricibus animam, nec ipsam meruit sepulturam, Ante omnes exivit Pharae ad ripam, sed jam perdita vita nullus statuit pugnam, et de inimicis exivit tota victoria.

SERMO XVI.

De Jona.

Cum Jonas mitteretur Ninivitis interitum prædicare, mox ei improba vanitas fugæ ingressit consilium; properusque descendit in Joppem, ratemque adhibuit contempto Deo fugere Tharsis, quasi posset scientiam latere divinam, ac si esset (quod non licet) extra Dei orbem aliqua regio. Orbis totus brevis locus est Deo, cum sit minor brachio ejus, qui nec possit auctoris sui fugitivos aliquibus latebris adumbrare opacis, cujus sub obtutu conspicitur tremens. Nullus locus vacat occultus, sed a suo auctore occupata sunt omnia. Sicut Isaias sanctissimus quod intra pugillum suum Deus teneat universa loquitur dicens (Cap. xl, -12): Palmo mensus est cælum, pugno comprehendit, et congregavit orbem terrarum conelusione dexteræ suæ. Et iterum, Manu sua velut nidum occupat mundum. Quasi posset latere istum qui terrarum pugno occupat orbem, qui cælorum, terræque, et abyssi fixos oblineat fines, qui murmurantibus tonitruis concutit mundum, quando incendio vibrante finditur cælum. Cujus potentiam nemo fugere potest, cui est nihil abstrusum. Et ut expressius dixerim, quidquid non aspicit videns. Omnia nuda sunt Deo, ut ipse testatur: *Ego Deus approximans, et non Deus de longinquo. Si absconsus fuerit homo in absconsis, ergo ego non videbo eum? Nonne ego impleo cælum et terram (Jer. xxiii, 23, 24)?* Nam et

propheta testatur dicens, *Oculi Domini ubique speculantur bonos et malos* (Prov. xv, 3). Et David dicit : Quod est imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnia scribuntur (Psal. cxxxviii, 16). Et iterum : Homo videt in facie, Deus in corde (1 Reg. xvi, 7). Et : *Scient omnes Ecclesie quia ego sum Deus scrutator renum et cordis* (Apoc. ii, 23). Ergo cui sunt arcana pectorum præscia, nullæ sunt latebræ, quæ obtutibus ejus non speculentur. Absens omnia videt, qui præsens a nullo videtur. Frustra ergo propheta sanctissimus spreto Deo profundo imperio fugit, qui sine Deo comite fugere non potuit, fugisse se putat sequentem sibi junctum, vel se potius præcedentem. Quinque hic ita navem ascendens a Deo presente reus navigasset, Divinitatis nutu extemplo eversus est gurges, sedibusque evulsus ab rivis, erectoque vertice pinne exæstuan obumbrabat. Periculis quoque furentibus silva tundebar, undaque dehiscens jactum accerrimo absorbere dubitabat. Undarum etenim discordia ratem furens ictum creberrimo verberabat. Boatr pelagus amne, atque litibus frendens in profugum rugit, undisque latrantibus inquietus ac turbidus pelagi tumor, crispator capite per aera furens errabat. Dira enim diversitas invaserat gurgitem. Pelago quoque rixante septa quatitur puppis. Nam rabidi fluctus diverso certamine in fugitivum fredebant, erectique ad navem latrantes currebant. Pelagus circumctum circa fugitivum impatiens fuit. Sub ictibus itaque turbidis carina stridentibus linguis tremebat. Pontus hinc illinc ruinis verberantibus tabularum compages laxavit. Sic denique legimus : *Et Dominus excitavit spiritum in mari, et facta est inundatio maxima in mari, et navis periclitabatur, ita ut comminueretur* (Jonæ i, 4). Nautici itaque non voce sola, sed lacrymis exprimuntur. Lacrymarum imbres effusi, juncto gemitu largiter genis humentur, totamque regionem oculorum affluenter humectant. Manibus quoque suppliciter expansis diversos pia voce rogabant. Universi igitur rapti pondus omne in lethali præcipitant nullum, certatimque nituntur discrimina vincere, damnis anse vel præmiis possent pelagi rixantis fluctus tumidos mitigare, certantes vincere periculum, devoti faciunt damnum. Ibidem sic legimus : *Et timuerunt nautæ timore magno, et exclamaverunt unusquisque ad proximum suum, et jactum fecerunt vasorum suorum quæ erant in navi in mare, ut releveretur ab eis* (Ibidem). Hæc fecerunt miseri plangentis, qui nec perditis mercibus potuerunt esse securi. Magis ac magis fluctibus densissimis, ictibusque durissimis navis inundabatur. Horum autem ignarus erat fugitivus. Erat enim subter tegmine scilicet ratis sopore irrigans fugitiva proprii corporis membra. Ad quem prorata orto planctu accessit, eumque pulsans ait : *Quid tu stertis? Surge et invoca Dominum tuum, ut liberet nos Deus, et non pereamus* (Ibid., 6). Tandem expergiscitur reus prorata pulsante, sorteque ostenditur declarante. Sors declarat, reus non negat. Quid autem cum tali agent cogitabant. Cumque experrectus vidisset clangoribus lacrymosis rugientem carinam, pontumque eximo fluctibus vulsi, ejus causam argumentem, atque atro agmine polum confusum sibi indicavit, polum bacchanti petit ab ipsis jactari. *Tollite me, inquit, et mittite me in mare, et tranquillabit mare a vobis. Agnori enim qui propter me ista inundatio marina est super vos* (Ibid., 12). Atque autem trepidantes periculo concedere justum, remeare certabant, et differre navigium. Sed clamor duritia noluit flecti aspera, nec carinæ libram voluit regio omnis. Igitur antenna sub ictu tremens irregibilis fuit, fluctus vero multo magis sævientes tumbabant, arreptique cælum pulsabant. Efficitur cælum pelago profundum, dum sit pelagus cælo vicinum. Tum vero reclamantibus atque rixantibus undis præcipitur propheta. Jamque cetus immanissimus vorax (Jonæ ii, 1) surgens ex imis properabat, atque scindens cursum accerrimos fluctus, divino scilicet nutu intelligens prædam de navi dejectam, hausit faucibus diris, sed nec dente

laniavit, nec morsu necavit. Deducitur Jonas illesus per hebetata rabidi oris pericula in alvum profundum, recessibusque viscerum altis triduo captivatus inclusus. Jam tunc Domini Christi inclytam exitumque gestabat personam, quod esset in passione per spatium tridui abdita scrutaturus terrarum, sicut in Evangelio legimus, *Natio, inquit, iniqua et adultera signum quarit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita erit et Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus* (Matth. xii, 39, 40). Hic tamen æquoris confragosa sedavit discrimina, cuius erant imperio mota. Caliginis fugiente mœstitia, aer sinceravit, mundumque efficitur cælum. Periculis quoque placatis marmore navigat carena sereno : undasque secat tumido venti flamine carbaso currens, secura navigat. Propheta sepultus aquis, exter ab undis, scindens aquas, sub aquis siccus. Immanitas autem ceti quæ interno viscerum hospitio captivum inclusit, a sua digestionem immunem servavit. Marina perditur fera, quia negatur ei quod alvo proprio gestat. Saginato celo indigestus esurit. Rabies ventris satiatam feram per triduum consumpsit. Cruditate consumeris, fera. Negatur tibi quod tenes. Æstuan igitur bellua, per vastum æquoris navigans gravis atque nec assumens dapem digessit. Tunc cetus immanis dape onustus, jejuno aridus, imperio præceptoris intam sui ad æquoris metas celeravit, aquarum agmina avigio findens, ex opaco nigroque viscerum carcera fustum profugum præda produxit, atque in tactum ad limitem profudit.

SERMO XVII

De cæco nato.

Speculum transit, speculum tergit. Ipse est enim Patris speculum verum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. i, 9). Christus, inquam, transit speculum Patris, et a non vidente tergit speculum cæcitatatis. Transit Christus veniens de cælo, ut eum videret omnis caro, secundum Simeonis illius beati senis prophetiam vocem, qui in manibus Verbum accepit infantem, ketusque aspexit et dixit : *Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum* (Luc. ii, 29, 30). Solus ergo cæcus non habuit speculum Patris videre. Et ubi esset fidele præconium proptarum : *Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures audient, et claudus saltet velut cervus, et plana erit lingua mutorum* (Isa. xxxv, 5, 6) ? Itaque speculum cæci, vultusque mendici, quasi quamdam habebat thecam conclusam, quæ faciem tegeter tenebrosam. Ipsam thecam Christus absolvit, speculum tergit, et speculum Patris in Christo cæcus aspexit. Grandis medicina contra naturam ! Non erant oculi vitati, sed penitus denegati. Cæcus erat natus, non effectus. Et quia luminosus erat primus homo factus, sed accessit a serpente creatus, coepit nasci iterum jam cæcus credens, quia vitata natura debilis fuerat corpore, gemino indigens lumine, qui de sua non erudit nuditate. Sedebat igitur cæcus transitu publico vestitus, paupertatis angustia nudus, naturali lumine spoliatus : sedebat, inquam, nihilque petebat, collarium a nullo medico postulabat. Quod enim contra naturam erat humanum, procul dubio necessariam non habuit medicinam. Venit artifex ad speculum imaginis ; aspexit miseriam cæci sedentis, et stipem suppliciter postulantis. O divine virtutis miraculum ! quod aspicit curat, quod visitat illuminat. Interrugant denique discipuli, et dicunt : *Quis peccavit hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur* (Joan. ix, 2) ? Dominus ait : *Neque hic peccavit, neque parentes ejus ; sed ut appareat gloria Dei in eo. Me enim oportet operari opera Patris mei* (Ibid., 3, 4). Tenebantur igitur universa sub peccato, sub duro supplicio. Cæci, claudi, sardi, lipposi, mortui, tenebantur, inquam, sub custodia primi supplicii. Venit liberator qui fuerat iudicator. Aspexit cæcum et vidit ; surdum tetigit et

audivit; leprosum mundavit et refulsit; claudum erexit, et cucurrit; ad mortuum descendit, et de morte surrexit, et cœperunt jam pœnales carceres vacuari, fractis januis inferni vectibus ligni in quo pependit Dominus cœli. Jam ergo qui fecit orbem terrarum, orbem aperuit cœcorum. O rotator figulus! rotatus est verbo, et visus donatus est cæco. Figulus enim quando vasa convolvit de limo formanda, volubilem tangit pedibus rotam. Et figulus noster vidit rotas oculorum cæci vacantes, tangit eas, non pede, sed voce. Tetigit agitando, et formavit oculos limum ponendo. Quid est hoc? unde tale collyrium? Non de pigmentis herbarum collyrium. Non in pila contritum laboribus medicorum. Homo de limo, collyrium de luto. Quomodo enim aurifex monile confractum non argenti specie renovat, nec argentarius vasa argenti de metallo reficit auri: ita et artifex figulus noster Dominus Christus, vas quod de limo fecit, de luto refecit. Et unde oculos primos formavit, inde secundos oculos renovavit. Quæ major est gloria orbem solis formare, an cæci nati oculos reformare? Solem illuminari fecit in throno sedendo, cæcum videre concessit per plateas sæculi ambulando. Itaque non rogata venit claritas, et sine labore precum discessit naturalis cæcitas. Mittitur ad piscinam, lavat lumina, recipit claritatem, et ducitur ad certamen. O speculum illuminatum! ante non poterat pugnare et vincere, nisi Christum illuminatis oculis adoraret. Illuminatum est speculum cæci, et tenebris super operi Judæi. Nolunt videre in lumine alieno: ideo non potuerunt superbi verum aspicere lumen in Deo. Palæstra paratur post lucem, et lucis auctor non deserit servi sui illuminati certamen. O palæstra delectabilis, pugna claritatis contra tenebras cæcitatatis! Adducitur præcepto seniorum et principum Judæorum, circumdatur lumen a tenebris, et erigit faculam responisionis pro miraculo Salvatoris. Interrogatur et respondet, circumdatur et non clauditur, agitur et non circumvenitur. *Quis, inquit, tibi aperuit oculos (Ibid., 40)?* Nonne tu eras cæcus sedens et mendicans in via? Ego eram mendicans in via, antequam transiret via. Aperta sunt lumina mea, quia ille transit qui est via, veritas et vita. Ego, ego sum; non abscondo cæcitatem meam, ut confitear gratuitam medicinam. Curatus sum in loco singulari, contestor sub lumine cœli, quia Christus est qui me fecit videre. Dic nobis, inquit, qualitatem medici tui. Dico, non erubesco. Evangelium est novum illuminare cæcum. Dico, dico, utinam et vos ejus caperetis amore, ut medici quæritis qualitatem! Lutum fecit spu o oris sui commixtum, linit oculos meos, misit me ad piscinam. Quid fuerim consecutus contestantur lumina mea. Quid dicitis? nova res est, mentiris; de luto nunquam, nunquam scimus oculos cæci esse patefactos. Vere dicitis, quia nescitis quod non vidistis. Ego novi qui video, qui credidi, sensi et vidi. Erat certamen magnum, quia lumen venit magnum. Alii dicebant, non est ipse. Alii dicebant, ipse est. Omnes verum dicebant, et ipse erat, et non erat ipse. Si hominem attendas, ipse erat; si oculos consideres, non erat ipse. Si speculum attendas, ipse erat; si lumen in speculo contempleris, non ipse erat: quia medicus ejus in principio erat Verbum, et Verbum apud Deum Deus erat. Non nobis, inquit, sufficit testificatio tua, non ipsa imago tua. Non est ipsa, scio, imago mea. Sed ille ad me venit qui me fecit ad imaginem et similitudinem suam. Mentiris, non ipse es. Non ipse sum, quia mutatus sum. Jubent adduci parentes, ut filio fierent assertores. Adducuntur parentes, et testimonia crescunt, et accusatores erubescunt. O malignitas! contra se congregant testimonia, ut plena fieret de cæco victoria. Veniunt, stant in medio seniorum, interrogant: Hic filius vester est qui sedebat cæcus et mendicans in via? Et illi: Ipse est, novimus filium nostrum: et si negamus, accusat affectus; sed apertos ejus oculos videmus, et nos ipsi miramur: venter noster effudit cæcum. Ignoramus autem quis fecit de cæco illuminatum. Filius quidem noster est, sed iuste

A cogere loqui pro infante, si ipse pro se loqui non posset. Hic autem omni loquitur, modo videt: cæcum a nativitate novimus, loquentem olim audivimus, videntem modo videmus. Ipsum interrogate, ut instruamini. Quid nos calumniamini? *Ætatem habet, ipse pro se loquatur (Ibid., 21)*. Aptatus est enim ut non esset parvæ ætatis, sed legitimus, ut testimonii ejus plenus proveniret triumphus. Reditur ad luctamen et pugnam, donec suum cerneret coronatorem. Dic nobis, inquit. Quid vobis dicam? *Jam dixi. Quid iterum vultis audire? Nunquid et vos vultis discipuli ejus esse? Et illi: Tu sis discipulus ejus (Ibid., 27, 28)*. O magna injuria, quod desiderio dicitis, sine causa increpatis? a lumine me non separatis. Sed nos, inquit, *discipuli Moysi sumus*. Et ille: Et Moysen audivi, et prophetas audivi, a sæculo auditum non est, quia aperuit quisquam oculos cæci nati (*Ibid., 32*). O magnus defensor! Jam defendit antequam credit, in medio nebularum stat unum stillicidium, et capit de vivo fonte triumphum. Irati sunt, et ejecerunt eum foras. Beatus qui exit de synagoga malignantium; deducit eum exeuntem de palæstra victorem exercitus angelorum. Pugnavit, defendit, vicit, et sine corona discessit, quia oportebat illum a Domino coronari. Occurrit illi Dominus coronator innocentium, illuminator cæcorum, tergit de ejus fronte sudorem. Consolatur verbo, qui curaverat limo. Quis, inquit Dominus, o tu speculum meum? foris vides, putasne intus vides? Vides me quo tibi appareo; putasne vides in me quo tibi non appareo? Aspicias quia homo sum, putasne aspicias quia Verbum caro factus sum? *Credis in Filium Dei? Domine, quis est, ut credam in eum (Ibid., 36, 37)?* Ego te aspicio medicum meum, novum audio verbum: *Quis est, ut credam in eum? Ego, inquit, sum, qui loquor tecum*. Et ille, *Credo, Domine*. Sensi majestatem tuam, et recepi claritatem meam, quam minus habui per naturam. Audivi vocem tuam, cognosco gloriam tuam. *Credo, credo, credo, Domine. Et procidens adoravit eum (Ibid., 38)*. Adoravit quod vidit, credidit quod sensit. Adoravit illuminatus lumen, et gratias agens Domino. Qui dixit cum propheta, *Apud te, Domine, sans vitæ, et in lumine tuo videbinus lumen (Ps. l. xxxv, 10)*.

SERMO XVIII.

De Elizæo, ubi viduæ oleum multiplicavit.

Quoniam venit Dominus, qui humiliet calumniatorem, non timeat Ecclesia feneratorem, quia securam reddidit mulierem. O grande mysterium subvenientis olei sacramentum, quo debitum solvitur, vita transigitur, et venturi judicis securitas comprobatur! O grande mysterium, quod est in cornu conclusum! Unde unguuntur sacerdotes, inde vincuntur cupidi creditores. Unde ungebatur pro, hęc, inde mater cum filiis non timet feneratorem. Unde sacerdotes linebantur, inde sacerdos major efficitur cum dulci ecclesia filiorum. Et sicut de multis unum liquatur unguentum, ita hoc mysterium fecit cum matre habitare fratres in unum. O gratia olei, unde plangenti succurritur matri, et violentia adimitur feneratori! O confectio cum qua est facta curatio! Inde vulnera linita foventur: inde superba corda mitescunt, ut delinita oleo chrisomatis, colla jugum accipiunt mansuetum. Quis non attendat ad olei sacramentum, unde mulier libertatem conquirat naturum? Omnes enim facit videre, quia sine oleo non potest lucerna fulgere. In sacramento itaque olei gratia est Spiritus sancti. Illuminationis pinguedo, noctis casta successio tenebrarum fugat accessum. Inter tenebras enim erat ista vidua. Mater desolata viro, gravata debito, et addicta gemino jugo; amiserat præ tædio lucis aspectum. Tenebras patiebatur de conventionē crudelium feneratorum. Foris violentia, intus miseria. Querit misericordiam, et non est qui faciat, nisi propheta. Interpellat Elizæum mulier angustata. Subveni, domine serve Dei; causa requiritur et panditur, et lacrymæ non retinentur. Scis, domine,

servum tuum, virum meum, quia timens Deum erat (IV Reg. iv, 1). Hic mortuus est exstante debito, quod non potuit ipse reddere. Ego compellor exsolvere. Omnes divitiæ meæ duo sunt filii mei, gemitus ventris mei. Nihil aliud feneratorum expectant, quam ut filios meos cælesti ingenuitate creatos suæ libidini faciant subjugatos. Non argentum illis fuit, quod clarum est, quia etsi esset, non nisi ad ingenuitatem natorum meorum feneratores impii festinassent. Ipsos volunt tollere, quos Deus mihi dignatus est condonare. Nunquid possunt paritare debitum patris? Nonne anima quæ peccat, sola puniatur? Me non optant ancillam, sed viscera mea sibi vindicant mancipanda. Ut quid genui? ut quid cum gemitu pepererim? ut quid apertæ sunt portæ uteri mei, et effudi in luce quos in aliena video potestate? Ipsos inquirunt, me despiciunt, et in domo feneratorum filii mei quale poterunt habere solatium? Non mater quæ fovet febricitantes, non mater quæ consoletur languentes. Flentes flebunt, et non erit qui consoletur. Offero eos tuis aspectibus, beate propheta; fac illos servos Domino suo. Si subverneris debito meo, non eos tollant profani feneratores, sed nutriant eos angelicæ potestates. Et propheta: Desine, inquit, lugere; redde mihi de tuis enthecis rationem. *Quid habes in domo (Ibid., 2)?* Et illa, Pudor est dicere, domine, quod habeo: inde misera patior violentiam. Non est mihi nisi modicum olei in vase. Et propheta: Mulier, non est parvum quod habes. Vincet tenebras feneratorum, et lucem conciliabit angelorum. De oleo tibi possum consulere, quia nemo potest sine oleo ad Deum pertinere. Videte, fratres, ubi propheta plangentem dirigit matrem? ad chrisma scilicet unctionem, id est, ad Christi pinguisimam pietatem. Clamat Joannes: *Non sum ego Christus. Attentite et videte: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. i, 20, 29).* Clamat Isaias: *Ecce Dominus noster ipse veniet, et salvabit nos (Isa. xxxv, 9).* Clamat David matri plangenti: Si vis carere violentia feneratorum, accipe oleum sanctum, ut filii tui tecum possint habitare fratres in unum (Psal. cxii, 9). Et quid faciam, inquit, de modico oleo quod remansit in vasculo Ecclesie de utrisque populis venientis? Ista persona est adorantis, et vere modicum Israeli remansit oleum in vasculo Judaico. Jam propheta veniebat ad finem, sperans Dominum Salvatorem, qui est in modico reliquo oleo. Quia *nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuisset (Isa. i, 9).* Accipe, inquit, consilium, mulier, de illo vasculo. Noli penitus desperare. Accipe tibi vasa nova quamplurima. Intra tu et filii tui domesticum cum taciturnitate cubiculum, et claude ostium tuum. Intra in promptuarium tua, absconde te pusillum, quousque transeat furia feneratorum. Ita mulier fecit ut propheta mandavit. Accipit mulier vasa nova: accepit Ecclesia de vicinis omnibus gentibus hominum membra de dominica filulina. Intus intrant mater et filii. Intra illud cubiculum quid agitur? Paschæ illic video sacramentum: Sanctum sanctorum est. Cornu ibi florescit, fenerator ibi marcescit. Pascha est cum matre et filiis, cum Ecclesia et populis. Fontem video, chrisma considero, Christum adoro. Accipiebat subinde mulier ministrantibus filiis vasa, et defundebat, et applicans iterum defundebat, et oleum non desinebat. Nonne in aperto est quod agitur, quando vasa nova replentur? Dives facta est mulier et secunda. Agit gratias quæ effuderat lacrymas. Vade, inquit, vende et redde debitum, et de reliquo vive tu et filii tui. De reliquo vivendum est. De Christi gratia transigendum est: quia Christus humilis venit, et Ecclesie sufficit, quia nunquam oleum tenebrescit. O olei sacramentum! Inde sapientes probatæ sunt virgines: inde securæ redduntur et matres. Inde virgines patriam merentur intrare: inde mater meretur Domino servitium exhibere, et perpetua cum filiis libertate gaudere.

SERMO XIX:

Item de Elisæo.

Dulcis insonuit auribus nostris recitata libertas, dum sevit in nobis amara captivitas. Quomodo si inter graves fetores boni incenduntur odores, et in domo ægrotorum adventus, medici nuntiat: ita requievit gemitus compeditorum, quia resurrectio recitata est mortuorum. Hinc David clamat conveniens ultionis divinæ censuram: *Vindica, inquit, Domine, sanguinem servorum tuorum qui effusus est: introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum (Ps. lxxxviii, 10, 11).* Hic miserabilis mater funus includens, mortem excludens sub testimonio montium apud Elisæum exaggerat luctum, et repetit filium jam defunctum, quem non sperabat der repente conceptum. Hinc piæ sorores missam legationem perorant. *Domine, inquit, Ecce Lazarus, quem amas, infirmatur.* Inter sorores et matrem non habes, mors, quomodo tuæ crudelitatis impleas voluntatem. Vacuatur tua dira conditio sive in lecto, sive, quod majus est, in sepulcro: quia successit fraterna maternaque legatio. Sine causa fudisti venenum, ad nihilum productum est per misericordiam lacrymarum. Festinas curvare aculeum tuum: conteret illum, servus de monte, Dominus de cruce. Servus destinando, Dominus præsiciendo. Servus descendens ad domum, Dominus veniens ad sepulcrum. Ubique vacuatur tua dira conditio, sive in lecto, sive, quod majus est, in sepulcro. Sed Lazari resuscitati letitiam participati sumus cum pietate sororum. Ad maternum non veniamus luctum, et ad unicum filium suscitandum. Mulier illa quæ prophetam de filio defuncto convenit, ante illum condigna hospitalitate (*at.*, cognita dignitate) suscepit. Fuit meritum resurrectionis gradus hospitalitatis. Nam cum frequenter (*at.*, semper) per eos propheta haberet excursus atque recursus, et communi cum eis fuisset mansio contentus, eis hospes pius futurus, et melior advocatus: convenit se mulier corde tractans, cum conscientia rixans, animum cum hospitio preparans, maritum rogans: *Ecce, inquit, homo Dei frequenter venit ad nos, et satis excedit nos. Ille justus, nos peccatores. Ille cælestis, nos terrestres. Ille in spe singularis, nos sine fructu conjuncti. Durum est ut communes nobiscum mansionis habeat parietes, cum quo non habemus similes mores. Faciamus illi, marite meus, in superioribus domum, ubi veniens tanquam ad proprium declinet hospitium. Inferior debet esse mansio nostra, quia inferiora sunt et merita nostra. Martyres jacent sub ara Dei. Nos non debemus manere (*ms.*, jacere) sub mansionem hominis Dei? Placet sanctum in commune cum illum, et similitudine apud fabricare cœperunt hospitium susceptorium. Non dedignatur mulier illa bonæ hospitalitatis amans aquam infundere vel tigna (*ms.*, ligna) portare. Dulcis enim erat labor quæ caritatis suggesserat amor. Cogitat sensibus, ædificat laboribus. Parat ornatus domum. Collocat mensam, sellam, lectum, et candelabrum, et dignum venienti preparavit hospitium. Ubi es, inquit, mei Domini servus? Expectat te tuis parata ornatus domus, ut hospitium tuorum dulcis letetur affectus. Suscipitur, fovetur, honoratur, et cogitat reddere beneficium. Dic, inquit, Giezi; dic, puer, voca istam Sunamitidem, ut reddamus ei aliquam vicissitudinem, quæ nobis tantam exhibuit caritatem. Venit puer, vocat mulierem. Et propheta: Dic, inquit, mulier, quid tibi forte opus est necessitatis, ut fructum possis recipere pietatis? Nec apud regem aut principes nostra pro te debet operari legatio, ne alicujus tibi importuna sit inquietudo? Et mulier: Nihil est, domine, quod mihi sit importunum. In medio populi mei ego habito, longe est a nobis publica controversia, quando tu nobis hospes esse dignaris. Nullum tibi ingerimus injuriosum laborem: delicatam de te apud Dominum unam la-*

* Augustino ascriptus in ms. cod. S. Crucis in Jerusalem in urbe.

tummodo exposcimus precem. Et puer: Domine, inquit, utique non est ei filius, et vir ejus jam senex est. Et propheta: Ad huac diem videbis te conce, to filio. Illa desiderio plena, sensibus verecunda expavit, gaudio contremuit, fructum vero suscepit. Nascitur ei filius, tarde conceptus est cito moriturus. Æstivi enim solis ardore decoctus super genua matris suspirans oculos in morte conclusit. Et illa mortuum suum lecto hominis Dei patienter imposuit, et rogat maritum ut ad hominem Dei citius festinaret, et cessat necessitatem, ne de una spe faceret desperatum dolorem. Novi, inquit, patres mortem filiorum gravius condolere, et interdum dolori amarior labiis Dominum blasphemare. Melius tacebo, et maritum meum in peccatum tristitiæ non provocabo, ne amittens filium perdere incipiam et maritum. Cum silentio disposuit, superiora descendit, vale filio cum lacrymis fecit. Filius meus tardus, et luctuosus, ante te didici plangere quam nutrire. Da veniam, sic pergo, ut cito ad te veniam. Dimitto te solum, itura sola, sed non sola ad te reversura, nec te solum sine Domino reptura. Cito venio non tardabo, miserabilem invidiam factura hospiti meo. Uquid tibi locum sepulturæ, nesciens quid placeat Domino meo? Modicum est corpus tuum, si non fuerit effectus, momento tibi sepulturæ parabitur locus. Quantus labor in fovea ubi parva sunt membra? Ego tamen non præteribo hospitem meum, ne mihi imputet de taciturnitate peccatum. Vadit via luctuosa cum misericordia reditura. Velox est cursus, quem concitat luctus: velox erit via, ut velox sit et medicina. At ubi pervenit ad montem, cepit de longelacrymosam monstrare faciem, et maternum testari dolorem. Nunquid ego petivi filium, Domine? Nunquid a me tibi facta est importuna suggestio? Tuâ fuit promissio, tua per Deum perfectio, tua sit et curatio. Jejunus fuerat uterus meus, jejunus erat et luctus. Per te didici plangere, per te merear et gaudere. Hic propheta præcedente matre festinat, secunqu miratur, et tractat. Quare abscondit a me Dominus Deus? Omnia mihi revelat Spiritus sanctus de cælo: et tacuit a me de parvo hospite meo? Puerum dirigit præcursorem, qui mortuum baculo tangeret, et vixisset. Et illa: Vivit Dominus et vivit anima tua, si dereliquero te. Tu redde quod dedisti: quia ut haberem, non per discipulum promisisti. In testimonium habeo lectum tuum, ubi posui mortuum meum, si contempseris dolorem meum. Veni mecum, aut suscita mortuum, aut commenda certe defunctum. At ubi propheta de superioribus ad superiora descendit de monte ad domum, de eremo ad silentium, ingemuit ad Dominum, qui est Judex vivorum et mortuorum. Domine, inquit, intende in me, et in istam hoes, item meam: non accuser in misericordia tua ut tu lauderis in medicina tua. Ascendit in lectum angustata qualitate membrorum. Insufflavit septies in jacentem, et reddidit matri viventem. Qualis in domo letitia? quam humilis et mitis decuerit medicina? Qui vult sanare laborantem, assumat humilitatem. De superbo nullus est fructus, quia superbos humiliat Deus. Humiliatus est propheta, et infanti reddidit vitam. Ita et Salvator noster Jesus Christus, verbum brevium faciens super terram humiliatus est, factus vermis et non homo, opprobrium hominum, qui est Dominus angelorum; resurrexit, ascenlit in cælos, et omnis gavisus est exercitus angelorum. Amen.

SERMO XX.

De Elia et Eliso.

Patet Jordanis præsumptibus, quia patet fons vitæ credentibus. Bonum est et delectabile Jordanis alveum videre recessione undarum, et societate cervorum, quando greges transeunt sitientium, quod desiderabant velut cervus ad fontes aquarum. Familiare est Jordanem virga dividi, et melote so-

A parari. Divisit eum Jesus Nave (*Josue* iii, 15) cum testamenti arca fulgeret; divisit eum Elias dum pellis capriua terret. Divisit eum Jesus Nave angelo stante cum gladio: divisit eum Elias (*IV Reg.* ii, 8), occurrente sibi curru igneo cum magno triumpho. Transivit per aquam, pervenit ad flammam. Sed nec aqua mundavit, nec ignis inussit; recessit unda, portavit flamma. Ibi baptismus cum victoria: hic triumphus igneus cum corona. Ut diceret inter ventos et æthera decantans: *Transivimus per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium* (*Psal.* lxx, 12). Quia post aquam et ignem portatus est ad paradysum. Stetit ad oram Jordanis cum discipulo caritatis Elias et Elisæus, magister et discipulus, Dominus Christus et populus acquisitus. Quia transeunte Christo per Jordanis alveum, cepit omnis populus competentium transire fluctus aquarum. Ascendit Dominus de Jordane, et egressus est igneam tentationem, flammeum in deserto certamen, ut de sua vincente victoria totum mundum amœnaret ardentem, et refrigeraret triumphis tentationum viridantibus æstantem. Occurrit illi quadriga ignea, et nubifera, dum currus Dei descendunt lætantium angelorum, et ministrant vincente Domino post triumphum: sicut Matthæus evangelista contestatur (*Cap.* iv, 11). Sequuntur Dominum competentes, per Jordanis medium transeunt. Et dicitur eis in ripa occurrente flamma, id est ignea pugna, ut florescat de flammis amœna corona. *Fili,* inquit, *accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem* (*Eccli.* ii, 1). Sed redeamus ad Eliam triumphatorem, et Elisæum carissimum sectatorem: illum testatorem, istum hæredem. Testamentum isto postulat, ille dictat, calamus fuit lingua, non canna: atramentarium, non nigredo fumi, sed candor baptismi. Quid dicit magister testator voluntarius? Pete a me aliquid priusquam absumar a te. Et ille: Spiritus qui in te est, duplicior fiat in me. Et magister: Durum est quod petisti, sed inter aquas quod petitur non negatur (*IV Reg.* ii, 9). Quid non accipiunt, eum transeunt per fontes aquarum, ut regnum possint intrare cœlorum? Ergo Elias quid respondit avaro discipulo, sine avaritiæ vitio? Avarus enim in regno Dei non reprehenditur, sed laudatur. Si me, inquit, videris absumi a te, fiet tibi. Ille pollicetur, iste sectatur. Magister undam Jordanis percussit pelle. discipulus vivam magistri non deserit caritatem. Indumentum prophete qui portatur in igne non serico cum tinea, sed pellis mortua cum vita nova. Pellem enim portabat, quia membra sua super terram mortificabat. Pellis capri mortui, quem Christus portabat, qui venit in similitudinem carnis peccati (*Rom.* viii, 3). Pertranseunt petitor et promissor, oblator et præsumptor. Refusa est unda, et apparuit obvia quadriga cum flamma. Turbatur aer, venti moventur, procellæ quiescunt, demones fugiunt, tenebrarum principes disperguntur. Suspensur discipulus, et levatur magister. O mirabilis evectio, ubi non equi Cappadoces, sed equi ardentes. Currus de incendio, non de ligno. Quadriga ju ti valoris non erit vestita argentea massa, sed aurea cortina de flamma. Rogo, quales equi erant? animalia videbantur, sed ignis non palpabat. Ille amœnus castitate erat qui sedebat. Rotæ ubi currebant? Ubi ungula quatiebatur eorum. Qualis campus? Aer et ventus: ubi volubiles rotæ spiritali rotatu fulgebant atque sonabant. Aer illi erat campus, ignis ascensus, patria paradysus. Sed quantum delectat magistrum suscipere ascendentem, tantum delectat discipulum cernere scilicet post magistrum expectatione pendentem. Clamavit, convenit, *Pater, Pater, agitator Israel* (*IV Reg.* ii, 12). Et ille jactavit pellem, ut consolaretur amantem. Suscepit magnum thesaurum hæreditatis, pellem fortissimi testatoris. In illa pelle sortitus est potestatem ut divideret et ipse Jordanem, secaret torrentem, leprosum mun-

* Reliqua addimus ex ms.

daret, duos mortuos suscitaret, viduam a debito tenoris liberaret, pupillos de servitutis catenis erueret. Istæ erant divitiarum pellis, qua se exspoliabat testator, et hæres amictus est. Quia et Christus Dominus, cuius propheta erat Elias, spoliavit se carne per vitam mortem, et totus vestitus est mundus novitate gratiæ per Jordanem.

SERMO XXI.

De filiis Zebedæi.

Benedictus Dominus qui facit mirabilia solus, qui sedet super sedem regni sui, abyssos dignatus est nostri visitare peccati, ut et nos de throno mortis eriperet, et secum atque in se Patris dextera collocaret. Sed quis attingebat ad sedentem, nisi videmus transeuntem, quem Stephanus vidit stantem? Hoc rogabat beatus David, sicut in presenti cantavimus, et post psallente concordi voce respondimus: *Qui sedes super Cherubim, appare coram Ephrem, et Benjamin et Manasse (Psal. LXXIX, 2)*. Hoc audierat, et legendo didicerat beata mater filiorum Zebedæi, et intellexit Dominum super Cherubim sedentem, quia magnam possidet dignitatem. Accedit illuminanda, adorat ut ancilla. Postulat non dona terrena, sed vota cœlestia. Dominus est enim cœlorum, a quo cœleste flagitat desiderium. *Dic, inquit, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam in regno tuo (Matth. xx, 21)*. *Dic, inquit, in verbo tuo: et effectus proficit voto meo. Dixisti, et factum est cœlum: dic, et parabitur filiis meis thronus, claritudo thronorum. O mulier conditione! Sed quia mater es pietate, humanam supergressa es dignitatem. Christus de cruce prædicabat, et illa imperium cognoscebat. Ille dicebat, *Ecce ascendimus Hierosolymam, et Filius hominis tradetur ut crucifigatur (Ibid., 18)*. Et illa interpellatrix accesserat dulcium filiorum. O mulier filiorum beata sanctorum! Meritum precessisti beatorum, et honorem prætergressa es angelorum. Non tibi sufficit quia filios tuos feci excelsos prædicatores, quos inopes nutrieras piscatores? Post retia cœlum, post hanum Evangelium, post navicellam postulas thronum? Non audisti in libris paternis quid angelis dixerit claritatis? Raphael inquit: *Ego sum unus de septem angelis qui astamus, et conversamur ante claritatem summi Dei (Tob. xii, 15)*. Et tu dicis, *Sedeant filii mei?* Non audisti quid dixerit Daniel? *Videbam, et ecce thronus positus, et sedit Antiquus dierum. Millia millium ministrabant ei, et decies centena millia assistebant ei (Dan. vii, 9)*. Et tu dicis, *Sedeant filii mei?* Isaias cernit propheta Seraphim in circuitu altaris ante Dominum astantem (*Isa. vi, 2*), et tu postulas filios tuos in thronis sedere? Quasi si stent, parum est tibi, mater. Aut si angelorum ordinem nesciebas, patrum nostrorum merita quare non legebas? Non est dignum ut coæquetur filii tui patri nostro David, qui per citharam pellebat dæmonia (*I Reg. xvi, 23*), qui humana lingua angelicum cantavit Alleluia, qui allophyllum Goliath vicit innocentia, non lorica (*I Reg. xvii, 49*), et qui dixit orans Dominum suum ex semine suo secundum carnem futurum, *Mane, inquit, adorabo, Domine: mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi, et contemplantor te (Psal. lv, 4, 5)*. Quid dicamus de Elia, qui cœlesti evectus carruca ante meruit triumphum quam sumeret premium? Et quid dixit cum manum levasset ad cœlum? *Viviit Dominus, cui assisto in conspectu ejus hodie (III Reg. xvii, 4)*. Et tu postulas filios tuos in throno sedere? Domini etiam vox est manentis, terrenis, idque firmantis. *Vigilate, inquit, et orate, ut digni efficiamini effugere omnia quæ ventura sunt, et stetis ante Filium hominis (Luc. xxi, 36)*. Et tu filiis tuis thronos postulas majestatis? Da veniam, mater: admirantes ista diximus, non culpantes. Noli, inquit, noli, beata mater, tanquam impossibilem me cupidam judicare. Dominus mihi tribuit istam avidam voluntatem, qui regni sui diligit violentos, et solos odit qui potentari cupiunt super egenos. *Regnum, inquit, cœlorum vim**

patitur, et qui vim faciunt diripiunt illud (Matth. xi, 12). Quia hoc dignatur amare, hoc ab eo ausa sum postulare. Ab illo audivi, *Petite, et accipietis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis (Mat. h. xxi, 22)*. Dum patet, pulso, dum accipere licet, peto; dum tempus est, quero. Audivi enim dictum, *Querite Dominum dum inveniri potest (Isa. lv, 6)*: ne tunc queratis quando inveniri non potest. Modo, modo, dum in forma apparuit servi, dum patiens est usque ad mortem crucis, dum privatum gerit vultum, et necdum incensæ sunt ab illo scintillæ carbonum. Cæterum cum coeperunt præcedere venientem angeli cum tuba et voce magna, quando virtutes cœli commovebuntur, interpellatio ista quid faciet muleris? Dum commovebitur ignis in circuitu ejus, et tempestas valida, mea quid prævaleant desideria? Potero ad igneam accedere thronum, congregatis ad iudicium legionibus peccatorum? Ideo modo videns eum in ista humilitate, istam præcipere cupio sponsonem, sed Dominum meum audiam respondentem. **B** *Hic jam, Domine, ut sedeant tecum filii mei, in lateribus regni tui. Et Dominus, Magnus est quod petis, sed agonis meritum non discitis. Ante vis filii tuis mercedem, quam incipient subire laborem. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum (Matth. xx, 22)? Mater petiit, et fidem Dominus poscit de filiis. Non enim erat idonea mater pro liberis fidem dicere, quorum voluntatem in suam non habuit potestatem. Sed Dominus, ut justus et sapiens, ab eis fidem poscebat, quibus agonei martyrii proponebat. Ipse enim calix passionis martyrii cruenta potione bibitur, ut sanguineum mortis excludatur venenum quo per Adam perierat totum genus humanum. Ipsi enim interrogati, responderunt, *Possumus (Ibidem)*. Quid dicendum, Domine? *Possumus*. Per te, Domine, valeamus, per quem hoc petimus quod cupimus. Possibilitas nostra in tua est potestate. Petitio nostra in tua sit voluntate. Bene petitis, bene promittitis. Promissionem vestram veritas subsequatur: sed petitio vestra humanorum excelsit gratiam meritorem. *Calicem quidem meum bibetis (Ibid., 23)*: meum, non vestrum; vestra potio, sed mea dignatio: quod quia munere meo vobis bibentibus conceditur, bene sperate. Illi autem quod petitis, quia repositum est agonizantibus, certis sensibus expectate. *Sedere enim ad dexteram meam vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est (Ibidem)*. Quibus sit paratum non dixit. In absconso ponit honorem, ut omnibus indicet laborem. Vult enim omnes paratos, qui nullos desiderat separatos. Et propterea duobus suspendit petitionem, ne cæteris inflexisset livorem. Hoc enim semper agebat Dominus noster, non impotens potestate, sed sapiens æquitate: ut nulli animum discipulorum humanum incitasset ad zelum. Hactenus æquäliter omnes ad gloriam mittit, qui unam per viam gratiam condonavit. Nam quando apostolus Petrus sibi præsumpsit gratiam singularem, non accepit libenter, sed admonuit præscienter dicenti: *Etsi omnes scandalizabuntur in te, ego nunquam scandalizabor. Respondit, Quia antequam gallus cantet, ter me negabis (Matth. xxvi, 33, 34)*. Petre, præsumis te cæteris superiorem, senties te inferiorem protinus. Quando autem omnibus in commune prospexit, et vitam sibi et condiscipulis gloriam flagitavit, dicens: *Ecce nos qui secuti sumus te, quidnam erit nobis?* Respondit Dominus æqualiter, non separanter: *Amen dico tibi quia vos qui secuti estis me in hac generatione, cum sederit Filius hominis in throno majestatis suæ, sedebitis et vos cum eo super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xxi, 27, 28)*. Advertite causam quid dixerit, non est meum dare vobis, ne de honore duorum cæteris faceret de prælatione discordiam: quia unam cunctis præparat coronam. Nam testis est ratio majoris promissionis, quia non est impotens filius majestatis. Qui promittit duodecim thronos ad communem petitionem, duos thronos in suam non habuit potestatem? Qui ipsos thronos*

constituit cum virtute, vult discipulos suos semper esse concordēs, quia Dens est caritas. Ecce non promittit duobus: et contristati sunt decem discipuli. Quid fieret, et si se decem postpositos condolerent? Sed ut sapiens et moderatus, et a duobus tollit superbiam, et a decem subtrahit invidiam, ut omnium animas custodiret illasas. Quia thronos donandi non in humana forma, in qua Pater major est, sed in ea forma donare potest, in qua Pater et ego unum sumus. Hoc sentiat Christianus, et erit æternus.

SERMO XXII.

De Lazaro suscitato.

Lazarus amicus Salvatoris, cum jam humanis rebus esset exemptus, jam sepulturæ mandatus, imò terræ redditus, unde erat assumptus, statim sermone Domini evocatus de sepulcro exivit vivus, qui fuerat mortuus paulo ante delatus. Miratur omne vulgus de tot tantisque magnalibus. Loquitur Christus, et sequitur virtus. Stupet ipse Lazarus quod ex mortuo factus est redivivus. Jam bis gemini effluerant dies, sed ille qui luce caruerat, diem non sentiebat. Jam eum tetri antri caligantis horroris nocturnus turbo possederat. Jam lucifugis validis infernus carcer incluserat. Jacobant exhalantis tabida atque gravis odori membra. Jam post quarta solis curricula devoluta, corpus situ mortis obductum vermium carnivorax agmen obsederat, atque ad prædas destituti cadaveris funereas bestiolas terra gignebat. Plangebant sorores luctifico mœrore, frater auxilio destitutus. Parentes quoque et proximi nubila tristitia pariter condolebant. Omnibus lugubris vestis, inculca exsaries, nigro tecta velamine. Ora flatibus mædæfacta, vitalia districta singultibus, omnemque eorum habitum clangor mœstificus perturbaverat. Sed ubi rerum gestarum ignarus Christus, cui nihil invium, nihil remotum, nihil obscurum est: quem neque intercapedo locorum, neque longinquitas regionum, abyssus refrenat, discipulis præscia divinitate mortuum Lazarum nuntiavit. Contristati et ipsi dixerunt discipuli: *Emas, et nos moriamur cum eo* (Joan. xi, 16). O amicitiarum indissolubile fœdus! o invictæ caritatis effectus! Optabant fieri in morte consortes, quos fecerat caritas in hac vita concordēs. Cum ergo Jesus tumulo quiescentis assisteret, atque cum ambiens populorum calaterra circumsteteret, et ulule vocis clangor clementissimis auribus mœrorem obtulisset, commotus ipse Jesus *infrœmuit spiritus* (Ibid., 33), atque lacrymas fudit. Hic jam omnis religiosus invigilet sensus, quid doluerit, vel quid fleverit Christus. Neque enim qui totum vitæ et mortis habebat imperium, plangere potuerat Lazarum mortuum. Plorabat, sed non utique plorabat, ut Jodæi putabant, quia Lazarum satis amabat. Sed ideo plorabat, quia iterum eum ad hujus vitæ miserias revocabat. Mors, fratres carissimos, resumptio est doloris, remissio captivitatis, navigantium portus, peregrinantium patria, finis miseriarum, terminus delictorum. Nam et hæc quæ dicitur vita, non est vita, ubi nec requies a labore, nec securitas est a timore: ubi fraudes, ubi calumniæ. Tolluntur res alienæ, sine respectu misericordiæ. Dives erigitur, pauper opprimitur. Sic totum in iniquitate geritur, ut non sit penitus quod justitiæ reservetur. Ergo ploravit Jesus Lazarum, non quia mortuus erat, sed quia resurgere habebat. Nam quomodo posset mortuum plorare, quem ipse venerat resuscitare? Sed dicturus es mihi: Si malum est iterum in hac vita reverti, quoniam Jesus Christus mortuus est et resurrexit? Sed Christus sic resurrexit, non amplius moriturus; Lazarus autem resurrexit iterum moriturus. Sicut dicit apostolus Paulus: *Christus resurgens a mortuis jam non moritur, et mors ei jam non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo* (Rom. vi, 9, 10). Et ideo quarta die Lazarum suscitavit, quia sibi tertium diem quo resurgeret reservavit. Igitur postquam vi-

dit Jesus lapidem qui sepulcri illius septa clauderat, revolvi præcepit; quo revoluto cælum suspiciens, et jam se exauditum esse protestans, tali coram hominibus Patrem precatus est voce: *Pater, gratias ago tibi, quia exaudisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. Et cum hæc dixisset, ait: Lazare, veni foras* (Joan. xi, 41 et seq.). Quanta fuit clamoris virtus, ut ad miseros perveniret auditus? Qualis fuit timoris vigor, ut mortuos invaderet timor? Statim præcepto Domini mors suam legem quam habebat irrupit, suaque tot sæculis jura Christo jubente dissolvit. Cessere regniæ cæli claves inferni, obtrusaque fœtissimi carceris atria imperium Domini patefecit. Evanuit omnis custodia eruta sibi persona. Lazarus rursus redditur luci, iterumque convivatur in corpore Christo, quia jam fuerat mancipatus inferno.

SERMO XXIII.

De lavandis pedibus.

Omnis error stetit, quia pedes servorum Dominus lavit. Novum direxit in cursum, ut firmaret eorum vestigia sicut cervorum. Quid plus prædicem, gaudium, an miraculum? Imò gaudium et miraculum. Gaudium quod oblata sunt nostra vestigia, et pedes servorum attingit dominica dextera. Sed potius miraculum, ut cui excubant cum timore exercitus angelorum, lavaret inclinatis manibus vestigia piscatorum. Expavit cælum, expavit terra Dominum ita humiliari, et hominem super Deum exaltari. Quid est quod dicit hæreticus, quia fuit humilis Patri Filius, honore, non timore? Quando vides servilibus curvatum Dominum non timore, sed amore, nec servitute, sed dominatione. Quia ut redderet servis ingenuitatem, servilem illis exhibuit pietatem. Ergo erit servus minor, quia pedes lavit, qui est omnium major? Quia qui inter vos minor est, in regno cælorum major est (Luc. ix, 48). Servit Dominus, et murmurat servus. Magister et Dominus liberavit et docuit, cum facit quod docuit. Non enim, inquit, *Filius hominis venit ministrari, sed ministrare* (Math. xx, 28). Hoc scit quod docuit. Sed beatus Petrus mysterium non cognovit; timuit potius quam recusavit: *Domine, tu mihi lavas pedes* (Joan. xiii, 6)? Tu, Domine, cujus thronus cælum est, et terra scabellum pedum tuorum, eris minister pedum meorum? Parvane est crux quam suscepisti, vulnera quæ sustinuisti, fel et acetum quod bibisti? Parum est quod in sepulcro vivus moriens latuisti: ad pedes meos, Domine, pervenisti? Terret me species tua. Conturbat me manus tua. Indigna sunt vestigia mea. Et Dominus: *Sine, Petre, quod facio nescis, scies postea* (Ibid., 7). Quasi infans es, et unus de parvulis istis, qui infantiliter plangunt cum illis pedes lavantur, nescientes mysterium; non recusantes obsequium. Talis es, tum eris parvulus, eris, Petre, novissimus. *Nisi laveris tibi pedes, non habebis partem mecum. Domine, inquit, non tantum pedes, sed et manus, et caput* (Ibid., 8, 9). Accipiant hic omnes exemplum, qui contraria sentiunt, veniant ad judicium. Alii non irrideant Christi humilitatem, alii non repetant baptismi simplicitatem. Quia qui semel lotus est, non habet necessitatem lavandi; est enim mundus totus (Ibid., 10). Quare ergo pedes lavantur, si est mundus totus? Non est istud mysterium baptismatis, sed obsequium caritatis: ut discant infantes quod didicerunt et piscatores; et sint omnes paratis pedibus Christi præcones, ut de omnibus dicatur: *Quam speciosi sunt pedes evangelizanum pacem, evangelizanum bona* (Rom. x, 15)! De quibus lætatur mater Ecclesia, quæ modo in pelvi colligitur, tanquam in figulina coquitur. In toto mundo congregatur, ut in pelvi aqua. Ibi servorum mundata vestigia, ut in toto mundo baptismi aspiceret gratia, et omnium sacerdotum percurrant munda præconia, quia *vox tonitruus ejus in rota* (Psal. lxxvi, 19): quia Domini est terra, et tota redempta Ecclesia, in qua omnes cantamus Alleluia.

SERMO XXIV.

Alius unde supra.

Mysterium hodiernum cursus est ad regnum cœlorum, ubi lavantur vestigia parvulorum, ut ipsi valeant mundatis pedibus currere, et venena sua draco non possit inserpere. Quam speciosi pedes eorum, quibus pedes lavat Dominus angelorum! Magnum spectaculum, ubi contremiscit genus humanum, inclinari Dominum ad vestigia famularum. Qui *inclinavit cœlos, et descendit, et caligo sub pedibus ejus* (Psal. xvii, 10): modo inclinatus se ad obsequium discipulorum. Gaudet totus mundus. Inclinatio enim Christi incurvatio est superbiæ Antichristi, ut ipse vadat curvus, et apostolorum sit directus excursus, et mundus gaudet universus. Pelvis enim ista universa est terra redempta, in qua missa est aqua, ut hi qui habitant terram transeant ad vitam per aquam. Figulus est qui fecit pelvim, et redemit orbem. Ornavit fictilia vasa in pelvi limosa, ut possint portare thesaurum in vasis fictilibus ablutis pedibus, aquis gaudentibus, apostolis tremescentibus. Sed Petrus constantia fidei suæ voluit contradicere, non inobedientia, sed timore. *Domine, inquit, tu mihi lavas pedes* (Joan. xiii, 6), quem tremunt angelicæ potestates! *Qui sedes super Cherubim* (Psal. lxxix, 2), inclinas te ad pelvim! Curvaris ad servos tuos, qui erigis elisos, et solvis compeditos (Psal. cxlv, 8)! *Domine, excedit me istud tam grande mysterium, quod puto mecum posse tremiscere cœlum, nec angeli te permetterent, quod ego excuso trementer.* Sufficit mihi quod tuam præsentiam tribuisti, gratiam donasti, virtutem concessisti, ut lumen reddatur cæcis, auditus surdis, cursus claudis, vita mortuis: et inclinas te pedibus meis! Non convenit istud meritis meis et nostris. Sine, inquit, Petre, non tibi opus est contraire, ne tibi incipias impedire. *Nisi laverò tibi pedes, non habebis partem mecum, et excusas obsequium meum?* Ideo utique formam servi accepi, manens in forma Dei, ut me inclinem, et vos sublimem; ut manum meam mittam in aquam ad vestigia, quo possitis discere viam novam, et specioso cursu ambulare in ea. *Audit hoc Petrus, et factus est avarus, qui erat timidus.* *Domine, inquit, non tantum pedes, sed et manus, et caput* (Joan. xiii, 9). Non, Petre. Ego cognovi mensuram, qui deili gratiam meam. *Jam mundi estis qui semel loti estis: qui enim semel lotus est, non habet necessitatem lavandi, sed est mundus totus.* Officium vos doceo humilitatis, non repetitionem baptismatis. Ostendo vobis quid in vita faciatis. Magister sum et Dominus, sicut habet confessio vestra. Hoc vobis tradet humilitas mea. Quod Dominus sum, mundo vos, quod in forma servi, doceo vos, ne superbia extollat vos. Didicimus ergo humilitatem Domini. Gaudeamus ergo in die octavo Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Descant homines semel debere renasci, et cupiant homines manu Christi mundari. Qui enim non mundatur manibus Christi, non potest currere iter cœli. Sic cucurrerunt apostoli per lotos cardines mundi, sic martyres occurrerunt pedibus emundatis, ut non timerent flammam calcare craticulæ ardentis, et olæ ferventis, cliibanis bullientis. Solidavit enim plantas servorum suorum, ut sermo Domini currat, et clarificetur, et humilitas atque divinitas ejus regnet in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXV.

Item de lavandis pedibus

Caput surrexit, totum corpus refulsit, hesternum illustratus est apostolicus chorus januis clausis servitium. Hodie lavantur pedes electorum, preparati in cursum more cervorum. Quam bene inclinatum est caput, ut resurgeret corpus! Et quia pedes ad caput non poterant ascendere, caput se dignetur pedibus inclinare. Hodie implevit pelvim, ut in sua Trinitate vocationis nostræ colligeret unitatem. Qui congre-

A gavit mare, implevit pelvim: mare piscibus, pelvim piscatoribus. Ibi Petro dixit, Veni post me, faciam te hominum piscatorem (Marc. 1, 17). Hic admovent et terret, obsequitur et minatur. Nisi laverò, inquit, tibi pedes, non habebis partem mecum in regno cœlorum (Joan. xiii, 8). Athuc quasi delicatus ægrotus repellis medici manus? Curam bonam vis recusare? Partem mecum non vis habere? Si enim repellis humilitatem meam, non videbis altitudinem meam. Si non lavabunt te manus meæ, non tangent me manus tuæ. Si tuos non laverò pedes, o Petre, in paradysum quomodo poteris introire? Non carebis veneno serpentis pedibus tuis, si repugnas manibus meis. Manus meæ fecerunt te, manus meæ lavent te. Manus tuæ non repellant me, ne ejus pugnas manibus contra me. O stupendum miraculum! O grande spectaculum! Imperator cœli ad pedes militum recubat inclinatus; et homo pulvis et cinis contra Dominum pugnat inflatus. Dicit mihi quidam superbus ex adverso resistens, qui minorem dicit Dei Filium qui missus est a Patre, et honorificat Patrem. Non propter imparem dignitatem, sed propter individuum caritatem, minor est Patre, qui clarificat Patrem? Quid dicis? quid taliter sapis? Et ille qui dicit, *Ego, et Pater unum sumus* (Joan. x, 30). Et, *Qui me videt, videt et Patrem* (Joan. xiv, 9). Ideo minor est Patre, qui clarificat Patrem? Nunquid et servis suis minor est, quibus tantam exhibuit humilitatem, ut se dignaretur eorum vestigiis procurare? Nam qui gratias agit Patri suo, et Lazarum propria potestate suscitavit de tumulto suo, ipse lavat pedes Petro piscatori famulus suo. Quid autem mirum, si surrexit a cœna, et posuit vestimenta sua (Joan. xiii, 4), qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit? Sed cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Hoc Vas electionis de figulo Dei clamavit, et dicit: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo* (Philip. ii, 6). Rogo, rogo a Paulo apostolo, in forma Dei Deo æqualis esse prædicatur, quomodo minor esse Patre sacrilega presumptione narratur? Quid ergo mirum si præcinxit se linteò (Joan. xiii, 4), qui formam servi accipiens habitu est inventus ut homo? Quid mirum si misit aquam in pelvim (Ibid., 5), unde lavaret pedes discipulorum, qui in terra sanguinem fudit, quo immunditiam dilueret peccatorum? Quid, inquam, mirum, si linteò quo erat præcinctus pedes quos laverat tersit, qui carne qua erat indutus evangelistarum vestigia confirmavit? Et linteò quidem ut se præcingeret, posuit vestimenta quæ habebat. Ut autem formam servi acciperet, quando semetipsum exinanivit, non quod habebat deposuit; sed quod non habebat accepit. Venit ergo ad Petrum, et excusavit Petrus. Non mihi lavabis pedes. Domine, posuisti propter me vestimenta tua, et lavabis vestigia mea? Cinctus es renibus propter me. In moribus cinge me propter te. Et noli tantum humiliare te, ut jaceas ante me. Humilitas tua trepidatio mea est. Tu es in forma Dei, et propter me factus es in forma servi. Vidi pedes tuos super mare ambulare. Non possum manus tuas in meis pedibus tolerare. Tu pateris injuriam, et meam succendis conscientiam. Et Dominus, *Nisi laverò tibi pedes, non habebis partem mecum* (Ibid., 8). Non tibi prodest excusare, ne postea te incipias accusare. *Quod enim facio, modo nescis, scies autem postea* (Ibid., 7). Ista fuit controversia de pictate et humilitate Salvatoris et piscatoris, redempti et Redemptoris, obsequentis et timentis, Domini et famuli, Magistri et discipuli: ut servire docerentur alterutrum apostoli venerandi. Hujus enim operis rationem exponens taliter allocutus est dicens: *Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magistrum et Dominum, et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego Dominus et magister tavi pedes vestros, debetis et vos alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quomodo ego feci vobis, ita et vos invicem faciatis* (Ibid.,

* Addendum videtur pronomen *qui*, quamvis hoc non omnino postulet syntaxis. Edit.

12 et seq.). Quod itaque Dominus suis facere dignatus est servis, hoc etiam ipsi fecimus hodierno die servi conservis. Præcincti pedes lavimus infantibus baptizatis, ut et itinera eorum dirigantur in præparatione Evangelii pacis (Ephes. vi, 15); et nomina calamo scribæ velociter scribentis adnotata teneantur in albo regni cælestis.

SERMO XXVI.

Unde supra.

Ecce Dominus majestatis suscepit officium servitutis, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens (Philip. ii, 6). Benedictus Dominus, dicamus omnes, qui sumus evangelicæ lectionis auditores, et ablutionis pedum carissimi spectatores. Ecce inclinatur ad scabellum pedum suorum, cui thronus est cælum. Dignatus est ad pedes suos descendere, quia nos ad caput ejus non valemus attingere. *Quis loquetur potentias Domini* (Psal. cv, 2), quas in forma exsecutus est servi? Lætentur cæli, et exsultet terra, et infantum contremiscant cara vestigia. Quia Dominus qui extendit cælum sicut pellem (Psal. ciii, 2), ecce implevit et pelvim. Quis loquetur potentias Domini? Quando faciebat sidera, voce magna laudabant eum angeli ejus. Ipse sibi testis est per Job servum suum, in illa præclara conditione stellarum. Quando faciebam, inquit (Job xxxviii, 7), sidera, me laudabant angeli mei. Quando collocabat thronos, firmabat Principatus, Virtutes et Dominationes, erat potens in forma Dei. Modo collocans sedes, et apostolos spectans cinctus sedentes, factus est patiens in forma servi, qui est potens in forma Dei. Lætantur cæli, contremunt angeli, trepidant archangeli, et non audent excusare discipuli. Si dicamus angelos tunc in illo spectaculo pelvis descendentes de cælis dixisse canticum pacis, non absurdum crederemur hoc dixisse. Sed adimpleta pelve ibi panis involvebatur, hic linteo præcingebatur. Ibi ad pedes ejus jacent magi : hic ipse ad pedes servorum in forma servi, sed accinctus potentia, qui conturbat profundum maris (Psal. lxxiv, 7). Gaudet ad suum modicum pelvis, cujus sonum fluctum nemo sustinet, ipse servis suis exhibet servitutem. Sed inquietus vult esse Petrus apostolus, non repugnante, sed tremente conscientia. Prius enim venit ad Petrum, hac ratione, ut credo novissimum pedum ablutione taxasset, ne sua excusatione omnes faceret excusare. Non enim ceterorum potuit excusare servorum, non quia securi accipiebant quando se ad pedes eorum Dominus inclinabat, sed tremore concussi contradicere non audebant. Ceciderat super eos cujusdam formidolosa sarcina : quia mundi dynasta ad servilia dignatus est se inclinare vestigia. Solus Petrus legione primus, fiducia constantissimus tenuit manus dominicas, suas cum pietate ingerit lacrymas. Inclinatus cum inclinato : curvatus servus cum Domino. Deus extendit manus, ut pedes lavet, et ille extendit manus supplices, ut excuset. *Domine, tu mihi pedes lavas* (Joan. xiii, 6)? Si angelo præciperes, erat mihi quodammodo ponderosum. Lavas pedes meos, qui terram creasti et cælum? Nonne tu congregasti in unum mare? et propter me implebis pelvem? Iniquitates meæ excesserunt caput meum, et tu inclinaris ad immunditiam pedum meorum? Si cælum coram? non est mundum, mundus potest esse mearum contactus plantarum? *Non lavabis mihi pedes in æternum* (Ibid., 8). Bene dixisti, Petre, quia non lavabo tibi pedes in æternum. Unum etenim et singulare non amo iterare mysterium : nec mandavi repeti geminum sacramentum. Non tibi lavabo pedes in æternum. Attamen unum est necessarium : si excusas modo servitutis obsequium, non habebis partem mecum in regno cælorum (Ibidem). Sine me implere omnem justitiam. Sic et conservus tuus Joannes excusabat ad Jordanem, sic et tu excusas ad pelvem. *Sine modo; quod facio nescis, scies autem postea*. Beatus Petrus figu-

A ram quæsi adhuc tenebat infantis, manus dominicas repellentis : sicut et nobis modo lavantibus pedes infantium præveniebat dulci spectaculo contradicatio suavis innocentium puerorum, repellebant, plorabant, ejulabant, vagiebant, qui quod facimus nesciebant. Sic erat et Petrus, cui dicitur, *Quod facio modo nescis, scies autem postea*. Ostensa est cælestis regni notitia, crevit in infante peritia. Clamat se offerens Domino, *Non tantum pedes, sed et manus, et caput* (Ibid., 9). Totum me lava, ut totus perveniam ad gratiam tuam. Hoc si scirem, non contradicerem, sed propter tuam hæreditatem, imple tuam quam volueris voluntatem. O beatum dictum! O carum mysterium! O dulce servitium! *Nisi laveris tibi pedes, non habebis partem mecum*. Quare pedes tui, id est totius generis humani adhuc in oblivione terroris sunt constituti? Ad regni viam non sunt mundati? Ideo lavo pedes tuos, ut ambules iter rectum, et pervenias ad regnum meum. In via multi sunt latrones, et multi dracones, copiosi serpentes, scorpii speculantes. Si vis impleri tibi quod dixi, calcabis super serpentes et scorpiones, et nihil tibi nocebunt. Sine me pedes tuos lavare, calcementis Evangelii pacis induere, ut sis bonus cursor, speciosus annuntiator, et tanquam margaritis indutus evangelicis calceamentis, dicatur de te : *Quam speciosi pedes annuntiantium bona, annuntiantium pacem* (Rom. x, 15)! Ergo abluimus pedes infantium, acceperunt calceamentum novum, et speciosi facti sunt pedes eorum, ut ubi fuerint introgressi, sit speciosus super regalia calceamenta visus pedum. Cum dicent, Pax huic domui, requiescet pax in domo vestra digna : quia infantium servorum solemnitati cara sunt abluta vestigia in vitam æternam.

SERMO XXVII.

De muliere quæ perfudit unguento caput Jesu.

Discubuit Dominus in domo, qui continetur cælo. Unguento perfunditur, qui de nomine suo chrismatibus donavit unguentum, qui nutrit omnia ligna liquoris, et intra viscera olearum pinguedinem coagulat olei perfragrantis, qui olivæ ramulum pendere jussit in labiis columbæ volantis. Unguentum non respuit mulieris, qui creavit cinnamomum, balsamum, aromata, myrrham electam, guttam, et casiam. Perfunditur unguento in mensa nova, quia novum erat ut discumberet cum piscatoribus qui fecit cælum et terram. Pretiosum erat unguentum : quia speciosus erat ipse forma præ illis hominum (Psal. xlv, 3), qui discumbebat in medio lapillorum. Passio propinquabat, mulier Ecclesia cum unguento currebat. A tergo stetit, quia Christum dum resurgeret intellexit. Ante ungebat sepeliendum, postea adorabat internuntia angelorum. Fragravit unguento domus, dedit odorem mundus, quia mundatus est qui erat immundus. Invidet Judas, et dicit, *Cur perditio ista? non potest hoc unguentum trecentis denariis vendari, et pauperibus dari* (Marc. xiv, 4, 5)? Quid dicis, Juda? *Intelligeris : non est ista pietas, sed cupiditas*. Nulla est in tali facto perditio : tua erit inimica proditio. *Ista perfudit unguentum per bonum mentis affectum, tu distrahis Dominum tuum, dum amas argentum*. Quid dicis, Potuit vendari trecentis denariis, et Dominum tuum propinas triginta argenteis? Plus valet unguentum quam Christus christorum, Sanctus sanctorum, Rex regum, et Dominus dominorum? Bene astimas chrisina pretiosum : quare de Christo vile postulas pretium? Illud unguentum pigmenta suavia coagularunt : Christus paterno corde ructatus est, de quo dedit odorem, illuminatio cæcorum, auditus surdorum, erectio claudorum, et resurrectio mortuorum. Et tu de illo vile pacisceris pretium inter commercia Judæorum? Sed Dominus qui libenter accepit unguentum, ipse redarguit murmurantem. Pro ista causaris? Nihil perit obsequio mulieris. Cur angeris de pauperibus? habes semper potestatem, si tamen disponis facere pietatem; et ego pauper sum, ante te sum, et non intelligis me? Tecum discumbo,

et distrahis me? Judæi dederunt pretium, Judas accepit argentum, nec ipse possedit pretium, quia eucurrit ad laqueum: nec ipsi possederunt quem emerunt. Cantet Christus Redemptor, gemat Judas venditor, erubescat Judæus emptor. Ecce Judas vendidit, Judæus emit. Malum negotium egerunt, ambo damnificati sunt, seipsos perdiderunt. O tu Juda! o tu Judæa! venditor et emptor esse voluistis, quanto melius a Christo redempti fuissetis? Judas vendidit, Judæus emit: infelix commercium! nec ille habet pretium, nec ille habet quem emerat Christum. Ad istud commercium convenite omnes, qui Dominum comparatis non tenendum, sed cruciligendum, non amplectendum, sed clavis figendum. Si voluissetis habere commercium, non inaniter daretis argentum. Falsi estis, crudelem nundinam procurastis, et falsum consilium cogitastis, et vos perdidistis, et miserum cui pecuniam numerastis. Ecce nos redimimur in commercio gratiarum, hic redimuntur multorum corpora mortuorum, de sepulcris propriis suscitantur. Clamaverunt Redemptori, et vos proclamastis pendenti. Illi paruerunt in Jerusalem, et vos Dominum duxistis extra Jerusalem. Illi dixerunt, *Non mortui laudabunt te, Domine; sed nos qui vivimus, benedicimus te* (Psal. cxiii, 17, 18): et vos dicebatis, *Crucifige, crucifige* (Luc. xxiii, 21). Vos fixistis clavos, illi aperuerunt oculos suos. Illi deseruerunt monumenta sua, et vos signastis monumentum Christi, ponentes petram magnam, et inani custodia contra Dominum signastis in sepulcro jacentem. Nunquid signastis contra eum in cælo regnantem? Qui descendit cælis inclinatis, petram non potest repellere monumenti? Qui educit vinctos in fortitudine (Psal. lxxvii, 7), custodes vestros non potest percutere cæcitate? Ad crucem testes fuerunt mortui, facti vivi surgentem Dominum nuntiabant, milites confirmabant. Et vos aliam faciebatis nundinam: militibus dare pecuniam, ut dicant quia discipuli ejus venerunt, et furati sunt eum (Matth. xxviii, 13). O Judæi semper vani! Surgentis Christi abscondi non poterat sacramentum. Sine causa perdidistis argentum, ibi ad traditorem, hic ad milites. Sed riserunt de vobis angeli nuntiantes. Gavisæ sunt gentes, et crediderunt de Domino angelicæ potestates. Ubi est quem emistis? ubi est cui pecuniam numerastis? Gratis redimi potuistis: sed et modo si redimi vultis, bibite sanguinem quem fudistis. Ipsum et nos bibimus, si vultis, et vos cantando nobiscum, *Et calix tuus inebrians quam præclarus est* (Psal. xxii, 5)! Ipse sanguis nos redemit in mundo, qui modo in Agno vivo solget in cælo.

SERMO XXVIII.

De latrone crucifixo cum Christo.

Legitur supra inter genuinos S. Fulgentii sermones hoc initio, Mirandum præ cæteris, etc.

SERMO XXIX.

Item unde supra.

Inter justorum præconia et eas laudes quibus bene agentium testimonium prosequi debemus, et peccatoris suaderet confessionem, eadem nobiscum est et tutela, ut omni figura edoceamus Dominum nostrum omnium creatorem, conditorem atque rectorem in retribuendis muneribus largum, in dimittendis erroribus piæ: quam præsens evangelica lectio latroni me laudem dicere non merito persuadet, qui peccatoribus suæ fidei confessionisque dimisit exemplum! Sic enim legimus, cum pro nobis Dominus pateretur, duo latrones cum illo in cruce pendebant, de quibus unus confitebatur, et alter blasphemabat. Is autem qui blasphemabat, dicebat: *Si tu es Christus, salva teipsum et nos. Et respondens alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Nos quidem justa patimur, nam digna*

A factis recipimus; hic vero nihil mali gessit (Luc. xxiii, 39 et seq.): et ut confessionem oratione commendaret, dicebat ipse ad Dominum: *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum* (Ibid., 42). Cui Dominus cito reagnoscenti, et cito de se confitenti, et cito pro se oranti, digna brevitate respondit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso* (Ibid., 43). Ut impleretur quod per Isaiam prophetam dixerat: *Orabis, et cito exaudiet; clamabis, et dicet, Ecce adsum* (Isa. lviii, 9). Ecce, fratres, elegit Dominus cum confitente sibi esse in paradiso, qui proprium regnum habet in cælo. Mecum ergo eris, dixit: quia potioris est inferiorum sui copula honorare. Si enim diceret, tecum ero, in superbiam erexisse, non mernerat peccatorem Dominus videretur, sicut ait evangelista: *Sufficit enim servo, ut sit sicut dominus ejus, et discipulo, sicut magister ejus* (Matth. x, 25). Mecum ergo eris dicitur peccatori, hoc est dicere: Paululum non festino ad cælum, ut tibi contenti petitum non denegem regnum. Sed, mecum eris, dixit, in paradiso: non, mecum sedebis in cælo. Qui enim solus descendit de sinu Patris, ipse solus sedet ad dexteram Patris. Et qui solus descendit a Patre, ipse solus ascendit ad Patrem. Hic ergo latro martyres confitendo ad paradisi vicium; apostolus orando vicium ad regnum: violentus in mundo, violentus in premio. Petro enim dicitur: *Sequere me* (Joan. xii, 19): latroni responderetur, non deseram te, una confessione, una laude, et fidem obtulit Petro, et scientiam contulit Paulo. Ille enim fuit negator; ipse persecutor. Solus latro in simili passione, in simili cruce, verus inventus est Domini prædicator. Semper ergo Dominus pro peccatoribus laboriosus, in peccatoribus pius, pro peccatoribus orans, peccatoribus donans. Quia aut advocatus orat, aut iudex donat. Stantem advocatum Stephanus vidit, judicem sedentem Paulus agnovit. Sic itaque, fratres mei, ut confessus latro unueretur, Dominus ad paradisi vicium venit, ut Adam a pœnis eriperetur, Dominus ad inferos plenus homo descendit. Hunc honoravit, illum liberavit. Huic sine pœna constituit locum in paradiso: illum de pœnali liberavit tartaro. Hoc est quod dixit: *Hodie mecum eris in paradiso*, quia prius Dominus cum latrone ad paradisi vicium, quam pro Adam descendit ad tartarum. Nam illum primo die descendens collocavit in requie, istum ascendens tertio die deduxit ad lucem. Sed uter illorum post peccatum fuerit felicius, non agnosco. Primum enim habitorem sine peccato paradisi habuit; secundum latronem post peccatum accepit. Et quia omnis creaturæ in laudibus Dei, et vox auditur, et sensus agnoscitur, expulso paradiso puto, quod Adam peccatorem exluserit, latronem peccatorem suscepit. Unde dixisse eum credo: Si peccatoribus una est certe conditio, ejecto ex me, quia peccavit, Adam: cum Enoch et Elia cur me inhabitat latro? Illum enim ad me raptum, alterum ad me translatum, hunc in me collocatum agnosco. Facta est felix latronum justa confessio peccatorum. Fit tertius in paradiso, qui fuerat reus in mundo. Et cum Enoch et Elia pro Domino veniant moritari, solus latro cum Domino moritur, cum Domino paradisi ingreditur.

Desiderantur.

De Resurrectione Domini.	XXX.
Item unde supra.	XXXI.
Item unde supra.	XXXII.
Item unde supra.	XXXIII.

SERMO XXXIV:

De sacramento altaris.

Ista, fratres, ideo dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritalem. Corpus ergo Christi si vultis intel-

* Est Augustini, teste ipso Fulgentio, qui hunc sermonem integrum refert epistola ad Ferrandum, nunc ordine duodecima in fine, et ex ins. cod. Vatic. Etsi vero desunt hic aliqua, quia tamen paulo aliter legitur hic quam ibi habetur, quod hoc loco habebant antehac editi codices, totum quoque representamus.

ligere, Apostolum audite dicentem, *Vos autem estis corpus Christi et membra* (1 Cor. x, 2, 7). Si ergo vos estis corpus Christi et membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est, mysterium vestrum accipitis, ad id quod estis. Amen respondetis, et respondendo subscribitis. Audis enim, *Corpus Christi*, et respondes, *Amen*. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit *Amen*. Quare ergo in pane? Nihil hic de nostro afferamus. Ipsum Apostolum identidem audiamus. Cum de isto sacramento loqueretur, ait: *Unus panis, unum corpus multi sumus* (Ibid., 17). Intelligite, et gaudete. Unitas, pietas, veritas, caritas: *unus panis, unum corpus multi sumus*. Recolite enim quia panis non de uno grano fit, sed de multis. Quando exorcizabamini, quasi molebamini; quando baptizati estis, quasi conspersi estis; quando Spiritus sancti ignem accepistis, quasi cocti estis. Estote quod videtis, et accipite quod estis. Hoc Apostolus de pane dixit. De calice quid intelligeremus etiam non dictum, satis ostendit. Sicut enim ut sit species visibilibus panis multa grana in unum conspargantur, tanquam illud fiat quod de fidelibus ait Scriptura sancta, *Erat illis anima una, et corpus unum in Deo* (Act. iv, 32): sic et de vino, fratres. Recolite unde fit vinum. Grana multa pendent ad botrum, sed liquor granorum in unitate confunditur. Ita et Dominus Christus significans nos ad se pertinere, voluit mysterium pacis et unitatis nostræ in sua mensa consecrare. Qui accipit mysterium unitatis, et non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se.

SERMO XXXV.

De secundo die Paschæ.

Hesterno die lecta est ex Evangelio Resurrectio, lecta autem ex Evangelio secundum Marcum. Hodie vero, sicut audistis pronuntiare lectorem, recitata est nobis ex Evangelio Domini Resurrectio, sicut Lucas evangelista conscripsit: quod sæpe admonendi estis, et memoriter tenere debetis. Non vos debet movere quod alius evangelista dicit, si quid alius prætermiserit: quia et (*al.*, etsi) ille qui prætermittit quod alius dixit, dixit aliquid quod ille prætermiserat. Aliqua vero singulus dicit, et alii tres non dicunt. Aliqua de Domino dicunt, et alii non dicunt. Aliqua tres dicunt, et unus non dicit. Auctritas autem tanta est Evangelii sancti, ut quia in eis loquebatur Spiritus unus, verum sit etiam quod dixerit unus. Hoc ergo quod modo audistis, quia Dominus Jesus posteaquam resurrexit a mortuis, invenit duos in via ex discipulis suis colloquentes invicem de his quæ contigerant, et dixit illis, *Qui sunt sermones isti, quos loquimini vobiscum, et estis tristes* (Luc. xxiv, 17)? solus dixit Lucas evangelista. Breviter hoc attingit Marcus (Cap. xvi, 12), quia apparuit duobus in via: sed quid illi dixerunt Domino, vel quid eis dixerit Dominus, prætermisit. Quid ergo ista lectio contulit nobis? Magnum aliquid, si intelligamus. Apparuit Jesus, videbatur oculis, sed non agnoscebatur. Magister cum illis ambulabat in via, et ipse erat via. Et nondum illi ambulabant in via, sed invenit illos exorbitantes de via. Quando enim cum illis fuerat, ante passionem omnia prædixerat, passurum se fuisse, et moriturum, et tertia die resurrecturum. Omnia dixerat, sed mors illius illorum oblivio fuit. Sic perturbati sunt quando eum viderunt in ligno pendente, ut obliviscerentur docentem, non expectarent resurgentem, nec tenerent promittentem. Nos, inquit, sperabamus quia ipse esset redempturus Israel (Luc. xxiv, 21). O discipuli, sperabatis? Ergo jam non speratis? Christus vivit, et spes mortua est in vobis? Vivens Christus mortua corda discipulorum invenit: quorum tunc oculis apparuit, et non apparuit, et tamen videbatur. Nam si non videbatur, quomodo illum interrogantem audiebant, et interroganti respondebant? In via cum illi tanquam comes ambulabat, et ipse dux erat. Uti-

que videbant, sed non agnoscebant. *Tenebantur enim oculi eorum*, sicut audivimus, *ne illum agnoscerent* (Ibid., 16): non tenebantur ne viderent; sed tenebantur ne agnoscerent. Eia, fratres, ubi voluit Dominus agnosci? *In fractione panis* (Ibid., 35). Securi sumus, panem frangimus, et Dominum agnoscimus. Noluit agnosci nisi ibi, propter nos qui non cum visuri eramus in carne, et tamen manducaturi ejus carnem. Quisquis ergo fidelis es, quisquis non inaniter Christianus vocaris, quisquis Ecclesiam non sine causa ingrederis, quisquis verbum Dei cum timore et spe audis, consoletur te fractio panis. Absentia Domini non est absentia. Habeto fidem, et tecum est quem non vides. Illi quando cum eis Dominus loquebatur, fidem non habebant: quia cum resurrexisset, non credebant, nec resurgere posse sperabant. Perdiderant fidem, perdidierant spem. Anbulabant mortui cum ipsa vita. Cum illis ambulabat vita, sed in eorum cordibus nondum erat vita. Et tu ergo si vis habere vitam, fac quod fecerunt: ut agnoscant Deum, hospitio susceperunt. Similis erat Dominus tanquam in longinquo pergenti. Illi vero tenuerunt eum, et antequam venirent ad locum, contendebant dicentes ei: Hic jam nobiscum mane, declinavit in vespere dies. Tene hospitem, si vis cognoscere Salvatorem. Quod tulerat infidelitas, reddidit hospitalitas. Dominus ergo præsentavit seipsum in fractione panis. Fractionem ignotus loquitur cum hominibus, in panis fractione cognoscitur, quia ibi vita æterna percipitur. Hospitio suscipitur qui domum parat in celo. Ait enim, *Multe sunt mansiones apud Patrem meum* (Joan. xiv, 2). Hospes interea esse voluit Dominus cœli; hospes esse dignatus est, ut tu haberes suscipiendo benedictionem. Nemo superbiat, quia dat pauperi. Christus pauper hic fuit: discite ubi Dominum queratis, discite ubi habeatis, discite unde agnoscat, quando manducatis. Norunt enim fideles aliquid quod melius intelligunt. Dominus Jesus cognitus est, et posteaquam cognitus est, nusquam apparuit. Abscessit ab eis corpore qui tenebatur in fide. Ideo est absens, ut fides ædificetur. Si enim vides, ubi est fides? Si autem credis et quod non vides, cum videris gaudebis. Ad quod modo credis, ædificetur fides, quia reddetur species. Veniet quod non vidimus, vide quomodo te inveniat. Nam quod dicunt homines, Ubi est? quando erit? quando venturus est? Certus esto, veniet. Et si nolis veniet. Erit enim magnus tremor his qui non crediderunt, et magnum gaudium qui crediderunt. Gaudebant fideles, confundentur infideles. Fideles gratias acturi sunt Domino, quia vera sunt quæ crediderunt: infideles confundentur, quia falsa putaverunt. Laudo eos qui non vident et credunt, quia cum viderint gaudebunt. Causa salutis nostræ suscepit Dominus carnem, in qua suscepit et mortem. Resurrexit die tertia, jam non ulterius moriturus, et recepta quam deposuerat carnis substantia primus nobis resurrectionis incorruptibilis fecit exemplum. Ascendens in eodem corpore ad Patrem, sedet ad dexteram Dei, iudicium Patris communicans pietate, quem venturum ad iudicium speramus vivorum ac mortuorum, ut et nos de nobis credamus de ipso pulvere eandem carnem accipere, eadem ossa, eandem semper mansuram inembro-rum reparationem. Omnes sumus resurrecturi: sed non omnes lætaturi. *Veniet dies*, inquit, *quando omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei, et procedent qui bona egerant in resurrectionem vitæ, qui mala egerunt in resurrectionem iudicii* (Joan. v, 28, 29). Ita faciet, ut confusioni reddatur supplicium, lætitiæ reddatur præmium. *Ibunt illi in combustionem æternam, iusti vero in vitam æternam* (Matth. xxv, 46).

SERMO XXXVI.

De laudibus Mariæ ex parte Salvatoris.

Nativitas Domini nostri Jesu Christi totum man-

* Est Augustini sermo 140, de Tempore.

** Subsequens sermo nec Fulgentii est, nec Angu-

dum nova adventus sui hodie luce perfudit. Hodie de cœlo Deus descendit ad hominem, ut in cœlo homini præpararet ascensum. Hodie accepimus natam Dei, Virginis filium, omnium credentium Salvatorem, Deum de Patre, hominem de matre, Deum occultum, hominem manifestum. Et quoniam diabolus per serpentem Evæ locutus, per Evæ aures mundo intulit mortem, Deus per angelum ad Mariam pertulit verbum, et cunctis sæculis vitam effudit. Angelus sermonem ejecit, et Christum virgo concepit. O conjunctio sine sordibus facta, ubi maritus sermo est, et uxor auricula! Hoc splendore concipitur Dei Filius, hac munditia generatur. Nulla fieri gravedo potuit concipienti, nulla tristitia parturienti. Qui enim venerat triste lætificare sæculum, ventris non contristavit hospitium. De cœlis medicus transiens per virginem, post transitum suum illæsam fecit virginem permanere. Qui enim disrupta corporum membra in aliis poterat reintegrare tangendo, quanto magis in sua matre, quod invenit integrum, potuit non violare nascondo! Crevit enim ejus partu integritas corporis potius quam decrevit: et virginitas ampliata est potius quam fugata. In angusti corporis membris sustinuit quidquid sustinent cœli. Plena sunt viscera, et nullum novit contagium virginis conscientia. Cum esset gravida, salubri levitate plaudebat: lumen enim quod intra se habebat, pondus habere non poterat. Facta est Maria fenestra cœli, quia per ipsam Deus verum fudit sæculis lumen; facta est Maria scala cœlestis, quia per ipsam Deus descendit ad terras, ut per ipsam homines ascendere mereantur ad cœlos. Ipsi enim licebit ascendere illum, qui Deum crediderint ad terras per Virginem Mariam descendisse. Facta est Maria restauratio feminarum, quia per ipsam a ruina primæ maledictionis probantur esse subtractæ. Tria denique mala Evæ a tribus bonis Mariæ probantur exclusa. Nam Evæ dictum est: *In doloribus et in tristitia paries, et ad iram conversio tua, et ipse dominabitur tui* (Genes. iii, 16). Tribus ergo his malis se subjungat femine quæ Mariam non sequuntur, dolori, tristitiæ, servituti. Maria autem e contrario, quam præclarissimis tribus bonis sublimetur, ausculta, salutationis angelicæ, benedictionis diviniæ et plenitudinis gratiæ. Sic enim eam angelus legitur salutasse: *Ave, Maria, gratia plena: benedicta tu inter mulieres* (Luc. i, 28). Cum dicit: *Ave*, salutationem illi cœlestem exhibuit; cum dixit: *Gratia plena*, ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ et plenæ (ul., plenam) benedictionis gratiam restitutam; cum dixit: *Benedicta tu inter mulieres*, virginitatis ejus benedictum fructum expressit, ut ex eo benedicta dicatur inter mulieres quæcumque perseveraverit virgo. Maledicta enim Eva fuerat, quam nunc credimus per Mariam ad benedictionem gloriæ remeasse. Venite, virgines, ad Virginem, et ketamini; deponite maledictionem prævaricationis, et benedictionem restorationis assumite. Projicite dolores quos Eva per serpentem accepit, et quos per angelum Maria suscepit honores assumite. Pellite tristitiam concipientis, gemitus parturientis abjicite, ut solus vobis iste Virginis filius dominetur. Venite, virgines, ad Virginem, venite, concipientes, ad concipientem, venite parturientes ad parturientem, venite, matres, ad matrem, venite, lactantes, ad lactantem, venite, juvenculæ, ad juvenulam. Ideo omnes istos cursus naturæ virgo Maria in Domino nostro Jesu Christo suscepit, ut omnibus ad se confugientibus feminis subveniret, et sic restauraret omne genus feminarum ad se venientium nova Eva servando virginitatem, sicut

A omne genus virorum Adam novus recuperat Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XXXVII.

De die tertio Paschæ.

Hodierna die Marci Evangelium lectum est, quomodo cum recitaretur audistis. Quid ergo audivimus Marcum dicentem? Quod apparuerit Dominus in via duobus: sicut dixit et Lucas, cujus Evangelium heri audivimus: *Apparuit eis*, inquit, *duobus in via in alia effigie* (Marc. xvi, 12). Lucas autem hoc ipsum alius verbis dixit, sed ab eadem sententia non deviait. Lucas autem quid dixit? *Tenebantur oculi eorum, ne eum agnoscerent* (Luc. xxiv, 16). Marcus autem quid dixit? *Apparuit eis in alia effigie*. Quod ille dixit: *Tenebantur oculi eorum, ne eum agnoscerent*: hoc iste dixit, *in alia effigie*. Alia enim effigies visa est retentis oculis, non apertis. Quid ergo, fratres, quoniam Lucas dixit, quod credo vos de lectione hesternæ recentissime meminisse. Quoniam ergo Lucas dixit, quod cum benedictum frangeret panem, aperti sunt oculi eorum, et agnoverunt eum: Quid putamus, si tunc aperti sunt oculi eorum, ergo clausis oculis cum illo in via comitabantur, et poterant scire ubi gressus ponerent, si clausos oculos haberent? Aperti sunt ergo ad cognitionem, non ad visionem. Dominus itaque noster Jesus Christus ante panis fractionem incognitus loquitur cum hominibus, in panis fractione cognoscitur: quia ibi percipitur vita æterna. Hospitio suscipitur, qui domum parat in cœlo. Ait enim apud sanctum evangelistam Joannem: *Multe sunt mansiones apud Patrem meum. Alioqui dicerem vobis, ibo parare vobis locum. Sed si iero, et paravero, iterum veniens assumam vos* (Joan. xiv, 2, 3). Hospes in terra esse voluit Dominus cœli: peregrinus in mundo, per quem factus est mundus. Hospes esse dignatus est, ut tu haberes suscipiendo benedictionem. Non quia ille indigebat, cum hospes intrabat. Elias semper famis tempore per corvum Dominus pascibat (III Reg. xvii, 6): et quem persequabantur homines, ei serviebant aves. Asserebat corvus mane servo Dei panes, ad vesperam carnes. Non indigebat ille ergo quem Dominus ministris avibus pascibat. Et tamen quamvis Elias non indigeret, mittitur ad viduam Sareptanam, non indigens ad indigentem: non ut ille sustentaretur, sed ut illa satiaretur. Illa vero quæ suscipere non dubitavit, offerens refectionem, meruit benedictionem. Nemo superbiat quia dat pauperibus, Christus pauper hic fuit. Nemo superbiat quia eum suscepit hospitem, Christus hospes hic fuit. Melior est susceptus quam suscipiens, ditior accipiens quam tradens. Qui accipiebat, cuncta possidebat: qui dabat, ab illo cui dabat acceptat quod dabat. Nemo ergo superbiat, fratres mei, quando dat pauperi. Non dicat in animo suo: Ego do, ille accipit; ego suscipio, ille indiget tecto. Forte ei quo tu indiges plus est, forte quem suscipis justus est. Ille indiget pane, tu veritate. Ille indiget tecto, tu cœlo. Ille indiget pecunia, tu justitia. Ille ergo pauper susceptus est hospitio quasi pauper. Dignatio fuit suscipientis, non miseria indigentis. Forte dicis tibi: O beati qui mernerunt suscipere Christum! O si et ego tunc essem! O si unus de duobus fuisset illis quos invenit in via! Tu esto via, et non deerit hospes Christus. Putas enim jam non tibi licere suscipere Christum? Unde, inquis, licet? Jam resurgens manifestatus est discipulis suis, Ascendit

stini: a theologis Lovanensibus jam Augustino abjudicatus. Alterutrius horum nec mentem sapit, nec stylum implet. In edito Basilæ, cum dicit infra, quod *ideo omnes istos cursus naturæ Virgo Maria in Domino Jesu Christo suscepit, ut omnibus ad se confugientibus feminis subveniret, et sic restauraret omne genus feminarum ad se venientium nova Eva servando virginitatem*

tem, sicut omne genus virorum Adam novus recuperat; juxta postrema hæc verba in ora libri scribitur: *Hæc cum pietatis sale temperanda et corrigenda sunt. Neque enim sincerum veritatis lac sapiunt.* — Legitur apud Augustinum, editionis nostræ tom. V, col. 1990. Apud Aug. sermo 146, de Tempore, sed hic truncus.

in cœlum, ibi est ad dexteram Patris, non est autem venturus nisi in ultimo sæculo ad judicandos vivos et mortuos. Venturus autem in claritate, non in infirmitate. Daturus est regnum, non quesiturus hospitium, quando dabit regnum. Hoc dicis? Excidit tibi quod dicturus est: *Cum uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 40). Ille dives egens est usque ad finem sæculi, et eget prorsus non in capite, sed in membris suis. Ubi eget? In quibus doluit quando dixit: *Saule, Saule, quid me persequeris* (Act. ix, 4)? Obsequamur ergo Christo, et nobiscum est in suis, nobiscum est in nobis. Nec frustra dixit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Hæc faciendo agnoscimus Christum in bonis operibus, non corpore, sed corde, non oculis carnis, sed oculis fidei: *Quia vidisti, credidisti*, ait cuidam discipulo suo incredulo, qui dixerat: *Non credo, nisi tetigero*. Et Dominus: *Veni, tangere, et noli esse incredulus, sed fidelis* (Joan. xx, 27). Tetigit et clamavit: *Dominus meus, et Deus meus* (Ibid., 28). Et Dominus: *Quia vidisti, credidisti* (Ibid., 29). Ipsa est tota filies tua, quia credidisti quod vides? Laudo eos qui non vident et credunt: quia cum viderint gaudebunt.

SERMO XXXVIII.

Item unde supra.

Quam pulchrum apparet litus, dum repletur mercibus, et trepidat mercatoribus! Exponuntur de navibus sarcinæ vestium diversarum, lætantur innumeris cantantium in iuventute nautarum, et dives sinus tripudiat arenarum. Quid est illud? et quantum delectat attendere litus dominicæ resurrectionis, et portum Domini resurgentis micare mercibus pretiosis? Qui sunt bajuli? angeli et archangeli, qui sarcinas animarum de inferni vinculis solutarum deducunt lætitiæ palmis ad portum: et gerulis cervicibus ad litus perducunt terræ vivorum. Sic Domino resurgente ripa fulgebat, quando naufragium gehennæ lægebat. In illa carina corporis Christi ab inferis redeuntis imponuntur merces piratica nuper usurpatione sublata, omnium gementium animæ apud inferos captivorum: quando soluti sunt gemitis inferorum, lætantur in ripa Petri. Lætetur et illa Maria portans de pigmentis aromata necessaria: et reportans de sepulcro gaudia pretiosa et mortuorum viva de litore mercimonia. Angeli erant bajuli, et delectabiles latores, qui Dominum ad gehennam descendentem potentissime deducebant, et redeuntem lætissime præcedebant. Unus super lapidem monumenti, ut merces proponeret mortis simul et vite, quas proponeret mulieribus, et ventilaret pastoribus, dum in aurora paradisi matutina fulget ipse Dominus Jesus Christus (Joan. xx, 12). Alii angeli, unus ad caput, alter ad pedes illius novi president monumenti, ut merces linteaminum Christi non venderent, sed offerrent. Dicunt ementibus mulieribus pro pretio lacrymarum: Quid, inquit, ploratis? Jesum quæritis, non est hic, surrexit a mortuis, sicut dixerat vobis. Ascendit negotiator ab inferis cum sarcinis pietatis. Non creditis de negotiatore surgente, videte mercem in sepulcro fulgentem. Ecce linteamina sepulture, quæ non delectet sine pretio possidere. Ecce sudarium capitis. Ecce sarcina mercatoris. Ite, nuntiate discipulis, ut pateat sarcina pietatis negotiatoribus universis, linteo surrexit, qui Lazari linteo sepulture catenas abruptit, fecit sepulturam de linteo peccatorum, ut vitam redderet angelorum. Factus est in ripa hortus amœnus: quia cessaverunt tumidi fluctus. Cæperunt prata florere, et cessavit unda latrare. Siluit strepitus in inferno, et agnoscitur Christus in horto. Et dicit Maria: *Domine, si tu illum sustulisti, dic mihi ubi posuisti Dominum meum* (Ibid., 15). Spoliator inferni æstimatur fur corporis sui: ut ipse involaret membra sua, qui suscitavit membra sepulta, et aperuit sine numero monumenta. Sed negotiator

A iste dives fuit, de mercibus resurgentium mortuorum. Nisi dederit vocis dulce responsum, nemo potest ejus retractare commercium, vel possidere negotium, aut comparare mysterium, aut obtinere gaudium, cum solvit naufragium, et redit ad portum. Respondeat libenter, ei dicat Mariæ: *Maria*. Loquitur pie negotiator. Nemo merces resurrectionis gratis emere dubitat. Fortasse mercator. Dicamus ei cum Maria: *Rabbi*, quod interpretatur, Domine, ubi est merces tua? Quousque extendunt negotia tua? Quanti parantur pretia tua? *Data est mihi, inquit, omnis potestas in cælo et in terra* (Matth. xxviii, 18). Emanus ab eo gratis in terra pacem, ut possideamus in cælo lætitiâ salutarem. Dominum credimus resurgentem, et aspiciamus ascendentem, et salutamus in iudicio venientem, non ut merces proponat, sed ut spectet; non ut vendat, sed ut exigit. Paremus illi mercimonia nostra. Quæ? non aurum, non argentum, non gemmarum fila lucentia, sed fidem, spem, caritatem, navitatem, passionem, resurrectioem et ascensionem: B Ista sunt mercimonia nostra. Nunquid ipse inanis est venturus in nube? Ecce Dominus veniet, et merces ejus cum eo; sicut dicitur: *Dicite filia Sion: Ecce Salvator tuus adveniet, habens mercem suam, et opus ejus ante faciem ejus* (Isa. lxxii, 11), cui non est dominatus infernus, et corpus ejus ascendit in nubibus, et de mortuis et vivis unus resonet cantus: quia *hic est dies quem fecit Dominus, exultemus et jucundemur in eo* (Psal. cxvii, 24). Ecce enim montes tripudiant ab inferno, et angeli lætantur in cælo: ut et nos in isto templo gaudeamus.

SERMO XXXIX.

In quarto die Paschæ.

Et hodie Resurrectio Domini recitata est de sancto Evangelio. Lectum est autem Evangelium secundum Joannem. Audivimus quæ in aliis libris Evangelii non audieramus. Omnibus quidem communis est prædicatio veritatis, et de uno fonte omnes biberunt, sed in prædicatione Evangelii (sicut sæpe communio caritatem vestram) alia omnes, alia tres, alia duo, alia singuli posuerunt. Modo ergo quod audivimus secundum Joannem, quia Maria vidit Dominum, et dixit ei Dominus: *Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad Patrem meum* (Joan. xx, 17): solus evangelista Joannes commemorat. Hinc ergo loquendum est sanctitati vestræ. Visis etiam linteaminibus in sepulcro, nondum resurrexisse crediderunt, sed ablatum esse corpus ejus de monumento. Nam et ipse Joannes (seipsum enim dicit, *quem diligebat Jesus* [Ibid., 2]), cum audisset nuntiantibus mulieribus et dicentibus, Tulit Dominum meum de monumento, cœcurrit cum Petro, et attendens in monumentum vidit sola linteamina, et credidit. Quid crediti sit? Non quia resurrexerat, sed quia de monumento perierat. Hoc sequentia verba testantur: sic enim scriptum est, quod modo audivimus: *Attendit, vidit, et credidit. Nondum enim sciebat Scripturas, quia oportuit eum a mortuis resurgere* (Ibid., 9). Apparuit ergo quid crediti sit: quod fidei non erat hoc crediti. Crediti sit, sed falsum crediti. Apparuit ei postea Dominus: fugavit falsum, et inseruit verum. Tamen illud quoniam solebat movere lectorem, et auditorem non incuriosum, neque negligentem, quomodo sit dictum, *Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad Patrem*: hinc velleamus quid, Domino ipso adjuvante, dicendum sit. Monet enim hoc quid sit, *Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad Patrem*. Quando enim ascendit ad Patrem? Sicut indicant Actus apostolorum (Cap. 1, 5), quadragesimo die post resurrectionem suam, quem diem in nomine Domini celebraturi sumus quadragesima post Pascha. Tunc enim discipuli qui manibus tetigerunt, oculis deduxerunt. Tunc sonat vox angelica: *Viri Galilæi, quid statis intuentes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet quomodo eum vi-*

Est Augustini sermo 155, de Tempore; exstat autem editionis nostræ tom. V, col. 1151.

distis euntem in cœlum (Act. 1, 11). Si ergo tunc ascendit ad Patrem, quid dicimus, fratres mei? Maria eum non poterat tangere in terra stantem, et poterat tangere in cœlo sedentem? Sed hic non poterat, quanto minus poterat ibi? Quid est ergo, *Noli me tangere*. *Nondum enim ascendi ad Patrem meum*? Sic enim sonant verba, tanquam diceret: Tunc me tange cum ascendero: antequam ascendam, noli me tangere. O Domine, hic es, et non tangam? cum ascenderis tangam? Deinde si antequam ad Patrem ascenderet, tactum horrebat humanum, quomodo se discipulis, non solum videndum, sed etiam contrectandum prebuit, quando dixit: *Videte manus meas et pedes meos. Ecce tangite, et videte quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere (Luc. xxiv, 39)*. Incredulitas etiam ille discipulus Thomas tetigit latus perforatum, et exclamavit, *Dominus meus et Deus meus (Joan. xx, 28)*. Quando tetigerat, pondum ascenderat Jesus ad Patrem. An forte aliquis insipiens dixerit, antequam ad Patrem ascenderet, viri tangere eum poterant; mulieres non poterant, nisi cum ad Patrem ascendisset? Absurda est ista cogitatio et perversa sententia. Prorsus quod audivit Maria, audiat Ecclesia. Omnes hoc audiant, omnes intelligant, omnes faciant. Quid ergo est, *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem (Ibid., 17)*? Quod me vides, hominem solum putas: Patri æqualem esse adhuc nescis. *Noli me tangere*, talem noli hominem solum credere, sed Verbum æquale generatori intellige. Quid est, *Noli me tangere*? Noli credere quia hoc solum sum quod vides. Ascendam ad Patrem, et tunc tange: tibi ascendo, quando intellexeris æqualem. Quando enim me putas minorem, nondum tibi ascendi. Tangere autem credere esse puto: quod facile possumus intelligere de illa muliere quæ tetigit sabbatium vestimenti Christi, et salva facta est. Recordamini Evangelium. Quando Dominus Jesus Christus ibat visitare siliam archisynagogi, et eum tetigit mulier quæ fluxu sanguinis laborabat, et cum dixisset Dominus, *Quis me tetigit?* responderunt discipuli: *Turbæ te comprimunt, et dicis, Quis me tetigit? Dicit eis, Tetigit me aliquis. Ego scio virtutem de me exisse (Luc. viii, 45)*. Et illi, *Tantæ, inquit, turbæ te comprimunt, et unam sensitisti? Tetigit me aliquis*. Quid est, *tetigit me*? Illi premunt, ista tetigit. Julæi affligunt, Ecclesia credidit. Secundum hunc intellectum quo vidimus mulierem ut sanaretur tetigisse, quod est credidisse, secundum hoc dictum est ad Mariam, *Noli me tangere*. Ascendit, et tange. Tunc enim tange quando cognoveris, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i, 1)*. Sed quia hominem solum vides, quia *Verbum caro factum est (Ibid., 14)*, Verbum solum non vides. Nolo credas in carne, et relinquo Verbum. Totus tibi Christus appareat. Noli, inquit, modo tangere, quia nondum vides quis sum. Ecclesia ergo (cujus figuram Maria gerebat) audiat quod audivit Maria. Tangamus omnes, si credamus. Jam ascendit ad Patrem, sedet ad dexteram Patris, confitetur hoc hodie tota Ecclesia. Hoc audiant qui baptizantur: hoc audiant antequam baptizentur. Quando ergo credunt, Maria tangit Christum. Intellectus obscurus, sed sanus, fide pulsanti apertus. Ipse ergo Dominus noster Jesus Christus, et ibi est, et nobiscum est, et cum Patre est, et in nobis est, et ab illo non recedit, et non nos deserit, et orare nos docet, ut magister, et cum Patre exaudivit, ut Filius.

SERMO XL.

De die quinto Paschæ.

Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi secundum veritatem quatuor evangelistarum hesterno die videmus esse completam. Primo enim die lecta est

* Augustino ascriptus in ms. PP. Cisterciensium S. Crucis in Jerusalem in urbe.

A Resurrectio secundum Mattheum, altero die secundum Lucam, tertio secundum Marcum. Quarto, id est hesterno, secundum Joannem. Sed quoniam Lucas et Joannes de ipsa resurrectione, et quæ contigerunt post resurrectionem plura scripserunt, quæ non possunt una lectione recitari, heri audivimus aliquod secundum Joannem, et hodie adhuc aliz lectiones restant. Hodie ergo quid audivimus? Quia ipso die quo surrexit, id est, dominico die, cum sero factum esset, et essent discipuli in uno loco, et ostia clausa essent propter metum Judæorum, apparuit Dominus in medio eorum (*Joan. xx, 19*). Ipso ergo die, sicut evangelista Joannes testis est, his apparuit discipulis, mane et sero. Ex eo quod mane apparuit, jam (*al.*, etiam) ipsa lectio recitata est. Quod vero eodem die sero rursus apparuerit, modo cum recitaretur audivimus. Non opus erat ut a me ista commemorarentur, sed ut a vobis adverterentur, propter quorundam vel minorem intelligentiam, vel majorem negligentiam: ut sciatis non solum quid audistis, sed etiam de qua Scriptura vobis legitur quod audistis. Videamus ergo quod nobis ad loquendum hodierna lectione proponitur. Ipsa quippe lectio admonet nos, et quodammodo loquitur nobis, ut aliquid dicamus, quemadmodum Dominus, qui in ea corporis soliditate resurrexit, ut non solum videretur a discipulis, sed etiam tangeretur, potuerit illis apparere ostiis clausis. Nonnulli enim de hac re ita moventur, ut pene periclitentur, asserentes contra miracula divina præjudicia ratiocinationum suarum. Sic enim disputant: Si corpus erat, si caro et ossa erant, si hoc resurrexit de sepulcro quod pependit in ligno, quomodo per clausa ostia intrare potuit? Si non potuit, dicunt, Non est factum. Si potuit, quomodo potuit? Si comprehendis modum, non est miraculum. Et si miraculum tibi non videtur, propinquas ut neges quia et de sepulcro resurrexit. Respice ab initio miracula Domini tui, et redde mihi de singulis rationem. Vir non accessit, et virgo concepit. Redde rationem quomodo sine masculo virgo conceperit? Ubi defecerit ratio, ibi est illi ædificatio. Ecce habes unum in Domini conceptu (*al.*, in uno Deo conceptu) miraculum, audi et in partu. Virgo peperit, et virgo permansit. Jam tunc Dominus antequam resurgeret per clausa ostia natus est. Quæris a me, et dicis: Si per clausa ostia intravit, ubi est corporis modus? Et ego respondeo: Si super (*al.*, per) mare ambulavit, ubi est corporis pondus? Sed fecit illud Dominus tanquam Dominus. Nunquid ergo quia resurrexit, desiit (*ms.*, cum... destitit) esse Dominus, qui (*al.*, Quid quod, etc.) et Petrum fecit super mare ambulare? Quod in illo divinitas potuit, in isto, ad hoc implevit. Sed Christus, quia potuit, Petrus, quia Christus adjuvit. Si ergo cœperis (*ms.*, coneris) humano sensu miraculorum discutere rationem, timeo ne perdas fidem. Nescis nihil impossibile esse Deo? Quicumque ergo tibi dixerit, Si intravit per ostia clausa, non erat corpus, responde illi et tu econtrario, imo si tactus est, corpus erat; si inducavit, corpus erat; et fecit illud miraculo, illud natura. Nonne a admirandum est quotidianus cursus? Ipse nature omnibus miraculis plenæ sunt, sed assiduitate viluerunt. Redde mihi rationem; aliquid interrogo de consuetis et solitis. Redde mihi rationem, quare tam magna arboris fici semen tam modicum est, ut videri possit vix; et humilis cucurbita tam grande semen parit? In illo tamen (*ms.*, ergo) grano seminis exiguo vix visibili si consideres animo, non oculo, in illa exiguitate, illis angustiis, et radix latet, et robur incertum est, et folia futura occulta sunt, et fructus qui apparet (*ms.*, quia paret) in arbore jam est præmissus (*al.*, promissus) in semine. Non opus est multa percurrere. De quotidianis rebus nemo reddet rationem; et exigis a me de miraculis rationem? Evangelium ergo lege, et crede, facta quæ mira sunt. Plus est quod fecit Deus, et non

** Ms., *cursum ipse naturæ. Omnia miraculis plenas sunt.*

miraris (al., miramur) quod excedit omnia opera. Nilhil erat, et mundus est. Sed non potuit, inquis, corporis moles intrare per ostia clausa. Quanta fuit illa moles corporis? Nunquid qualis camelus? Et tamen Dominus volens ostendere difficultatem divitis intrantis in regnum caelorum, et considerantes hoc discipuli fieri non posse, contristati sunt, nullum divitem posse salvum, respondit Dominus: Quae hominibus impossibilia sunt, Deo facilia sunt (Luc. xviii, 25). Potest Deus et camelum per foramen acus trajicere, et divitem introducere in regnum caelorum. Quid mihi de ostiis clausis calumniaris? Ostia clausa habebant vel rimam. Compara rimam ostiorum foraminis acus, compara molem carnis humanae magnitudinis camelorum, et noli calumniari divinitati miraculorum.

SERMO XLI.

De sexto die Paschae.

Et hodie lectio recitata est de his quae facta sunt post resurrectionem Domini, secundum evangelistam Joannem. Audivit nobiscum caritas vestra Dominum Jesum Christum ad mare Tiberiadis ostendisse se discipulis suis, et qui eos jam fecerat piscatores hominum, invenit eos adhuc piscatores piscium. Per noctem autem totam nihil ceperant (Joan. xxi, 1). Viso autem Domino, et eo jubente retia mittentes, ceperunt quantum numerum audistis. Nunquam hoc Dominus juberet, nisi aliquid significari vellet. Quid ergo pro magno potuit ad Jesum Christum pertinere, si pisces caperentur, aut non caperentur? Sed illa piscatio, nostra erat significatio. Recolamus ergo duas illas piscationes discipulorum jubente Domino Jesu Christo, unam ante passionem, alteram post resurrectionem. In his ergo duabus piscationibus tota significatur Ecclesia, et qualis est modo, et qualis erit in resurrectione mortuorum. Modo enim habet multos sine numero, et bonos et malos. Post resurrectionem autem habebit certum numerum, solos bonos. Recordamini ergo primam piscationem, ibi videamus Ecclesiam, qualis est in isto tempore. Dominus Jesus invenit discipulos suos piscantes, quando primum eos vocavit, ut sequerentur eum. Tunc tota nocte nihil ceperunt. Eo autem viso audiverunt ab illo, Mittite retia. Domine, inquit, per noctem totam nihil cepimus, sed ecce in verbo tuo rete multum (Luc. v, 5). Miserunt jubente Omnipotente. Quid potuit aliud fieri, nisi quod ille voluisset? Sed tamen eodem ipso facto a liquid (ut dixi) significare dignatus est. Missa sunt retia, et ceperunt tantam piscium multitudinem, ut duo navigia implerentur, et prae multitudine rumperebantur. Tunc illis dixit: Venite, et faciam vos piscatores hominum (Matth. iv, 19). Acceperunt ab illo retia verbi Dei, miserunt in mundum tanquam in mare profundum, ceperunt tantam multitudinem Christianorum quam censum et miramur. Duo (al., Domino) autem illa navigia duos populos significabant Judaeorum et Gentium, Synagoga et Ecclesiae, circumcisionis et praepitii. Illorum enim duorum navigiorum tanquam duorum parietum de diverso venientium lapis angularis est Christus. Sed quid audivimus ibi? Prebebantur navigia multitudine. Sic fit modo. Multi Christiani male vivunt, et Ecclesiam premunt. Parum est quia premunt (al., male vivunt), et retia dirumpunt. Nam si non essent retia scissa, schismata non essent commissa. Transseant ergo ab ista piscatione quam toleramus, et ad illam veniamus quam ardentius optamus. Ecce Dominus mortuus est, sed resurrexit. Apparuit ad mare discipulis suis, jubet eos retia mittere. Non quomocunque intendite. Nam in prima piscatione non illis dixit, Mittite retia in dexteram aut sinistram. Quia si sic diceret, in sinistram, soli mali significarentur; si diceret, in dex-

teram, soli boni figurarentur. Ideo non dixit in dexteram vel in sinistram, quia permixti capiuntur boni cum malis. Jam modo post resurrectionem qualis erit Ecclesia, audite, discernite, gaudete, sperate, comprehendite. Mittite, inquit, retia in dexteram partem. Jam dexteri capiuntur. Scitis quia dixit se separatum esse oves ab haedis; oves positurum ad dexteram, haedos ad sinistram; sinistri dicturum, *Ite in ignem aeternum* (Matth. xxv, 41); dextris dicturum, *Accipite regnum* (Ibid., 34). Ecce unde, Mittite retia, in dexteram partem. Miserunt, ceperunt, certus est numerus, nemo est ibi supernumerarius. Modo autem quanti supernumerarii accedunt ad altare, qui in populo Dei videntur, et in libro caeli non scribuntur? Ibi ergo certus est numerus. De quibus piscibus et vos esse affectate, non audiendum tantum et laudando, sed bene vivendo. Mittuntur ergo retia, et capiuntur pisces magni. Quis enim ibi tunc parvus quando erunt aequales angelis Dei (Luc. xx, 36)? Capiuntur ergo centum quinquaginta tres. Dicat mihi aliquis: Et tot erunt sancti? Absit a nobis ut tantam paucitatem putemus sanctorum in regno caelorum. Numerus est significans millia millium (Apoc. xiv, 1) sanctorum atque fidelium. Quare autem isto numero millia quae futura sunt in regno caelorum Dominus significare dignatus est, audite. Scitis legem datam esse per Moysen populo Dei, et in ipsa lege praecipuum commemorari Decalogum, id est decem praeccepta legis; quorum est unum praecceptum de colendo uno Deo; secundum praecceptum, ne accipias nomen Dei tui in vanum; tertium praecceptum observatio sabbati, quod Christiani spiritualiter observant, Judaei carnaliter violant. Ista sunt tria praeccepta ad Dominum pertinentia. Reliqua septem ad hominum conversationem, propter duo illa principalia, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua: et diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus praecceptis tota lex pendet et propheta* (Matth. xxii, 37, 38). Quia ergo duo sunt praeccepta, ita in illo Decalogo tria pertinentia ad dilectionem Dei, septem ad dilectionem proximi, quod nemo implet viribus suis, nisi adjuvetur gratia Dei, nisi adjuvet Deus spiritu suo. Jam recolite quemadmodum Spiritus sanctus septenario numero commendatur. Apud Isaiam dicit implendum hominem Spiritu Dei, sapientiae et intellectus, consilii et fortitudinis, scientiae et pietatis, spiritu timoris Dei (Isa. xl, 2). Iste septem operationes commendat septenario numero Spiritum sanctum, qui quasi descendens ad nos coepit a sapientia, sinit a timorem. Nos autem ascendentes incipimus a timore, perficimur in sapientia. *Initium sapientiae timor Domini* (Psalm. cx, 10). Si ergo Spiritu opus est ut lex possit impleri, accedat septem ad decem, scilicet numerus qui est decem et septem. Si computes ab uno usque ad 17, fiunt 153. Non opus est nunc numerare, apud vos numerate, sic compute: unum et duo, et tria, et quatuor, sic adde et caeteros numeros usque ad 17, et invenis numerum sacratum fidelium atque sanctorum in regno cum Domino futurorum.

SERMO XLII.

De januis clausis.

Tuta est janua ubi ingreditur paterfamilias. Ipse enim est ostium et janua. Sic ingreditur directus, subtilis, ut edoceat, non commoneat, ut laetificet inspirando, non strepitum faciat visitando. Descendit de caelo Deus, audit surdus, loquitur mutus, credit cor dissidentis, et nullus est strepitus Salvatoris intrantis, quia novit intrare per ostia clausa. Intra cor hominis antea non credentis, et omne quod bonum est blasphemantis. Cum ceperit credere, incipit admirari. Expavecit ad credentem, et Christum in

* Ms., transire... quae clausa erant.

** Est Augustini sermo 118, de Tempore; existat autem editionis nostrae tom. V, col. 1158.

cor ejus miserantis intrantem. Nunquid aperitur compago membrorum? Nunquid cratis corporis sibi connexa a suis separatur articulis, vel necessariis ligaturis? Sic ostia clausa ubi erant apostoli conclusi (Joan. xx, 19), veritate ingressus est corporis, non tantum presentia majestatis. Sic consuevit intrare, ut ante promittat gaudium quam faciat strepitum. Ingressus est uterum virginis, Spiritus sanctus supervenit in illam, et virtus Altissimi obumbravit eam (Luc. 1, 35). Generatur, et porta in la clausa est, quam nemo ingreditur, nisi princeps solus, et clausa, inquit, erit in sempiternum (Ezech. xliv, 2). Ecce igitur modo qui surrexit de monumento custodia, ingreditur ad apostolos janua clausa, et de sepulcro angelus (sicut legimus) revolvit lapidem, et sedit super eum. Nunquid si angelus non descenderet, Christus de sepulcro non resurgeret? aut impediatur lapis Domino, nisi esset remotus ab angelo? Inno resurrexit Dominus, ut non esset angelus necessarius. Obsequio aderat, non auxilio. Resurgens de sepulcro, et Mariam agnoscens in horto, interrogat Mariam, *Quid ploras? Et illa, Rabboni, quod est, Domine* (Joan. xx, 15, 16). Ipse ergo intrat modo ad apostolos januis obseratis. Dic, evangelista, quomodo intravit? Unde venit? Potenter intravit, gehennam aperuit, spolia cepit. Januas intravit, et apostolos salutavit. Non dixit, patefactæ sunt rimule januarum, nec compago januarum soluta est. Quomodo, inquit hæreticus, verum (ut dicitis) corpus per ligni tabulas clausas intravit? Recte hoc diceret, si ante passionem causaretur: quando adhuc mortale corpus gerebat passioni subdendum, inimicis tenendum, clavis figendum, lancea compungendum, sepultura mandandum. Jam enim omnis crassitudo illa assumpti corporis in divinitate fuerat absorpta et immutata, nec tamen exinanita. O magnum mysterium! Intrat januis clausis, et cicatrices monstrat apertas. Ipsi nihil obstabat intranti. Thomæ præpediebat incredulitas dubitanti. Quid dicitis, Thoma? *Nisi videro foramina clavorum ejus et mittam manum meam in latus ejus, non credam* (Ibid., 25). Fidele testimonium querentis et demonstrantis, palpantis et offerentis. Nunquid Dominus dixit, Frustra requiritis vulnera mea? Libenter accepit quod dubitator præsumpsit. *Infer manum tuam in latus meum* (Ibid., 27), et non fallatur tactus tuus. Etsi dubitator non palpavit, sed Salvator obtulit quod ille quæsit. Spiritus nec palpari nec tractari potest, sed quia verum corpus erat, et verum corpus januis clausis intravit, ipse dixit, Thoma, *Infer manum tuam in latus meum*. Quid est, Thoma? Inde Dominum recognoscis, si palpes vulnera passionis? Et ille, Hoc mihi sufficit ad credendum Dominum meum, si ejus medelam tetigero cicatricum. Ibi est omnis potestas. Illic est omnis pietas. Melius te, Domine, cognosco de passione tua, melius tango in cruce tua, quia exaltatus es pro salute mea. *Exaltare, Domine, in virtute tua, cantabimus, et psallemus virtutes tuas* (Psal. xx, 14). Quomodo cantabimus? *Dominus meus, et Deus meus* (Joan. xx, 28). Aperuit januas divinitatis, qui ingressus est januis clausis, et donavit omnibus pacem de sui corporis veritate.

SERMO XLII.

Unde supra.

Imperator terrenus non visitat in timore constitutos alumnos, quomodo Dominus Christus metuentes visitavit apostolos. Nam si propter salutem terreni regis comites concluduntur obsidionibus tyrannorum, non dignatur imperator ipse venire ad conclusionem timentium famulorum: potest exercitum mittere ad subveniendum, proprium autem non humiliat principatum. Dominus autem noster est Rex cælorum, Dominus angelorum, suscitator mortuorum, salus desperatorum. Non angelos direxit ad apostolos metuentes, qui timebant Judæos Domini crucifixo, sed ipse venit ascendens a mortuis, introivit januis clausis:

A ut qui pro illis fuderat sanguinem, daret illis de sui presentia securitatem. Intrat autem cælestis Imperator, mortis extinctor, humani generis liberator, non per vela purpurea, non cortinis transitur auratis, sed ipse præcedentibus in spiritu angelicis legionibus ingreditur perpetuus Imperator. Nullus levat velum, nemo aperit ostium. Sic ingressus est per janua clausam, qui aperuit mortis gehennam, qui nostram solvit catenam, qui cælos aperuit, et descendit, et cum corpore iterum cælos ascendit, penetrans interiora velaminis, quod opponitur oculis nostris. Ipse enim potuit per janua clausam Deus verus et homo verus intrare, librum cum septem sigillis reserare, et thesauros sapientiæ occultos intrare. Bonus ejus introitus, quem pacis comitatur nuntius, et securitatis effectus. Quid dicit timentibus se? *Pax vobis* (Joan. xx, 19). Pax salutis in pace, quia jam poterant discipuli formidare, et tamen ausi sunt de ejus vulneribus retractare. Dicit eis qui subvenit eis: Ego dixi, pax vobis, et infidelitas fixa est in vobis. Ego suscepti vulnera vestra, et vos facitis de mea passione certamina? *Palpate et videte quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videtis habere* (Luc. xxiv, 39). Thomas absens erat de grege, periclitari cepit in fide, quia necdum viderat Salvatorem. *Dicunt ei discipuli, Vidimus Dominum* (Joan. xx, 25); et ille dicit eis: *Vidistis Dominum crucifixum! Magnum miraculum! Nisi videro fixuram clavorum ejus, et mittam manum meam in latus ejus, non credam* (Ibidem). Thomas dubitat, et Christus intrabat. Introivit pax, et recessit incredulitas. Thoma, quid desideras? Palpa si palpas. Palpa vulnera mea, ut non palpites in fide tua. Manum vis in latus meum mittere, ut nam velis totus intrare! Patent foramina mea, ut ad cælos tibi pateat janua mea. Audivit dulcissimam vocem, et recepit integram fidem. De vulneribus medici accepit auditum, et ægrotus bibit antidotum. *Tu es, inquit, Dominus meus, et Deus meus* (Ibid., 28). Intravit in foramina Christi, et aperta est janua regni cælestis. Semper ipsa nos curent, et rediciant vulnera nostra, quæ tribuerunt sæculo medicinam, ut semper cantemus Alleluia.

SERMO XLIV.

Ubi post resurrectionem Christus in horto Mariæ aperuit Magdalenæ.

Conclusus florescit hortus, fluminis impetu letificante rigatus, quem primogenitus mortuorum post crucis ignominiam et passionis injuriam visitare dignatus est, honore et gloria coronatus. Procera palma virorem sui decoris ostendit: quia caro Christi corruptionis ignara immarcescibilis ab inferis resurrexit. De ipso namque Davidici canentis oraculo tanto ante prædicatum est: *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem* (Psal. xv, 10). Ecce flos campi suaviter refolet in pratis. Ubique ibi diffusa gratia catholice matris, liliumque convallium circa montem sacri candescit altaris, dum fidelibus universis indumento justitiæ candidatis, convivium præparatur angelicæ passionis. Post resurrectionem igitur sanctorum, secum surculis de sepulcrorum scrobibus elevatis, vestigiis deambulans delicatis, ingressus est Dominus paradysum voluptatis, et quoniam in auspicio mundi exsulem Paradisi secum fecerat prævaricatrix illa caput sui corporis Eva; Redemptorem propriæ salutis cum spolio mortis victorem remeantem ab inferis ad monumentum sollicitè vigilans, in horto amœnitatis prima meruit speculari Maria (Joan. xx, 11), ab auctore vocata, ab incredulitate conversa, et appellatione sui nominis immobiliter confirmata. Nam cum affectu religiosissimo et corde meticuloso dominici corporis sepulcrum impatienti studio frequentaret, duos primitus angelos in albis ad caput et pedes, ubi positum fuerat corpus Christi eminens sedentes aspexit. Non ideo cælestes angeli descenderant, ut ab eis caro requiescentis Domini servaretur, sed ut Maria

Magdalene surrexisse a mortuis monstraretur. Quod vero utriusque angeli ad caput pedesque sedebant, unde jam Dominus surrexerat suscitato corpore vivus, hoc procul dubio figurabant, quia ab Oriente usque ad Occidentem Christi resurrectio prædicata, tanquam a capite usque ad pedes universum orbem fuerat impletura. Dicunt autem ei: *Mulier, quid ploras* (Joan. xv, 13)? De cælo descendentes stolas angelos cernis, et adhuc femineis lacrymis occuparis? Statue, mulier, statue vacuis limitem stetitibus. Jam deletæ sunt lacrymæ ab oculis miserorum, quia solutis gemitibus vinculorum, triumphator ascendit in altum Dominus angelorum: *Ascendit enim in altum, captivum duxit captivitatem, dedit dona hominibus* (Ephes. iv, 8). Dicite mihi, o beati, quos cerno, et qui esse possitis ignoro. Dicite (inquam) mihi, consolatores boni, quomodo plorare non potero tanto mihi ablato magistro, cujus aspectum videre desidero, et nec cadaver sepultum invenio? Quisnam iste est adversarius, qui ita invidet mihi, ut jacens Domini venerabile corpus furto conaretur auferre? Non sufficit quod Judas vendidit, Judæus emit, Pilatus damnavit, miles in ligno trabalibus perforavit, mortuum aspexit, et acuto mucrone transfixit? Parvæ ista fuerunt, quæ in meo Domino, dum adhuc perviveret, et spiritum voluntarie postea emitteret, a sacrilegis funesta commissa sunt. Figitur patibulo vivus, et rapitur de tumultu mortuus? Ad solatium nostrum dives ille Joseph postulat a Pilato sepulture mandandum corpus accepit, diligentius in hac tumuli theca condivit (Luc. xxiii, 55). Sepulti corporis notavimus locum, aromata præparavimus, ut Doctoris nostri vel exanime corpus ungentes, ardorem æstuantis animi foveremus. Et ecce subito cum omni cautela, vigilans et inquietus, festinans advenio, et monumentum mane reperio. Hæc sunt mearum cum amaritudine viscerum, decurrentium querimoniarum lacrymarum. Attendite dolorem meum, perpendite vulnerati cordis aculeum, et donate lacrymantem dulcissimum sermocinationis nostræ remedium. Tractate diligentius, quæso, tractate quasi patroni fideles seronis auribus intimatum susceptæ vestræ salutis negotium, et de inventiendi tanti thesauri pignore sapientissimum præbete consilium. Bene petis, Maria, bene quæris, bene pulsas. Nullus tibi abstulit quem quæris, ipse se potestate propria suscitavit. Dum nobiscum loqueris, cito tuis conspectibus apparebit: erit enim tecum Dominus semper, et satiaberis secundum quæ concupivit anima tua, et ossa tua pinguis flant, et erit cor tuum sicut hortus ebrius, et sicut fons cuius non deficit aqua: quia ita oculorum tuorum velut candens facula vigilat luminosa pupilla. Receperunt nuntii divinitus destinati, et illico apparuit Dominus nuntiorum. Cernit stantem, et interrogat stentem: *Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam* (Joan. xx, 15). Considera, obsecro, vel tu lugentis conscientie gemitum, et noli despiciere mei pectoris cruciatum. Istius horti te cultorem adverte. Dominum meum in hoc horto sepultum inquiri. Horti hujus tu solus es, et cultor, et custos: fieri non potest, nisi ut ipse mihi demonstrares ubinam inveniam quem dilexit anima mea. Aut a te eum invenio, aut ipse es forsitan quem requiro. Intuetur te oculus meus, et inflammatur aspectus meus. Nunquid tu es Dominus et Deus meus, ad quem de nocte sitiens sicut cervus vigilat spiritus meus? O Maria, quæ in me plenam intentionem fidei direxisti, velociter invenisti quem puro proposito concupisti. Non est ultra dilata, accepit petitionis propriæ suæ verè responsum, et de appellatione nominis cognitionem impetrare meruit Salvatoris. Jam breviter requiramus quare, cum Dominos Mariam vocaret, et ab illo vocata Dominum magistrumque cognosceret, audivit ab eo: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum* (Ibid., 17). Hoc est nique dicere: Noli tantummodo, Maria, hominem me putare, quem a mortuis resurgentem in horto

A conspicis gradientem, sed tange me cum ascendero ad Patrem, ut Patri creâlas æqualem: *Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, ad Deum meum et Deum vestrum* (Ibidem). Pater meus est origine, non adoptione; natura, non gratia. Ipse enim dixit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te* (Psal. ii, 7). Hodie Dei semiternum est. Non habet initium, non habet terminum, non ortum, non occasum. Nec spectatur apud Deum aliquando crastinus, ubi nunquam fuit hesternus. Taliter ergo Pater meus est. Pater autem vester est, cui accepto mei munere magisterii orantes dicere meruisti: *Pater noster qui es in cælis* (Matth. viii, 9). Deus meus est, cui propter vos assumpto homine ut essem mediator Dei et hominum, in cruce positus dixi: *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti* (Matth. xxvii, 46)? Non quia a Patris consortio aliquando separatus sum, aut Pater ab unci individua caritate potuit ullo modo discedere, qui *ego in Patre, et Pater in me* (Joan. xiv, 10); sed ut in veri hominis carne pro expiatione peccati mortem subjiciens, supplicii, hac vice possem debui vel infirmis, et præcipue manichæis incredulis apertius demonstrari. Ecce qualiter Deus meus est. Deus autem vester est, quia vos in primo homine mea secum cooperante majestate creavit, et nunc effuso mei sanguinis pretio ad possidenda regna cælestia, profunda misericordia recreavit.

SERMO XLV.

De unico baptismo.

Psalmus nobis cantavit, et aqua resonuit, quia Dominus super aquas intonuit, et si tonitru de nubibus voce terra concutitur, et vox Domini super aquas (Psal. xxviii, 3); quæ creatura non monetur nisi hæretici, qui aquarum violant sacramentum; dum repetunt mysterium post Spiritum sanctum? Quid ergo tantum est, quia vox Domini super aquas, qualis est et ipse qui eas congregavit aquas, dum illis nomen dedit et legem, dum talem ederet vocem? *Qui semel lotus est, non habet jam necessitatem lavandi: est enim mundus totus* (Joan. xiii, 10). Si ad vocem Domini super aquas totus est concussus mundus, ad sacramentum sancti Spiritus super aquas, non est totus homo mundus quem lavat Pater et Filius et Spiritus sanctus? Vox enim Domini quæ repeti non potest audiri cum tremore potest. Quia qui *semel lotus est*, hoc dixit ad pelvem, cum discipulis pedes lavabat, et nobis mysterii signum singulare tradebat. Pelvis totus est mundus, et rotatum vas illius pelvis circuitus est orbis, ubi sumus nos tanquam vasa figuli facta manibus Christi, quia Jesus est qui baptizat in Spiritu sancto et igni (Luc. iii, 16). Vasa decocta si in caminum revertantur, continuo sine emendatione franguntur, et leve est hæreticis vasa decocta animarum in baptismo gratiarum, ut ad secundum revocent suæ temeritatis lavacrum, pluris se facientes quam Spiritum sanctum. Dic mihi, heretice, quis dixit in Genesi: *Producant aquæ reptilia animarum vivarum* (Genes. i, 20); et productæ sunt omnes aves viventes de utero aquarum, nisi qui dixit: *Ite, baptizate gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* (Matth. xxviii, 19)? Una vox est: *Producant aquæ reptilia animarum vivarum*; et: *Ite, baptizate gentes*. Cæco quoniam ipsa vox est in aquis, quando homines renati ad coelum velut aves volantes de aquis spiritualibus producuntur. Spiritus itaque in specie columbæ dignatus est super aquas descendere (Matth. iii, 16), et super auctorem baptismi unita pietate manere habitans, ut intelligas regnum cælorum esse qui renascuntur per aquam et Spiritum sanctum. Da mihi in altero loco in specie columbæ descendisse Spiritum sanctum, nisi semel quando baptizatus est Christus, et semel quando diluvium passus est mundus. Da mihi secundum diluvium aut secundam columbam. Unum diluvium, una columba, unus ramus, unum baptisma, unus Spiritus, et unum chrismatis

sacramentum. Accusatus te illa columba uno contenta gestatorio rami frondentis. Emissa est iterum de arca (*Genes. viii, 8*), et alteram non deportavit, quia sufficit ei quod unum semel sub uno sacramento. Vecta labia columbæ tenentis ramum tanquam duo sunt Testamenta, ut frondosa tenentis chrisimatis Christi mysterium. Et tibi, hæretice, leve est multos diluvios iterare? Dominus octo animas in diluvio reservavit illasas: tu in secundo diluvio illiciti baptismi omnes animas perdis male demersas, quas Christus salvavit ablutas? Tunc Dominus dixit, ne diluvium iterandum speraretur esse ab hominibus: *Jam non faciam diluvium super terram, arcum meum ponam in nubibus* (*Genes. ix, 11, 13*). Vidisti arcum in nubibus. Intellige non futurum esse diluvium. Audisti vocem Christi tanquam arcum in nubibus, id est altissimo judicio definitis et dicentis: *Quia qui semel lotus est, non habet necessitatem lavandi*. Nolite iterare diluvium, quia alterum non potestis invenire Spiritum sanctum. Ut video super Patrem et Filium et Spiritum sanctum, quartum te jactare conaris aut primum, ut dica: quia ubi tu non es, nemo baptizandus est. Pater interest, Filius interest, Spiritus sanctus interest, quia non potest nisi in Trinitate quod præceptum est celebrari. Et tu dicis non esse rectum, quia non fui præsens. Ergo Deus noster est præsens, ubi tu non es absens. De Domino dictum est: *Lavabit Dominus sordes filiorum et filiarum Israel* (*Isa. iv, 4*). Ad Dominum dictum est: *Lavabis me, et super nivem dealbabor* (*Psal. l, 9*). Non dixit: Lavat me ille, et ille; sed: Tu me lavabis, quia et sacerdos et populi ab uno lavantur, et sacerdos quod accipit, exhibet sacramento. Pater interest, et non tibi sufficit? Filius interest, et non tibi profuit? Spiritus sanctus interest, et adhuc tibi non sufficit? Sufficit illis quos baptizavit Petrus et Paulus. Paulus autem dicebat, quando sacramentum tradebat: *Nunquid in nomine Pauli baptizati estis* (*I Cor. i, 13*)? Tu forsitan de nomine Pauli accipiens occasionem, dicturus es quia plus baptizavit per beatum Joannem. Inutile est istud argumentum, non tibi patrocinatur. Dic mihi uter erat sanctior, Joannes an Paulus? Ego utrumque fateor. Tamen Paulum possum dicere Joanne fuisse fortiozem. Noli te gravando juvare, ut videaris quasi recte facere hoc ipsum dicens, ne beato Paulo calumniam videaris irrogare. Invenit sanctus Paulus duodecim viros, et interrogavit eos si accepissent Spiritum sanctum. Illi dixerunt: Nescimus, nec nomen Spiritus sancti audivimus aliquando. Et ait Paulus: *In quo ergo baptizati estis baptizate?* Responderunt: *Baptismo Joannis* (*Act. xix, 2, 3*). Et baptizavit eos baptismo Christi. Non rebaptizavit, quia illud prius servile erat, hoc dominicum est baptismum. Joannes baptismum habet suum, Paulus baptismum Christi habet, non suum, non Joannis, sed baptismum Christi. Transit illa præcursoris baptismi pœnitentiæ, quia ipse clamabat: *Ego vos baptizo in pœnitentiâ, qui autem venit post me, ipse vos baptizat in Spiritu sancto* (*Matth. iii, 11*). Nam post Judam traditorem nemo baptizavit, quia baptismum habebat non suum, sed Salvatoris. Joannes baptismum suum habebat. Ergo Paulus, ut acciperent Spiritum sanctum, in baptismo Christi lavabat. Et tu confitentem tibi, et dicentem, baptizatus sum in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, iterum lavare contendis? Quia tu ibi non fuisti, non est plenum Trinitatis sacramentum? Ubi eras quando dixit Filius Dei: *Ite, baptizate gentes in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* (*Matth. xxviii, 19*)? Usque ad tempus tuum recentissimum ac sordidissimum inane fuit Trinitatis vocabulum, ut plus valuerit tua separatio quam Trinitatis unita conjunctio? Sed ego justus sum, inquis, et vos peccatores. *Filius utique malus seipsum justificat; exitum vero suum non abluet* (*Prov. xxiv, sec. LXX*); sicut tu, qui justificas te, et sine te vacuas Trinitatem. Quanti falsi testes, prophetæ et sacerdotes iniqui in lege veteri circumcidebant filios Israel, et secundam non legis circumcisionem; et tu secun-

A dam vis congregare voraginem, ut te justum asseras operatorem, et non ipsam quæ totam perficit Trinitatem? Semel est congregatum mare in una congregatione (*Genes. i, 9*), semel aquæ animam vivam protulerunt, semel patres nostri mare in baptismo transierunt.

SERMO XLVI.

De vite vera.

Quoniam falcibus crudelium vinlemiatorum vineæ nostræ palmites abscinduntur, et contaminatis aëris ecclesiarum, de paucitate relictorum camere spiritalium elanguenti, non habentes umbraculum, curramus ad Christum, qui est vitis vera (*Joan. xv, 1*), cujus cruento pampino æstuans inunbratur Ecclesia. Ipse enim vitis est vera plantatus nobis de paterna substantia, cujus virtus operuit celos, et laudis ejus plena est terra (*Habac. iii, 3*). Inde ascendens ad dexteram Patris vitis semper amœna, viridem dans æstuantibus gratiam, extendit palmites suos, aut navitatis suæ canlido flore vestitos, aut passionis cruentatione in Jutos, manibus in cruce protensis, velut pampinos dilatavit in terris: ut sit refrigerium bene credentibus Christianis. Curramus sub istam umbram, quæ de cœlesti est intexta vite vera, et dicamus sub temporali cauma, Ecce Christus Dominus noster, qui traditus est pro peccatis nostris (*Rom. iv, 25*), in umbra ejus vivemus in gentibus alienis: et tangentes nos etiam citharam David sub vite cantantes decamus, *In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas* (*Psal. lvi, 2*). Ecce enim iniquitas non transit, sed crescit; non quiescit, sed sævit. Dum vindemiat aper de silva et singularis ferus depascitur eam (*Psal. lxxix, 14*), quia quieta est in throno suo vitis vera, et irascitur Pater agricola: quia amara vitis facta est aliena. Curramus a l istius vitis purpuream destinam sanguineæ pas ionis, et velut statuam crucis tencamus arundinem, donec Pater agricola remota falce restituat pietatem, et dicamus illi unius orationis pampino consolante protecti, Pater, Pater qui es in cœlis, quare nimium laboramus in terris? Nonne tu es vitis vera agricola, et vindemiat nos aper de silva humanam barbarus nesciens misericordiam? Nonne tu vineam de *Egypto transulisti, novellasti eam, et implevit terram* (*Ibid., 9*)? Testis est Golgotha, ubi sub cruce fecisti scrobem. Ibi plantasti vineam veram sanguine simul et aqua, donec propaginata vitis a patibulo, a sepulcro, ad cœlum, texit montes umbra ejus, et modo a l amputandos palmites ejus montes occupavit barbarus importunus. *Cooperuit arbusta ejus cedros Dei* (*Ibid., 11*), et modo nos excelsi amputant inimici: dum non miserentur infanti, nec seni, quia faciem senum non erubuerunt, et super suges mamillas misericordiam non habuerunt. Ubi est turris fortitudinis a facie inimici? Deseruerunt eam angeli et ascenderunt leviores aquilis barbari. *Deus, inquit, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum* (*Psal. lxxviii, 1*). Interpella pro nobis, vitis vera, quia nostra amara facta sunt peccata: ita ut quæramus umbram, et non inveniamus nisi falces et lanceas. Ambulans stridet aper de silva, et singularis ferus depascens eam, quia Leo de tribu Juda quietus est in sede sua, et non dabit vocem lucis, donec feræ nocturnæ fugiant cæcitatibus. Ideo facti sumus in desolationem. Noli pater falcem tuæ moderationis in moderatis tradere gentibus alienis. Nesciunt putare, sed amputare. Tu nosti bene purgare, qui super nivem nos dignatus es dealbare. Sic absconde, ut serves nos in radice, non ut pereat de terra memoria nostra, sed sint in vite vera vestigia nostra, et cessante sanguine occisionis, arida virescat vitis, reparatis de captivitate sarmentis: quod putamus de omnibus sanctis qui de ista vinea profertur. Nonne modo sub ejus radicibus deambulantes sancti dolentes, afflicti, vivi deflent, pro mortuis projecti condolent? Nonne cum dicimus, Quare

vindemiat nos aper de silva, forte respondet nobis **A** nisi mundi essent, fructum terre potuissent: et tamen omnem qui fert fructum, purgat agricola, ut fructum plus afferat. Quis enim est in hac vita sic mundus, ut non sit magis magisque mundandus? Nam (Aug., Ubi si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est; si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est et justus, qui dimittat nobis peccata, et emundet nos ab omni iniquitate (I Joan. 1, 8 et seq.)) mundet utique mundos, hoc est fructuosos, ut tanto sint fructuosiores, quanto fuerint mundiores. Jam vos munus estis propter verbum quod locutus sum vobis (Joan. xv, 3). Quare non ait, Mundi estis propter baptismum, quo loti estis, sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis, nisi quia et in aqua mundat verbo? Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, et sit sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum. Nam de hoc utique dixerat, quando lavit discipulis pedes, Qui lotus est, non indiget ut lavet, sed est mundus totus (Joan. xiii, 10). Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus immanens. Hoc est verbum fidei quod prædicamus, ait Apostolus, Quia si confessus fueris in ore tuo quoniam Dominus est Jesus, et credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ora autem confessio fit ad salutem (Rom. x, 8 et seq.). Unde et in Actibus apostolorum legitur, Fide mundans corda eorum (Act. xv, 9). Et in Epistola sua beatus Petrus, Sic et vos, inquit, baptisma salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio (I Petr. iii, 21). Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quo sine dubio ut mundare possit consecratur et baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, et vide quid adjungat, Ut eam sanctificaret, inquit, mundans eam lavacro aquæ in verbo (Ephes. v, 6). Mundatio igitur nequaquam fluxu et labili tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum (al., ipsam) credentem, offerentem, benedicientem, linguentem, etiam tantillum mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait, Jam vos mundi estis, propter verbum quod locutus sum vobis.

SERMO XLVII.

Item de vite vera et palmitē.

Iste locus evangelicus, fratres, ubi se dicit Dominus vitem, et discipulos suos palmites: secundum hoc dicit quod est caput Ecclesiæ, nosque membra ejus, mediator Dei et hominum homo Christus Jesus (I Tim. ii, 5). Unius quippe naturæ sunt vitis et palmitis: propter quod cum esset Deus (al. Dominus), cujus naturæ non sumus, factus est homo, ut in illo esset vitis humana natura, cujus et nos homines palmitis esse possemus. Quid ergo est, Ego sum vitis vera (Joan. xv, 1)? Nunquid ut adderet vera, hoc ad eam vitem retulit, unde ista similitudo translata est? Sic enim dicitur vitis per similitudinem, non per proprietatem, quemadmodum dicitur ovis, agnus, leo, aquila, petra, lapis angularis, et cætera hujusmodi, quæ magis ipsa sunt vera, ex quibus dicuntur istæ similitudines, non proprietates. Sed cum dicit, Ego sum vitis vera (Jer. ii, 21), ab illa se utique discernit cui dicitur, Quomodo conversus es in amaritudinem vitis aliena (Isa. v, 1)? Nam quo pacto est vitis vera, quæ expectata est ut faceret uvam, fecit autem spinas? Ego sum, inquit, vitis vera, et Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; et omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat (Joan. xv, 1, 2). Nunquid unum sunt agricola et vitis? Secundum hoc ergo vitis Christus est secundum quod ait, Pater major me est (Joan. xiv, 28); secundum autem id quod ait, Ego et Pater unum sumus (Joan. x, 30), et ipse agricola est. Non est talis quales sunt qui extrinsecus operando exhibent ministerium; sed talis est, ut det etiam intrinsecus incrementum. Nam neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed Deus qui incrementum dat (I Cor. iii, 7). Et utique Deus Christus est, quia Deus erat Verbum: unde ipse et Pater unum sunt: et si Verbum caro factum est quod non erat, manet autem quod erat. Denique cum de Patre tanquam de agricola dixisset, quod infructuosos palmites tollat, fructuosos autem purget ut plus afferant fructum, continuo etiam seipsum mundatorem palmitum ostendit. Jam vos, inquit, mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis (Joan. xv, 3). Ecce et ipse mundator est palmitum, quod est agricolæ, non vitis officium: qui etiam palmites operarios suos fecit. Nam etsi non dant incrementum, impendunt tamen aliquod adjumentum; sed non de suo, quia sine me, inquit, nihil potestis facere (Ibidem, 5). Audi etiam ipsos confitentes. Quid autem est Apollo? Quid autem Paulus? Ministri per quos credidisti, et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Non per illos sed per seipsum facit. Excedit hoc humanam humilitatem, excedit angelicam sublimitatem, nec omnino pertinet nisi ad agricolam Trinitatem. Jam vos mundi estis, mundi scilicet atque mundandi. Neque enim

B unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus immanens. Hoc est verbum fidei quod prædicamus, ait Apostolus, Quia si confessus fueris in ore tuo quoniam Dominus est Jesus, et credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ora autem confessio fit ad salutem (Rom. x, 8 et seq.). Unde et in Actibus apostolorum legitur, Fide mundans corda eorum (Act. xv, 9). Et in Epistola sua beatus Petrus, Sic et vos, inquit, baptisma salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio (I Petr. iii, 21). Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quo sine dubio ut mundare possit consecratur et baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, et vide quid adjungat, Ut eam sanctificaret, inquit, mundans eam lavacro aquæ in verbo (Ephes. v, 6). Mundatio igitur nequaquam fluxu et labili tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum (al., ipsam) credentem, offerentem, benedicientem, linguentem, etiam tantillum mundet infantem: quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait, Jam vos mundi estis, propter verbum quod locutus sum vobis.

SERMO XLVIII.

De Ascensione Domini.

Quantis ornatus gaudiorum refulsit hodie aula cælorum! Angeli enim vota sua sperata diutius receperunt, et hymnum dixerunt in allevatione portarum. Lux in cælis, splendor in januis: quia sponsus ascendit procedens de thalamo suo, sessurus in throno suo. Unde sanctus David ponit organum suum in foribus cælorum cantans canticum novum, quoniam qui descendit, ipse est qui ascendit super cælos omnes (Ephes. iv, 10). Lætoribus ergo plectris organum tangens resultat, et dicit protoferum æterni consulis, cernens, non auro gemmisque decorum, sed nubium glaciæ candidatum. Qui ponit nubem, inquit, ascensum suum, et ambulat super pennas venorum (Psal. ciii, 3). Jam enim super aspitem et basilicum ambulavit, et conculcavit leonem et draconem (Psal. xc, 13) pede mortis, plausu resurrectionis, uirabilis in oculis nostris, clarificatus coruscant, compluens apostolos pacis hæreditate et testamen-

et baptismus.

... Legebatur alias apud August. serm. 179, de Tempore. Verum nec Augustini est, nec Fulgentii. — Exstat editionis nostræ tom. V, col. 2085.

* Tractatus est S. Augustini in Joannis Evangelium 80.

** Sic apud Aug. in edd. interserebantur hic, agricola autem secundum quod ait.

*** Al. quod sine dubio et mundare possit consecratos,

taria caritate. *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis* (Joan. xiv, 27). Ad hanc melodiam sonantium organorum ante aulam regiamque caelorum invitati prosequuntur apostoli, benedictionis viam petituri gradiuntur cum Domino filii sponsi, pignus accepturi Spiritus sancti. Levans autem manus suas benedixit eos (Luc. xxiv, 50), dedit eas arrham sponsalis muneris pretiosam, non ex auro gemmisque distinctam, sed caritatis ansulis contextam catenam, qua alligati sequantur eum ad sponsam agni Jerusalem patriam sempiternam. Domine, inquit, quare nos derelinquis ascendens, qui nos elegisti in ripa praecedens? Domine, quando sumus verba tua super niel et favum eminus accepturi, et stillantia rorantis gratiae balsamum de tuis labiis ac faucibus libituri? Aut instrue quo ascendis, aut ne deseras cum ascendis. Quasi scuto benignitatis tuae remansimus in aperto nudati, tamquam pulli matris amplectentis pennato velamine destituti. Quando venies ad nos qui redemisti nos? Mors tua pretium nostrum sit. Ascensus tuus pignus nostrum, ne nimio absorpti mœrore mergamur, quos elevasti de gemitibus inferorum. Ascendens ergo Dominus, alumnorum suorum tristitiam de nube excelsa suspiciens, emitit consolatore mœroris, nuntios abscedentis, et indices revertentis, Viri, inquit, Galilaei, quid statis respicientes caelum? Ille Jesus quem videtis, sic venit quemadmodum vidistis eum euntem in caelum (Act. i, 11). Sic venit, una erit evectio, una lectica nubifera, una species mansueta, sed clarifica, et peccatoribus metuenda. Non vos ejus terreat adventus, quos consolatur ejus ascensus. Sic venit clavorum vulnera illicsa demonstrans, et foraminum cruenta monilia, vobis filiis sponsi coronam caelestis exhibebit imperii crucem, vulnera non mutabit, quoniam signum Filii hominis in caelo fulgebit (Matth. xxiv, 30). Accepto ergo apostoli ascendentis mandato desuper venturo sancti Spiritus pignore pretioso, in templo erant unanimes collaudantes Dominum, ut una eos inveniret corona ignea amonantium gratiarum. In templo ergo, fratres, semper unanimes demoremur, et in domo Domini ambulantes cum concordia pacis ejus speremus adventum, et in templo ejus omnes gloriam dicamus. Et sicut ignis gratia insidat super nos, non igne succensa, sed roscidata corona.

SERMO XLIX.

Item unde supra.

Belectat aspicere Christum Dominum portatoris nubibus ascendente, cum resurgens a mortuis reverti cepit ad caelum, unde venerat salvare genus humanum. Qui sunt qui expectant ascendente? qui viderunt resurgente, fugerunt pendente, et sequuntur oculis ascendente. Timor in cruce, amor in nube, visus delectabilis in aere. O dulcis descendente affectus! O delectabilis evolantis aspectus! Facit vale, et benedicit in pace. Illi se commendant, et ille benedictionis relinquit gratiam. Benedicit eos D extensis manibus, et preparatis in occursum imponit nubibus: sinit eloquium, et jam repetit caelum. Candida enim subito apparuit nubes, evectio parata de caelo. Apparuit enim nubes, intravit in eam qui educit nubes ab extremo terrae (Psal. cxxxiv, 7), ut oblectaret oculos eorum nubis amoenitas, et irroraret eos ascendente de caelo suavitas: ne sola desiderantium inanis remaneret anxietas. Ecce in clypeo Actuum apostolorum pendente vivunt picta lumina piscatorum. Adest Consolator, quia ascendit Salvator.

* Nec iste est Augustini, etsi legebatur olim apud ipsum serm. 180, de Tempore. — Exstat editionis nostrae tomo V, col. 2086.

** Hunc sermonem exhibuimus supra inter genuinos S. Fulgentii sermones, hoc initio, *Anniversaria solemnitas*, etc. Verum quia eundem postea reperimus

A Mittit continuo duos caelestes praetores, ut alumnos suos securos redderet metuentes, et in gaudium converteret lacrymantes. Oportebat enim caelestes mitti consolatores, ne remaneret trepidi piscatores. Nam et cum imperator de urbe transit ad urbem, et ejus nuntiat adventus, non mittuntur, nisi domestici praetores, ac palatini, ut nuntient provincialibus, quando est regis adventus, aut reditus. Ita et Domino accedente, praetorum (al., protectorum) caelestium turba resplendit decantantium, ut tanquam provincialium respirare faceret angelus a timore corda pastorum. Quando etiam patitur et resurgit, domestici angeli destinantur, et in urbe ac praetorio monumenti resurrexisse nuntiarunt Dominum caeli. Et cum nunc ascendit, de choro procedunt Potestatum, et de multitudine cantantium in aere castrorum duo palatini caelestis imperii diriguntur, ut flebilis requiescerent lumina piscatorum. Hymnum caelestem recitant piscatores. Viri Galilaei, quid aspiciatis Jesum euntem in caelum? Sic venit quemadmodum vidistis eum euntem in caelum (Act. i, 11). Profectus est desiderabilis: non venit vobis terribilis. Nubes in occursum, nubes in reditu. Vulnera portavit, ipsa iterum reportabit. Crucem retulit cum triumpho, signum Filii hominis parebit in caelo. Sic venit in ipso corpore, in ipsa nube, in ipsa veritate, vobis in amore, impiis in tremore. Beati quibus vere dicitur: Sic venit quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Nunquid sic venit oculis peccatorum? Ipsa erit veritas, non ipsa erit securitas. Dies erit tremendi iudicii, descensus angelorum, resurrectio mortuorum. Accedent angeli, et quodam digito tubae sonantis tangent sepulcra terrae tremantis, ut pignora resituant throno igneo judicantis. Accedent angeli ad sepulcra prophetarum et ipsorum apostolorum, omniumque sanctorum, et dicent, Ecce est qui sic redit quomodo iterum ascendit. Non diximus, quia sic venit quomodo vidistis eum euntem in caelum? Qui deduxistis euntem, suscipite redeuntem. Ista allocutio non est linguarum septuaginta, sed parantur nubes carrae pluviales, ut occurrant in rore, et refrigeriosa amenitate, qui conscientiae non timent questionem. Petamus ergo a Domino Deo nostro ut, sicut hodie Ascensionis celebramus diem, ita revertentis mereamur matutinam suscipere pietatem, ut dicamus ei mane: Mane adorabo, Domine, mane astabo tibi, et contemplantor te (Psal. v, 5).

SERMO L.

De sancto die Pentecostes.

Fratres carissimi, hodierno die anniversaria solemnitas agitur quo die Dominus noster Jesus Christus Spiritum sanctum misit, quem discipulis ante promisit. Dixerat enim, Non potest ille venire, nisi ego abiero (Joan. xvi, 7). Quadagesimo itaque die post resurrectionem suam, quous solemnitatem ante dies decem egimus, ascendit in caelum: nec immemor pollicitationis suae hodie misit Spiritum sanctum, quo impleti sunt prius centum viginti, qui simul fuerant congregati, eandemque Domini promissionem fideliter exspectabant. Scriptum est (Act. ii, 2) quia factus est subito de caelo sonus, quasi ferretur flatus vehemens; et visae sunt illis quasi linguae divisaesicut ignis, qui et insedit super unumquemque illorum: et ceperunt linguis omnibus loqui, quomodo Spiritus dabat eis pronuntiare. Flatus ille carnali palea corda mundabat; ignis ille fenum veteris concupiscentiae consumebat. Ita quippe tunc Deo placuit sancti Spiritus sui significare praesentiam, ut qui eum accepit

ex ms. codice Vaticano descriptum, aliquot locis amplioem et castigatioem quam tunc licuit nobis eum excudere, et in isto quidem ms. Augustini: ad iudicatum, ideo ipsum prout ibi habetur appendici nostro hic inserere non piguit. — Exstat editionis nostrae tomo V, col. 2091.

sent, omnibus linguis loquerentur. Prius itaque breviter videamus quare Deus, quando eum promisit, dixit, Non potest ipse venire, nisi ego abiero. Neque enim separabilis est Spiritus sanctus, aut impotens erat eo præsente venire, a quo non potest discedere. Sed quoniam discipuli adhuc infirmis formam servi Dominus demonstrabat, in qua Verbum caro factum est, et habitavit in nobis; carnem vero Domini etiam carnales poterant intueri: forma autem Dei, in qua non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (*Philip. II, 6*), non potest nisi ab spiritualibus cogitari, propterea dixit, Non potest ille venire, nisi ego abiero: tanquam diceret, Quoad meam carnem occupatus est vester carnalis affectus, tandiu meam divinitatem non suscipit spiritualis vester obtutus. Dono enim Spiritus sancti promiserat eos introducendos in omnem veritatem, sicut scriptum est: *Fide mundans corda eorum* (*Act. xv, 9*). *Beati autem mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (*Matth. vi, 8*). Abscessit itaque corporalis forma Domini a corporalibus oculis eorum, ut per Spiritum sanctum divinitas Domini insinuaretur cordibus eorum. Nunc deinde videamus quare tunc hoc erat signum præsentiæ Spiritus sancti, ut qui eum accepissent linguis omnibus loquerentur. Neque enim etiam nunc non datur Spiritus sanctus, et tamen qui eum accipiunt, non loquuntur omnibus linguis: quo evidenti miraculo se illo tempore demonstrabat. Intelligendum est, Fratres carissimi, hunc esse Spiritum sanctum, quo caritas Dei diffunditur in cordibus nostris. Et quoniam caritas Ecclesiam Dei congregatura fuerat toto orbe terrarum, quod tunc etiam unus homo poterat, ut Spiritum sanctum accipiens linguis omnibus loqueretur, nunc Spiritu sancto congregata ipsa unitas Ecclesiæ hinc omnibus loquitur. Proinde si quisquam dixerit alicui nostrum, Accepisti Spiritum sanctum, quare non linguis omnibus loqueris? respondere debet, Loquor sane omnibus linguis, quia in eo Christi corpore, hoc est, in Ecclesia sum, quæ loquitur omnibus linguis. Quid enim aliud Deus tunc significavit nisi Spiritus sancti præsentia Ecclesiam suam linguis omnibus locuturam? Impletum est itaque quod promiserat Dominus, *Nemo mittit vinum novum in utres veteres; sed vinum novum in utres novos mittunt, et utraque conservantur* (*Matth. ix, 17*). Merito ergo cum audirentur linguis omnibus loqui, nonnulli dicebant, *Hi musto pleni sunt* (*Act. II, 12*). Jam enim facti fuerant utres novi, sanctitatis gratia renovati: ut vino novo, hoc est Spiritu sancto repleti linguis omnibus loquendo serferent, et Ecclesiam catholicam per omnium gentium linguas futuram evidentissimo illo miraculo præsignarent. Hæc itaque diem, dilectissimi, sic celebrate, tanquam unitatis corporis Christi. Non enim frustra celebratis, si hoc estis quod celebratis: illi Ecclesiæ cohærentes, quam Dominus implens sancto Spiritu, toto mundo crescentem agnoscit suam, et agnoscitur a sua. Tanquam sponsus sponsam, non perdidit propriam, quia nemo ei supponit alienam. Vobis enim in omnibus gentibus constitutis, hoc est Ecclesiæ Christi, membris corporis Christi, sponsæ Christi Apostolus dicit: *Sufferentes invicem in dilectione, studentes servare uni alteri spiritus in vinculo pacis* (*Ephes. iv, 2, 3*). Videte quia, ubi præcepit ut sustineamus invicem, ibi posuit dilectionem, ibi spiritum nominavit unitatis, ibi ostendit vinculum pacis. Hæc est domus Dei de vivis lapidibus fabricata, in qua talis paterfamilias habitare, cujus oculos ruina divisionis non debet offendere.

SERMO LII.

De eodem.

Dies nobis, fratres, gratus illuxit, quo sancta solemnitas fidelium fulget aspectibus, fervet in cordi-

bus. Celebramus quippe eum diem quo Dominus Jesus Christus, resurrectione et ascensione glorificatus, misit Spiritum sanctum. Sicut enim scriptum est in Evangelio cum diceret: *Si quis sitit, veniat, et bibat, flumina de ventre eius fluent aqua viva*; evangelista sermonem exponit, et ait, *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant hi qui in eum fuerant credituri. Nondum enim erat eis Spiritus datus, quia nondum fuerat Jesus glorificatus* (*Joan. vii, 37, 38, 39*). Restabat ergo ut, clarificato Jesu, cum resurrexisset a mortuis et ascendisset in cælos, jam daretur Spiritus sanctus, ab eo missus a quo promissus, sicut et factum est. Quadraginta enim Dominus post resurrectionem diebus cum discipulis suis conversatus ascendit in cælum, et die quinquagesimo, quem hodie celebramus, misit Spiritum sanctum, sicut scriptum est (*Act. II, 2 et seq.*). Quia factus est subito sonus de cælo quasi ferretur flatus vehemens, et visæ sunt illis linguæ divisæ, sicut ignis qui inedit super unumquemque eorum; et cœperunt linguis omnibus loqui, quomodo Spiritus dabat eis pronuntiare. Flatus ille a carnali palea corda mundabat. Ignis ille fenum veteris concupiscentiæ consumebat. Linguæ illæ quibus loquebantur a sancto Spiritu impleti per omnium gentium linguas futuram Ecclesiam præsignabant. Sicut enim post diluvium superba impietas hominum turrim contra Dominum fabricavit excelsam (*Gen. xi, 7*), quando per linguas diversas dividi meruit genus humanum, ut unaquæque gens linguam propriam loqueretur, ne ab aliis intelligatur: sic humilis pietas fidelium earum linguarum diversitatem Ecclesiæ contulit unitati: ut quod discordia dissipaverat, colligeret caritas, et humani generis tanquam unius corporis membra dispersa ad unum caput Christum compaginata redigerentur, et in sancti corporis unitatem dilectionis igne conflarentur. Ad hoc itaque dono Spiritus sancti prorsus alieni sunt, qui oderunt gratiam pacis, qui societatem non retinent unitatis. Licet etiam ipsi hodie solemniter congregantur, licet istas audiant lectiones quibus Spiritus sanctus est promissus et missus, ad iudicium audiunt, non ad premium. Quid enim eis prodest percipere auribus, quod cordibus respuunt; et ejus diem celebrare, cujus lumen oderunt? Vos autem, fratres, membra corporis Christi, germina unitatis, filii pacis, hunc diem agite læti, celebrate securi. Hoc enim in vobis impletur, quod illis diebus quando venit Spiritus sanctus præsignabatur. Quia sicut tunc qui sanctum Spiritum percipiebat, etiam unus homo linguis omnibus loquebatur, sic et nunc per omnes gentes omnibus linguis ipsa unitas loquitur, in qua constituti Spiritum sanctum habetis, quoniam Christi Ecclesia loquente omnibus linguis, nullo schismate dissidetis.

SERMO LII

Nem de Pentecoste

In hac solemnissima congregatione, Spiritus sancti de cælo descendens celebramus adventum, qui jam frequentavimus Mediatoris ad cælos revertentis ascensum. Promiserat quippe Patris unigenitus Filius, dum hominem gestaret in terris, adhærentibus sibi beatis apostolis, dicens: *Nisi abiero, Paracletus non veniet ad vos* (*Joan. xvi, 7*). Paracletus Græco eloquio, consolator dicitur in Latino. Consolatus est pusillanimes Christus, habitans cum hominibus in homine Deus, susceptæ mansuetudinis magisterio, benevolam fortitudinis suæ præbens infirmis auxilium. Consolatorem proquirit Spiritum sanctum, ne tristes discipuli remaneret post ejus ascensum, qui cura ipsis maneat in æternum. O individue operationis unitas! O Filii et Spiritus sancti cum Patre omnipotentis consimilis et consensiperna potestas! Deum Patrem esse consolationis Paulus apostolus prædicat

* Est apud Augustinum sermo 187, de Tempore. — Exstat editionis nostræ tomo V, col. 1245.

Ecclesiam Corinthiorum informans: *Benedictus*, inquit, *Deus Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, et pater totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*. De Filio vero sequenti sermone subiecit, dicens: *Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra* (II Cor. I, 3, 4, 5). Ecce Pater consolatur, ecce similiter Filius consolatur, ecce Spiritus sanctus consolatur, qui Paracletus nominatur. Quomodo a quibusdam sacratæ unitas scinditur Trinitatis, quæ et indissociabilem possidet in dominatione virtutem, et in consolationis munere communem adoptivis exhibet caritatem? Principaliter ergo potestate a Patre procedens, nec a Filio recedens, Spiritus sanctus super apostolos cæterosque centum viginti una habitatione collectos, hodierna die descendit, pollicitationem verissimam retinens, spæsecura gaudebant, oratione continua exigebant. Indeclinabili patientia firmissime sustinebant, superioris dignitatis charismata perceptari in superioribus habitabant, fidelem crediderunt promittentem, et cordibus præparatione mundatis meruerunt excipere venientem. Factus est igitur de cælo sonitus, sicut nunc recitatum audivimus, tanquam adveniente spiritu valido, et replevit totam domum ubi erant sedentes, et visæ sunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditque super unumquemque eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, quomodo Spiritus dabat eloqui eis (Act. II, 2 et seq.). Quod in igne Spiritus sanctus adveniens super beatos apostolos sedit, Deum se esse iudicio manifestavit. *Deus enim noster*, ait Vas electionis Hebræis scribens, *Ignis consumens est* (Hebr. XII, 29). O salutaris ignis! quem suis accendere cupiens in electis clamabat Filius majestatis, *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur* (Luc. XII, 49)? O, inquam, salutaris ignis, cremans stipulam vitiorum, coruscans flamma virtutum, excolavit quodammodo in illius mansionis cœlesti fornace piscatorum apostolorum labia beatorum, et quasi perissimam aurifera sordielia ex omni parte diligentius eoque defendit, ut nitidum tali de officina producit aurum, Christigeno exercitui erogandum, et stipendio totius sæculi distributione largissima profuturum. Vultus in apostolis rutilans insigne decus sancti Spiritus præferebat, et lingua internas divitias publicans diversarum gentium multitudine congregata suavissimo eloquio prædicationis permulcebat. Stupebant autem cum admiratione et mente confusi, quia audiebant unusquisque eorum lingua sua loqui istos. Et dicebant ad alterutrum: Nonne omnes isti qui loquentes Galilæi sunt? Et quomodo audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei (Act. II, 7, 8)? Magnos palatii cœlestis a sæculis absconditos Spiritus sanctus reseravit hodierno die recessus. Quanti exinde prolati sunt thesauri! Quanti donati emeritis servulis lapides pretiosi! Quanti ditati sunt auro nobilissimo, nullo visibili metallo comparando! Non enim fossores adhibuit exilio relegatos, qui pœnali labore suscepto, brachiis deficientibus, et infectis nigredinis fumo corporibus, ut ad obryzum mundissimum pervenirent, secretas terrarum venas malleo pulsante rimarentur: sed super electos apostolos Spiritu veritatis insedit, pectora oraque replevit, tanquam regalium insigne ornamenta gemmarum, cognitionem linguarum distribuit diversarum: ut dum unus homo variis loquitur linguis, regatura unitas pulchritudinis in omnibus figuraretur Ecclesiis. Sed inter cæteros qui tunc Hierosolymis aderant, et Deo gloriam dabant, universalis provincie viros, nonnulli carcati imprudentia mentis, ebrios et musto plenos beatos apostolos invidendo subsannabant, et irridente dicebant, *Isti ebrii sunt et musto pleni* (Ibid., 12). Respondete mihi, duricordes ad credendum, proclives ad detrahendum, quisquamne

hominum calidi musti potatione sopitus, efficitur ignotæ linguæ disertissimus? Quomodo poterit temulentus linguæ quam non didicit magisterium usurpare, qui labiis vino turbatis in propria locutione incipit claudicare? Ignoratis quid loquamini delirantes. Vanitas irrogatæ huiusmodi calumnie vestram retundit dolosam, redarguitque falsitatem, nostram confirmat et astruit simplicissimam veritatem. Omnes apostoli venerandi, novi et integri, nullis pittacii vetustatis assuti, vino novo spumantes, pinguedine videlicet Spiritus sancti redundantes, et aliis suaviter flagrant, et in semetipsis incorruptibili sinceritate conservant. Revertimini ergo, prævaricatores, ad cor, apponite animæ vestræ nares, capite ineffabilem odoris tanti dulcedinem, labiorumque internorum haustu, mellifluum bibite cruoris inexpertis saporem. Hoc vinum viscera curat, corda kificat, sobrie inebriat, et ad convivium æterni Patrisfamilias potatores suos invitat. Nos autem, fratres mei, in hac sacratissima festivitate, spiritali jocunditate gratulantes, sempiternæ Trinitatis unum Deum calentes, unumque nomen orantes, seronum ignem Spiritus sancti, quo apostoli repleti sunt, medallibus nostris cœlitus inspirari poscimus: ut omne nubilum ab intimo domicilio pellens, sensus intelligentiæ fulgoris sui claritate perlustrat; quatenus valeamus vigente in nobis potentiæ eius lumine primogenitorum Ecclesiam lampantibus faculis introire, sanctorumque splendidum choris angelicum alleluia decantantes felicitate perpetua inherere.

SERMO LIII.

In Natali Joannis Baptistæ.

Congregavit nos hodierni diei præclara nativitas quo natum sanctum Joannem Christi Domini præcursorem catholicæ Ecclesiæ veridica testatur auctoritas. Hujus pater venerabilis Zacharias pontificatus sui tempore, cum in Sancta ingrederetur sanctorum, ut virtutum Domino, sicut nunc Lucæ Evangelium docuit nostris auribus recensitum, placabile adoleret incensum, expavit repente divinitatis niveo cultu per æthera angelum volantem, et corusco descensu a dextris altaris inter sacrificia consistentem. O salutis holocausti propositio, et Deo beneplacita sinceræ immolationis oblatio! Ascendit flagrantissima suavitas precis, delectatus est habitans in excelsis Dominus majestatis, et disposito ante sæcula imperispicabilis consilio voluntatis, responsum accepit simplicis interpellatio sacerdotis. Verum cum adventus sui visitatione deterritum Gabriel angelus conspexisset antistitem, continuo blandio fovit alloquio trepidantem. *Ne timeas*, inquit, *Zacharia: quoniam exaudita est oratio tua, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem, et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino; vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ* (Luc. I, 13 et seq.), et reliqua. Obstupuit Zacharias, qui non pro postulando libero templi secreta introivit, sed pro populo Domino commendando legatus astiterat, et accipiti tractatu fluctuans usque ad vultus suffusionem mutatus, cogitare primitus cepit emensum suæ tempus ætatis, deinde et Elizabeth infuscandæ comparis jam in summum senium dierum proclivitate vergentis, geminaque dubitatione permotus, existit angelico promisso (quod non decebat) incredulus. *Unde hoc*, inquit, *sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis* (Ibid., 18): tanquam diceret, *Impossibile mihi videtur, o beate nuntie, tuæ pollicitationis assertio; meis enim in lumbis virtus emarcuit seminandi, in meaque quoque conjuge nunquam spes apparuit pariendi, transacta est in utriusque membrum ætas congrua partui. Quomodo vel ex marito sene decrepita anus*

* II, quantum secundum. Emendamus ex initio subsequenti, plane simili.

concupere, vel jam desiccata surculi veterinosi radice, A mundi Salvator, præcessit de sterili genitæ, quo nullo cortice tecta poterit arbusta sterilis germinare? Noli, noli, Zacharia, cœlesti obsistere voluntati; verbum Dei velociter currit quocunque fuerit destinatum. Nullo obstaculo præpeditur, ut deficere ordinationis perficiat imperata. An non legisti (*I Reg. 1, 20*) Annam sterilem post multorum annorum seriem Samuelem filium peperisse? Nunquid in easolius carnalis concupiscentiæ prævaluit coitus, aut virilis tantum insertio pullulavit? et non potius fides virtutem in conceptione seminis impetravit? Rachel Jacob patris tui copulata conjugio (*Genes. xxx, 23*), nullo prolis concessio fructu gemebat. Placuit Creatori, et effecta patriarcharum mater Joseph illum castissimum atque industrium virum generare promeruit: qui recusans stuprum impudicitiam, et distrahentium fratrum oblitus injuriæ, patri simul, omniumque insidiantium familiæ cognatorum famis tempore frumenta largiter ministravit. Abraham similiter, sicut et tu albescentis capitis dignitate, ætisque maturitate senescens, cum jam centenarii numeri prolixos aget annos, incentivæ cupidinis frigescente fervore, nullum sibi sperans futurum stirpis legitimæ successorem, nonne de vetula nonagenaria sacra ex sese conceptum Isaac suscepit hæredem (*Hebr. xi, 11*)? Adeptus est pius pater gignendi possibilitatem, quia fidelem credidit pollicentem. Propterea igitur, quia tu, o Zacharia, quod ex verbis mei oris audisti, incredibile esse dixisti, donec secundetur quondam sterilis costa tua, silentii carcere detrusa compedita tenebuntur labia tua. Et cum Elizabeth ex desperatione tibi promissum genuerit filium, tunc oris tui reformabitur absolutæ linguæ sermocinantis officium. O mysterio gravis! O miraculo referta beneficentia viuidicia! Pater vocis voce privatur, et tandiu ultionis sententia duravit in patre, quandiu Vox Verbi nasceretur ex matre. Vox quippe Joannes, Verbum Christus. Eumdem audi Joannem vocem se esse fatentem. *Ego sum*, inquit, *vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri* (*Matth. iii, 3; Isa. xl, 3*). Audisti Joannem vocem in eremo proclamantem, Verbum intellige Christum individua cum Patre æternitate regnantem. Ut autem hoc et credere possis et capere, alium ausculta Joannem. Illum dico Joannem Zebedæi piscatoris filium, pridem reficiendis retibus occupatum, fluctibus marinis intentum, eruendis pelago piscibus genuino artificio deditum, nunc vero Christi discipulum, a Christo cum cæteris electum, præ cæteris dilectum, a Christo apostolicum et evangelicum egregia similitudine aquilæ comparatum, stricto lapsu aera secantem, vehementi stridore volando cuncta sublimia penetrantem, cœlum ac sidera prætereuntem, potestates invisibilium sedium postponentem, dominationes angelicas transcendentem, et Verbum Deum ex Deo et in Deo manentem intrepido mentis obtutu impræstricta acie contemplantem. Ipse et ceteri: solus taliter de Christo in exordio suæ prædicationis intonuit, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (*Joan. i, 1, 2, 5*). Ecce qualis et quanti Judicis die hodierno clarissimus natus est præco, ante conspectum patri pronuntiatus, per quem fuerat matris in alvo ferendus. Quæ est ista gratia ineffabilis? Quæ sunt iste incomprehensibiles divitiæ largitatis? Clausus secretis genitalibus retinetur, et ibi sancti Spiritus munere decoratur. Necdum vivendi principia inter homines auspicatur, et Propheta Altissimi designatur. Ita quippe Gabriel illustris palatii cœlestis cancellarius astipulatur, *Multos, inquit, filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum, et ipse præcedet illum in spiritu et virtute Eticæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, et parare Domino plebem perfectam* (*Luc. i, 16, 17*). Nam quia venturus erat vulva virginis purissimis visceribus, non libidine seminatus, sed fide conceptus ad redemptionem

magni Salvator, præcessit de sterili genitæ, quo nullo cortice tecta poterit arbusta sterilis germinare? Noli, noli, Zacharia, cœlesti obsistere voluntati; verbum Dei velociter currit quocunque fuerit destinatum. Nullo obstaculo præpeditur, ut deficere ordinationis perficiat imperata. An non legisti (*I Reg. 1, 20*) Annam sterilem post multorum annorum seriem Samuelem filium peperisse? Nunquid in easolius carnalis concupiscentiæ prævaluit coitus, aut virilis tantum insertio pullulavit? et non potius fides virtutem in conceptione seminis impetravit? Rachel Jacob patris tui copulata conjugio (*Genes. xxx, 23*), nullo prolis concessio fructu gemebat. Placuit Creatori, et effecta patriarcharum mater Joseph illum castissimum atque industrium virum generare promeruit: qui recusans stuprum impudicitiam, et distrahentium fratrum oblitus injuriæ, patri simul, omniumque insidiantium familiæ cognatorum famis tempore frumenta largiter ministravit. Abraham similiter, sicut et tu albescentis capitis dignitate, ætisque maturitate senescens, cum jam centenarii numeri prolixos aget annos, incentivæ cupidinis frigescente fervore, nullum sibi sperans futurum stirpis legitimæ successorem, nonne de vetula nonagenaria sacra ex sese conceptum Isaac suscepit hæredem (*Hebr. xi, 11*)? Adeptus est pius pater gignendi possibilitatem, quia fidelem credidit pollicentem. Propterea igitur, quia tu, o Zacharia, quod ex verbis mei oris audisti, incredibile esse dixisti, donec secundetur quondam sterilis costa tua, silentii carcere detrusa compedita tenebuntur labia tua. Et cum Elizabeth ex desperatione tibi promissum genuerit filium, tunc oris tui reformabitur absolutæ linguæ sermocinantis officium. O mysterio gravis! O miraculo referta beneficentia viuidicia! Pater vocis voce privatur, et tandiu ultionis sententia duravit in patre, quandiu Vox Verbi nasceretur ex matre. Vox quippe Joannes, Verbum Christus. Eumdem audi Joannem vocem se esse fatentem. *Ego sum*, inquit, *vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri* (*Matth. iii, 3; Isa. xl, 3*). Audisti Joannem vocem in eremo proclamantem, Verbum intellige Christum individua cum Patre æternitate regnantem. Ut autem hoc et credere possis et capere, alium ausculta Joannem. Illum dico Joannem Zebedæi piscatoris filium, pridem reficiendis retibus occupatum, fluctibus marinis intentum, eruendis pelago piscibus genuino artificio deditum, nunc vero Christi discipulum, a Christo cum cæteris electum, præ cæteris dilectum, a Christo apostolicum et evangelicum egregia similitudine aquilæ comparatum, stricto lapsu aera secantem, vehementi stridore volando cuncta sublimia penetrantem, cœlum ac sidera prætereuntem, potestates invisibilium sedium postponentem, dominationes angelicas transcendentem, et Verbum Deum ex Deo et in Deo manentem intrepido mentis obtutu impræstricta acie contemplantem. Ipse et ceteri: solus taliter de Christo in exordio suæ prædicationis intonuit, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (*Joan. i, 1, 2, 5*). Ecce qualis et quanti Judicis die hodierno clarissimus natus est præco, ante conspectum patri pronuntiatus, per quem fuerat matris in alvo ferendus. Quæ est ista gratia ineffabilis? Quæ sunt iste incomprehensibiles divitiæ largitatis? Clausus secretis genitalibus retinetur, et ibi sancti Spiritus munere decoratur. Necdum vivendi principia inter homines auspicatur, et Propheta Altissimi designatur. Ita quippe Gabriel illustris palatii cœlestis cancellarius astipulatur, *Multos, inquit, filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum, et ipse præcedet illum in spiritu et virtute Eticæ, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, et parare Domino plebem perfectam* (*Luc. i, 16, 17*). Nam quia venturus erat vulva virginis purissimis visceribus, non libidine seminatus, sed fide conceptus ad redemptionem

SERMO LIV.

Item unde supra.

Congregavit nos hujus diei præclara solemnitas, quo natum sanctum Joannem Christi Domini præcursorem catholica Ecclesiæ veridica testatur auctoritas. Cujus merita exordia nativitatis ejus ostendunt, Domino testificante atque dicente quod in natis mulierum nemo surrexit major Joanne Baptista (*Matth. xi, 11*). Nulla quippe Ecclesia celebrat diem quo carne assumpsit, quinimo illud frequentat quo carnalia cuncta reliquit. Domini igitur illustris et beata nativitas celebratur, quam stella prodidit, et Herodes expavit, quam idem sanctus Joannes ex utero, et in utero Spiritu sancto repletus tripudians agnovit, reverendissime salutavit. Quamobrem mittitur præco qui nuntiet Judicem, dirigitur præcursor qui prædicet Salvatorem. De ipso etenim dictum est: *Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam* (*Maluch. iii, 1*). De quo etiam propheta Isaias vaticinatur dicens: *Vox clamantis in eremo: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt quæ prava sunt directa, et quæ aspera sunt in vias planas, et videbit omnis caro Salvatorem Dei* (*Isa. xl, 3, 4, 5*). Ecce vox sonat in eremo, humilitas præcipitur montibus, et a superioribus viis ac semitis

tortuosis rectitudo et planities imperatur. In hominum corda fidei præco componitur, et humana mortalitas deterretur. O carnalis infirmitas, quid factura es in adventu serenissimi Judicis, cum de tuis factis rationem reddere cœperis, quæ non vis nunc prædicationem suscipere tanti præconis clamantis atque dicentis: *Ecce jam securis ad radicem posita est arboris. Et omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur* (Luc. iii, 9). Cujus præconis quanta sublimitas nascentis sit, in hoc apparuit. Dum enim esset, sterilis mater, advocatus pro populo eloquentissimus fuerat pater. At vero cum sterilis secundaretur mater, mutus et absque voce efficitur pater. Qui tempore pontificatus sui, dum pro populo intra Sancta sanctorum intraret ut Domino incensum offerret, ecce subito Gabrielem illum secretorum familiarissimum divinorum per æthera volantem inter altaria perturbatus conspicit assistentem. Quem cum cerneret placido vultu, tali fovit alloquio trepidantem: *Zacharia, ne timeas: exaudita etenim sunt orationes tuæ, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem. Vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum* (Luc. i, 15 et seq.), et reliqua. At ille intra se cogitare cœpit, et usque ad vultus suffusione mulatus admirans ait: *Unde hoc sciam? ego sum senex, et uxor mea processit in diebus suis* (Ibid., 18). Et angelus: *Crede, Zacharia, angelo, crede cœlesti ministro: accommoda nuntio fidem, si non vis perdere vocem. Ecce ubi incurristi perfidie noxam, statim accepti in ostio lingue catenam. Hic angelicus et gaudium portat et vinculum: fidem observat et vocem. Si credideris, gaudium meruisti; si non credideris, lingue vinculum incurristi. Et Zacharias: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. Et angelus: Ergone impotens est Deus de sterilibus producere filium, qui ex limbo materia fecit hominem primum? Et Zacharias: Ufide hoc, inquit, sciam? Et ille: Ego sum, inquit, Gabriel, qui assido ante Dominum, et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, nec poteris loqui usque ad diem quo hæc omnia fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo* (Ibid., 19 et 20). O mira potestas! Non credit Zacharias sterilem jussu Domini parituram, et divino præcepto vinculum ejus meruit accipere linguam. Tollitur a Patre, donec generatur a matre, ut tunc accipiat verbum, ubi susceperit filium. Obstupuit in cithara corporis pulsabulum vocis, et cum universa viverent in corpore membra, sola jacuit in sepulcro dentium lingua. Erat igitur in manibus angeli et munus et gladius. Denegavit Zacharias muneri animum, et exercuit angelus in lingua supplicium. Non credidit, et siluit, angelus loquebatur, et Zacharias in sermonis palato ligabatur. Ille in promisso filio titubabat, expectabat angelus fidem. Ubi Zacharias non credidit, illico in ore compedes taciturnitatis accepit. Volubatur sermo in crate pectoris, nec audiri poterat foris, quia ejus ora imperii clausa fuerant clavis. Ecce angelus claustrum in labiis Zachariæ posuit, et hospitium verbi conclusit. Ascendit unde venerat, signans quod præcepto divino legaverat. Tunc solvitur quando Joannes nascitur. Tunc accipit ejus lingua solutionem quando Elizabeth edidit Vocem. Ipse enim Joannes *Vox clamantis in eremo*, qui necdum de vulva matris exierat, et jam exemplum perfidis demonstrabat. Adest igitur propheta in luce, ex visceribus maternis lucerna educitur, de nomine ambigitur. Pater, quidnam vocaretur, inquiritur, et quia loqui non poterat, pugillares ut accipiat postulat. Scripsit nomen Joannis, et nodus illico disruptus est vocis. Et ut Voci nomen imponeretur, vocis janua quæ clausa fuerat reseratur. Auspicatur Zacharias vocem in voce. Generatur filius, et pater solvitur mutus. Vox a matre editur, et in ore patris vermo creatur. Et quem incredulitas fecerat mutum, orientis nativitas filii loquendi præstitit beneficium.

A Vox Verbum præce sit, lucerna Solem justitiæ antecessit. Gignitur vox ex sterili sene, et Verbum ex purissima nascitur virgine. Hic in aridæ visceribus creator vigorem renovat juvenilem, in virginalibus vero membris Christus naturæ immutat legem. In Elizabeth libidinis calor accessit, in Maria vero fervor virginitatis non abscessit, quia Spiritus sanctus adveniens divinum templum aptavit. Nascitur ante Dominum servus, ante Judicem metator excurrit. Conditio federis conjugalitatis in Joanne mutatur. In Christo evacuatur: quia senum sterilium copula edidit mundo Joannem, virginalis autem integritas æculo peperit Salvatorem. Sed in genitrice Joannis infusa dignoscitur esse carnalitas, in matre vero Christi sancti Spiritus est operata majestas. Celebremus ergo hunc diem, carissimi fratres, in augmento fidei, spei et caritatis, non nugacitatis, nequitiae et vanitatis: ne cum præcursorem Domini contristaverimus, iratum ipsum Judicem cum venerit sentiamus.

SERMO LV.

De Decollatione sancti Joannis Baptistæ.

Evangelicæ lectionis, fratres, hodierna narratio opportunam collationem sensibus nostris attribuit. Audivimus vitii obviassæ virtutes, cum Herodis nequitia. Herodiadis luxuria, sancti vero Joannis veneranda justitia demonstrata est: in tantum ut libenter susciperet mortem, ne videretur contemnere veritatem. Vide quæ tria in unum convenerint causam. Mirandæ res, si recte discutias gravitatem prophetæ, luxuriam muliebrem, et Herodis sævissimam feritatem. Dicit mihi quid habetis cum Joanne Baptistæ, Herodes et Herodias, quos ad consortium adduxit nominum impuritas criminum? An hoc timetis, ne qui vobis vocabulis conjungimini, in luxuria forsitan separemini? Estote certissimi quia, sicut uno consensu caditis in luxuriam, ita uno nomine suscipietis sententiam. Tenetis in carcerem justum, quia vobis legaliter interdixit incestum: quasi possit veritas alligari. Et si omnia membra vinculorum nexibus astringat, sola lingua non potest custodiri, cui liberum est veritatem ab impiis contaminari. At inquires: Quare impedit desiderium nostrum? Ille potest des derium impedire, cui licet in tempore flagitia removere. Nunc vero cum hoc tibi denunget propheta, quia Domini voluntati displiceat, nemo fere sapiens erubescit audire, quod non piguerit sine verecundia perpetrare. O humana dementia! Ut luxuriaret Herodes, necatur Joannes. Nunquid propheta suo te terruit merito, et non divino judicio? Res est extremæ dementiæ, o. lisse loquentem, nec metuere judicantem; quasi idcirco jam non timeas judicem relicendum, si præconem possis necare clamantem, de quo Isaias testatus est, dicens: *Hic est vox clamantis in eremo: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus* (Isa. xl, 3). Jam veniendum est ad passionis fastidium. Paratum est convivale theatrum, producitur lasciva carnifex femina quæ prophetam non gladio, sed saltatione prosternat. Molli puella gressu procedit in medium, homicidium petitura, et adultero placitura; alienum in pedibus portans sanguinem, et sceleris postulatura mercedem. Sic saltat ut placeat, sic placet ut occidat; proh nefas! ut luxum corporis sui mulier periculum petat capitis alieni. Quid agimus, Joannes? Quem non terruit vasta eremi solitudo, terribit muliebri ista saltatio? Caput tuum mulier petitura est. Sed melius est, inquit Dominus, ut unum ex membris tuis abscindas, quam totum corpus tuum gehennæ ignibus tradas (Matth. v, 29). Et iterum: *Nolite timere eos qui occidunt corpus* (Matth. x, 28). Ecce jam diabolo procurante ludens cœpit delectari puella, ad hoc solum ut possit occidere prophetam. Nescio quid habet semper muliebre nomen cum sanctis. Et Elias, in cujus spirita venisse Joannem testatus est Dominus (Luc. i, 17). Jezabel reginam gravem passus est inimicam (III Reg. xii, 1), quam dum fugit, totam vitam suam in fuga contrivit: cujus

tantum timuit gladium, ut vivus fugisset in cœlum. Quocunq; pacto persequitur mulier, si placeat, jugulat; si displiceat, pejus excruciat: sed melius displicet cum corporis morte, ne animæ tollat, quod majus est, sanitatem. Quod jamdudum dicere perhorresco, placuit et saltatrix: sed quid mirum si, inter dapes largas et poculorum frequentes procellas, puella lasciviens mulceat sensus, inclinet affectus? Vinum et saltatio, duplex incendium voluptatis. Insuper offertur luxuria, quodcumque poposcerit præmium statim esse donandum, etiam si dimidium regni femina petiisset, Salomone attestante quia non est caput super caput serpentis, et non est malitia super malitiam mulieris. Et iterum: *Commorari leoni et draconis placebit in eremo, quam habitare cum muliere nequam* (Eccli. xxv, 22, 23). Culmine igitur regis in contempto, caput Joannis petivit in disco; plus odians eum qui interdixit incedere, quam diligens eum qui promiserat regnum. Exsecratur magistrum disciplinæ, præsumit de mercatore luxuriæ. O nequitia femina! Elegit contemnere honorem, ut lucrum faceret sanguinum. Vere quia non cogitat de imperio, cui carior est turpido. Recens exsecti capitis sanguis fluebat in disco, ad pietatem provocans bonos, terrorem malis incutiens, hoc solum scilicet defuit regalibus mensis. Mulorum credo jam capita piscium pecudumque præcesserant, sed quantum est ad regiam voluntatem? Potuit hoc forsitan et privata mensa conspiciere. Nihil actum, nihil denique procuratum esset, si defuisset regio prædio caput humanum. Et hoc non pissini aut forte vulgare, sed de carcere ad mensam caput a latum est prophetales. Solent reges solemnitatibus suis magnas ac terrenas epulas querere, Herodi cœpit et carere delicias mini trare. Et ideo semper est Deo grata paupertas, cujus cibus non habet sanguinem, sed olusculum vile mansueta non supplet esurientem. Nam tribus pueris (*Dan. i, 16*) cibus, olus et legumina fuit. Alioquin nunquam vincerent flammam, si velent amare delicias. Vere quia nescis qui agat in pietas, cum eum quem odis plus honoras quam damnas. Utique cum argenteo disco caput exhiberi jubes ad mensam, non est, ut credis, memoria crudelitatis, sed illius jam monstratur decus honoris. Ita enim portabitur et ad cœlum, ut inde tibi infensum judicem exiret Deum, cui est gloria in sæculorum sæcula.

SERMO LVI.

De Natali S. Joannis Baptistæ.

Bonum nobis hodie convivium præcursoris in mensa præparatum est confessoris. Cyprianus amico hospitium, sed Joannes nobis cœlestis prandium præparavit. Joannes, inquam, et Cyprianus. Ille puer *Propheta Altissimi* (*Luc. i, 76*), iste senex sacerdos est Christi. Ille sanctificatus in ventre, iste sanctificatus in suo sanguine. Ille præco, iste togatus. Pro ambobus unus Christus est advocatus. Ille exsiliens in utero, iste triumphans sub gladio. Ille præcursor, iste confessor. Ille in mensa, et iste sub mensa. Ille in mensa caput perdidit, sed non amisit; iste in mensa caput non perdidit, sed invenit. Illius enim caput in calino, istius caput in templo. Ambo in mensa, sed et ambo sub mensa, qui vidit, inquit, animas justorum sub ara Dei (*Apoc. vi, 9*). Sub ara Joannes, de quo mater sterilis erubescibat, et super aram positus Christus, de quo mater virgo gaudebat. Sed quoniam non propria sunt munera Dei, assumptissimus ab amico in honorem amici. Dimittamus paulisper palmis suis et triumphis contentam gloriosam utriusque passionem, et credamus admirabilem nativitatem. Hodie præco nascitur: sed quoniam dignitas dissimilis nec adventus æqualis, præco venit in rheda senili, Judex autem in carruca venit virginali. Quæ carruca non soli est nata viro, sed Domino. Dicuntur imperatores terreni inter carrucas diversas, quarum sessione utuntur, habere carrucam, in qua nullus sedeat, quæ vocatur angelica. Ista carruca non tantum angelica, sed et

dominica, in qua non sedet homo, sed Deus et homo. Ecce carruca, ecce adventus, qualis est præco missus? Præcedebat præco ante carrucam venientis Domini communis. Quid dicebat? Domine, præcedo egogressus tuos, quia tu possedisti renes meos (*Psal. cxxiii, 15*). Gratias tibi, Domine: tu vias meas de longe cognovisti, et mihi vias tuas proximas commisisti. Gratias tibi, Domine, præposterasti conditionem meam, et promisisti gratiam tuam. Mater tua ivit ad matrem meam, et ego præcedo ante faciem tuam. Gratias tibi, Domine: tu suscepisti me de ventre matris meæ, ut agnoscerem te in utero matris tuæ. Maternum me uterum intra angustæ vulvæ secretarium tenebat inclusum; misisti Christum tuum, illuminasti cor maternum. Misisti intus lucentem lampadem tuam, ut ego agnoscerem matrem tuam. O bona lampada, non quæ diligit sæculum, sed quæ diligit cœlum. Si vultis recta lingua vocare diem lampadarum, diligite Spiritum sanctum: sed hoc dolemus, quia sunt multi qui diem vocant lampadam, et sunt in medio tenebrarum. Diximus ergo carrucæ qualitate, diximus præcedentis legitimam servitutem: veniamus ad ipsius adventus dominici dignitatem. Ante carrucam imperatoris qui præcedunt metatores, palatini, protectores, tribuni, duces et comites, signa, dracones et vexilla, et flammulæ illæ concordissimæ pannorum diversitate gaudentes, tubæ sonantes, urbes trementes, innocentes gaudentes, rei timentes. Ante carrucam Regis nostri videamus quæ præcedunt: venerabilia sacramenta, templum, Sancta sanctorum, altare aureum, propitiatorium, ubi est remissio peccatorum; urna aurea, in qua est sortis divinæ judicium, non electionis humanæ constabat arbitrium; Cherubin protegentia propitiatorium alis suis, et defigentia oculis suis; virga florescens, manna ad pietatis exemplum, quia *panem cœli dedit illis* (*Psal. lxxvii, 24*). Ibi et tabulæ doctrinæ cœlestis datæ discipulis bonis, sed factæ duris. Ibi sacerdos, ibi ara, ibi flagrat incensum. Ibi angelus cum homine astat ad unum altare. Gratias tibi, Domine, pacificare cœpisti sanguine crucis tuæ, sive quæ in cœlis sunt, sive quæ in terra. Hodie angelus cum homine astat ad altare. Utinam staret nobiscum Gabriel, ut puritate paterna per societatem angelicam fugeret fraterna discordia, et reformaretur antiqua concordia. Videamus ergo angelum venientem, sacerdotem cum tremore stantem: illum nuntiantem, istum audientem et non credentem. Stetit subito cœlestis, et spiritali volatu veniens spiritus et ignis ardens: quia ipse *facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem ardentem* (*Psal. ciii, 4*). Venit, stetit, convenit, tollit terrorem, dat securitatem. *Ne timeas*, inquit, *Zacharia*, incensum tuum de aureo thuribulo fumo dulci prosiliens, super aureum in cœlo flagravat altare, et omnem lætificavit angelicam legionem. De qua ego curia Gabriel ad te curialis adveni in uno jam incenso cœlo gaudente cum mundo. *Ne timeas*, *Zacharia* (*Luc. i, 13*), video quia in te sacerdotalis vestis metu inclinata quassata est. *Ne timeas*, *Zacharia*, pacis tibi venit nuntius, non timoris. *Ne timeas*, *exaudita est oratio tua* (*Ibidem*), et tu ames præsentiam meam. Dimitte, dimitte antiquum paulisper obsequium, novum ex me audi responsum. Dimitte obsequium istud antiquæ servitutis in cultu legis, ubi sacerdos introibat per singulos annos in sanguine alieno. Ecce venit Sacerdos qui semel introibit in sanguine suo. Qualis sacerdos? *Pontifex futurorum, amplius et perfectius tabernaculum ædificans non manufactum* (*Heb. ix, 11*), quod virgo genuit, et homo ignoravit. *Neque per sanguinem hircorum et vitulorum*, in quibus non est remissio peccatorum; *sed per proprium sanguinem intrat semel in sancta, æterna redemptione reperta* (*Ibidem*, 12). Sic venit Princeps sacerdotum: sed ante tu in senecta suscipies liliam. Quomodo, Domine, inquit, fiet istud? Conditio hoc abnegat senectutis, magnum ego audio nuntium novitatis. Quomodo? *Ego senex sum, et uxor mea progressa est in diebus suis* (*Luc. i, 18*). Magnum erat, si me audisses cum gratia, non

esset pœna secuta, sed gloria. Quia dixit os meum, et non credidit cor tuum, tabescit os tuum. Intus angelus cum homine sacerdote sermonem cœlesti tuba miscebat : non credentem condemnabat, et foris orans populus de tarditate sacerdotis nimium cogitabat. Egressus est sacerdos mutus et incredulus, melius nova lingua fidei locuturus. Populus expectabat responsum, non intelligens sacramentum. Stupet grande miraculum. Ille digitis annuebat, tantummodo volens digitis et motibus indicare quod non crederat sensibus. Non sic ille Princeps sacerdotum venit de cœlis sanctis : non veniet mutus, quia *Deus noster veniet, et non silebit* (Psal. XLIX, 3). Ecce modo templum est totum sæculum. Omnis iste mundus templum est, in atrius mun li tanquam templi omnis ista turba ubique diffusa horam expectat, quando sacerdos egreditur de Sancta sanctorum, ut inferat non novum nuntium, sed metuendum iudicium. Quomodo veniet? fenestræ cœlorum aperientur, in metu erit universa creatura. Angelorum etiam ipsa officia incipiet metu concutientis formidinis æstare, quando incipiet genus humanum trementer audiri. Præcedent illum obsequia cœlestia, tanquam nubiferi carrucæ venientis iudicis de sede sua ignis, tempestas, flammæ, vermes. Flammæ quæ non extinguuntur, vermes qui non moriuntur, fluvius ignis, thronus flammeus. Angeli cum voce et tuba magna, monumenta disrupta, non lingua confusa. Ipse qualis qui *visitavit nos orientem ex alto* (Luc. 1, 78), et *ascendit super cœlos cœlorum ad orientem* (Psal. LXXII, 34). Veniet et dabit vocem magnam, vocem virtutis. Præcedet illum propheta, dicens : *Timeat omnis caro a facie Domini, quia surrexit de habitaculo sancto suo* (Zach. II, 15). Ergo securi in sua iudicii quæstione maneamus, id agendum nobis est, ut serviamus Domino in pietate et *justitia coram ipso omnibus diebus nostris* (Luc. 1, 75).

SERMO LVII.

De sancto Petro, ubi dicit Dominus :

Pasce oves meas.

Salus tota gregis cœlestis est cura pastoris, qui descendit inclinatis cœlis, ut jacentes erigeret oves, quas dispersas fecerat lupi præla raptoris. Colligit eas a morbo, curans vulnera, alligans amoris sui dulci catena, confractis ossibus adhibens alligaturam, imponens medicinale malagma. Dum curat claudos, visitat infirmos, illuminat cæcos, curat ægrotos, suscitavit mortuos. Amor erat gregis tanti cura pastoris. Adhuc curat gregem per propriam passionem; levat eas in cruce, ut germina vulnerum carperent, et in pastoris amore dulci ruminatione penderent. Commendat Patri, commendat et Petro. Patri commendat passurus, Petro commendat ad cœlestia rediturus. Quando enim suæ passionis momento Patri pusillas oves gregis electi commendat, et Petrum Patri cum cæteris commendabat (Joan. XVII, 6). Profuit gemina commendatio, ubi erat una protectio. Pater Petrum tuetur de cœlo, et Christus Petrum visitat in prætorio : nisi enim visitaretur, non lacrymaretur, et vulnera non delerentur, nisi fleatibus rigarentur. Instat ascensio, exigitur de Petro amoris nota confessio, sicut in Evangelio audiebatis. Oves, cui Pastor pastorum pastori vos commendabat Christus Dominus angelorum. *Simon, inquit, Joannis, amas me* (Joan. XXI, 15)? Et ille, *Amo, Domine*. Tu suavis et mitis, et non te amo? In te omnis constat vitæ æternæ dulcedo, et non te diligo? Quod interrogor a te, gratias tibi ago. Dum enim amo te, amor a te. Si non præcessisset dilectus tuus, non sequeretur amor meus. Amant te, Domine, angeli gloriam decantantes, amant te cœli, quia *cœli enarrant gloriam Dei* (Psal. XVIII, 1), amat te terra stillidibus sanguinis tui de latere stillantis infusa, amant te vivificati, amant mortui suscitati. Quid tibi retribuam? Curasti vulnera mea, et tuam non diligo medicinam? *Pasce ergo oves meas* (Joan. XXI, 17); quod profiteris

A in amore, demonstra de grege. Et tu ovis eras, et es. Præficio te ovili pastorem. Dimitto te ovibus meis vicarium curatorem. *Pasce oves meas*. Ante pascua plantat, et sic oves Petro commendat. Plantavi pascua in ligno viventi, in cruce non marcescenti. Plantavit vulnerata germina, aperuit pro fonte hominem, uno verum fontem crucem. Ecce habes campum pratorum, passionem vulnerum, cicatricum, et pro meorum agnorum sollicitudine pusillorum deduc eas ad pascua, ad passionem meam. Doce carpere germina, credere vulnera mea. Doce carpere flagrantissimas rosas, cicatrices in Sole justitie patefactas. Ibi oves meæ diversa professione florescant; ut hac sollicita pascua a me redempta non violeat Ecclesia. Commendat secundo et tertio, et revertitur ad cœlos sedens in proprio throno. Interpellemus eum, nec Petrus tacet, legatus, pastor, vicarius qui flevit pro negatione sua, dedit pro humana duritia. Dicamus ei, Domine, commendasti, nunquid penitus discessisti? Si non defendas pastores, tuta non essent nec oves. Aspice ergo lupos ferentes, et agnos miserandum gementes. Quare oves tuas discrevit pirata crudelis, quas tu redemisti velut ovis ductus ad victimam? Os sub tondeute velut agnus non aperuisti, lingua siluit patientis: Nullus reatus, et magnum silentium : ita ut miraretur cœlum, terra stupeat, fugerent luminaria. Et nunc taces dum oves tuæ tondentur gladiis et tempestatibus quas quæstisti corporis tui purpurea passione. Non vastentur in littore, quos genuisti de latere. His precibus conveniamus fidelissimum Redemptorem emendatione operum, non sola legatione sermonum.

SERMO LVIII

In natali apostolorum Petri et Pauli.

Petri et Pauli apostolorum natalis illuxit, natalis non qui in mundo implicavit, sed qui de mundo liberavit. Per humanam quippe infirmitatem nascitur homo ad ærumnam, per Christi vivam caritatem nascuntur martyres ad coronam. Hodie prior passus est Petrus, hodie prior passus est Paulus. Equavit meritum passionem, caritas occurrit ad diem. Et hic dies ob eorum meritum factus est nobis propositus ad celebrandi sollemnitate, imitandi sanctitatem : ut amantes martyrum glorias, vestigia eorum imitari possimus. O beata apostolorum merita, ut una duobus concessa sit gratia, in tantum ut amborum videaris appellare nomina! Si enim Paulum dicis, Petrum non taces; et si Petrum dixeris, Paulum non siles. Denique utraque sibi pro cognominibus habentur vocabula. Merito Salvator ex Saulo Paulum voluit nominare, ut cognomine fecisset sociare : quorum societatem et vitam conjunxit, unius diei passio confirmavit. Diligitur ergo Paulus a Deo, dum legem Dei persequitur. Et qui Deo humilis esse noluit ut salvaretur, Deum humilis patitur. Nam cum iter ageret perniciosus, Salvator in nube veniens pondere oppressum prostravit, non ut quem amat lederet; sed carnali superbia dejectum in spiritu humilem velut renatum levaret, ut qui ceciderat inimicus, surgeret Christianus. Ad quem vox de nube respondit, *Saule, Saule, quid me persequeris* (Act. IX, 4)? hoc est dicere, Superbe, superbe nunc, perniciose in te, quid te persequeris in me? Fabricatorem contristas, dum fabricam in te exterminas. Factorem lædis dum figmentum perdis. Artifici non desunt vasa digno usui necessaria, sed in placito opere non vult magister pati jacturam. Mihi acquiris quos in sæculo lædendi in me perfectos facis, tibi deperit quod a me rece-dis. Clamo nunc contristatus antequam in totum pe-reas, ridebo nunc si obduratus non audias. Rogat hominem Deus, et spem misericordiae humilibus ostendit, cum superbo facile miseretur. Et Saulus ad hæc dicit, *Quis es, Domine* (Ibid., 5)? Horrenda Sauli superbia, imitanda Pauli facilibus credulitas, cum uno verbo et ignorantis et credentis vocem emittit. Nemo

enim nomen clamantis inquit, nisi qui a quo clamatur nescit; et nemo Dominum dicit, nisi qui famulatum promittit. Non est itaque facta distinctio inter ignorantem et consentientem. Quia qui voluerat Saulum esse multo tempore ignotum, ipse sibi subito Paulum fecit cognitum. Et Dominus ad eum, *Durum est tibi contra stimulum calcitrare* (Act. ix, 5): utique durum fragilem solido congreddi, qui cum colliserit, illico frangeris. Quod autem repugnans, mihi doloni est, tibi mortis. Si enim perieris, tibi malum; si autem profeceris, et mihi et tibi bonum. Pergit ergo Paulus non adhuc Saulus legi divinæ profuturus, qui venerat eandem legem persecuturus. Baptizatur in spe resurrectionis, qui resurrectionem predicantibus necem parabat. Docet legem quam nesciebat, obliviscitur quam didicerat: quo merito ore proprio verbis spiritalibus laudem actuum suorum commemorat, dicens, *Certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: superest mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in die illa* (II Tim. iv, 7). Non dicit, Dat, sed reddet. Si reddet, debebat. Et nunquid mutuum acceperat ut deberet? Non est factus Deus debitor ex merito nostro, sed ex promisso suo. Audeo etenim dicere, debebat Apostolo coronam. Proinde si quis nobis aliquid promittit, utimur hoc verbo, quando eum convenimus cum dicimus, Redde quod promisisti. Debitorem exigimus, cum dicimus, redde: sed benevolentiam ejus confitemur, cum dicimus, quod promisisti, non quod accepisti.

SERMO LIX.

Item de Paulo.

Saulus Judæus, qui expectabat ut Paulus fieret Christianus, dum persequitur quod erat futurus, meruit ut esset Apostolus. Hic ergo a senioribus suis mittitur ad eum cujus erat pœna salvandus, mittitur excecandus. Cæcatur ergo ut videfret viam veram, quæ non fallit oculos, dirigit gressus. Cæcatur carne, luminatur in corde, ut oculi cordis luminarentur et carnis. Missus est ergo, ut quem persequeretur Saulus, crederet Paulus. Mittebatur in se ut quæreret se. Errabat secum viator ignarus, et non se inveniebat, quia viam in seipso perdididerat. Ideo audit vocem dicentem sibi *Quid me persequeris* (Act. ix, 4)? Id est, Saule, quid persequeris Paulum? Meus est enim quem tecum habes, et non vides, quia oculos habes furentis, non videntis, hoc est, non credis cui es crediturus, et persequeris quem eris postmodum predicaturus. Corrige itaque, corrige pedes tuos ab itineribus Sauli, ut invenias fidem Pauli. Exue, Paule, tunicam cæcitatatis, et stolam tandem indue Salvatoris. Projice quod es, ut possis esse quod non es. Non est enim pœna cæcitatatis tua, sed cæcitatatis est causa. Ostendere enim tibi volui in carne, quod habes in corde, ut quod non videbas videas, ne simillis sis illis qui oculos habeat et non vident, aures habent et non audiunt (*Psal. cxiii, 5, 6*). Sustinebam te Legis æmulum et peccatorem, cum a fatuis ac mendacibus Syuagoge senioribus armareris. Ideo utilitatem tuam ostendere tibi volui fluctuanti, ut amares militis boni certamen. Redeat ergo cum superfluis epistolis Saulus, ut scribat necessarias Epistolas Paulus. Redeat ad cæcos cæcitas Sauli, ut proficiat credentibus lumen Pauli. Vade Saule, redi Paule. Vade ad Ananiam papatem meum, ubi reddas quem debes Apostolum. Vade, quid cessas reddere quod necesse est pœnæ tue proficere? Vade ad Ananiam: ibi habes fontem, ubi delectas cautionem. Et ideo, Saule, tuam videas viam ut cœlestem Paulus patriam. Ubi es, vanitas, quæ me persequeris, ut teneres militem meum? Ecce discit me, qui me nesciebat. Ecce amat, qui nesciens oderat. Hic Vas est electionis, qui fuerat armarium iniquitatis. Ecce est Siloe, Saule, lava oculos tuos. Ecce fons, Paule, repara oculos tuos. Tu, Saule, lava lutum; tu, Paule, vide Christum. Ambo lavate, ambo videte, ut et tu, Saule, videas quia es in luto, et tu, Paule, quia regnas in Christo. Nunc ergo

A vos interrogate, seniores, Saulum cæcum originis vestræ, quis eum fecerit Paulum luminis sui. Quis te fecit Paulum? Quis me fecit Paulum vultis audire? Homo qui dicitur Christus. Quando fecit, lutum fecit. Quid est lutum? medicamentum carnis, quia inde unxit oculos meos, et dixit mihi, Vade ad Siloe natoria, et lava, et vide. Et ivi, et lavi, et video (*Joan. ix, 7*). Sed quid miramini? Qui me fecit, ipse me refecit; unde fecit, iude curavit; unde peccaveram, inde mundavit. Ergo veni, Paule, ex veteri Saulo, quia non est longe ut invenire merearis et Petrum. Veni, tangat te Ananias, ut jam non timeat Christianus lupum, sed tristetur Judæus Apostolum. Tange, Ananias, Saulum, et da nobis Paulum. Expelle persecutorem, et mitte prædicatorem, in quo non timeant agni, sed gaudeant oves Christi. Tange lupum qui rapiebat Christum, ut pascat modo oves cum Petro; ut qui solebat crudeliter perdere, discat clementer acquirere. Comperisti ex lucris damna qui fecit non nostra, sed sua. Mittebas integrum, quod erat omni ex parte confractum. De rota figuli redeat reformatus, qui fuit morum consilio velustus. Reddatur qui patitur quod persecutor agebat, quando in malis suis in alieno bono gaudebat, quando Stephanum nominis sui muneravit occulto, quando furore violenti exercuit martyrem Christi. Fugiat fugator, timeat persecutor. Amet quod timebamus, ut doctorem patientiæ teneamus. Naufraget, cædatur, flagelletur, recludatur, ut per pœnas carnis mereatur gratiam crucis. Venite, videte, audite, qui habitatis terram in loco tristantium, civem esse Paulum in civitate lætantium. Videte opera Dei, Paulum tumore præcipitem, sporta fugitivum, deformem deponi per murum prædicatorem Christi quem oderat, nunc lupum Judæorum, ovem Christianorum, hædos de synagogis rapere. Ecclesiæ agnos efficere, persuadere carnifici pietatem, noxio veniam polliceri, immiti patientiam, gentili gratiam, Judæo concordiam. Videte cædi pro Christo, et non deficere pro Christo. Cæditur et prædicat, ut lucra necessaria pœna conquirit. Naufragat, et ut portus est, eget et pascit, agrotat et sanat. Ecce quasi peccator liberat peccatores. Morsu enim vipereo peccator indicabatur, cum pro peccatoribus morderetur; sed nisi ei serpens inomordisset manum, non imponderet manus. Et nunc inter Paulum et Petrum subjectum videte diabolium. Videte et coronam mundi sub pedibus Petri in qua gloriabatur Saulus, quando nesciebat Paulus: quia debebatur illi ad collegium Petrus, non merito debiti, sed gratia Christi, sine qua missus occidebat, tradebat, perdebat; nunc vero redimit, salvat, acquirit, quibus aperiat Petrus, suscipiat Christus, gaudeat Paulus.

SERMO LX.

De S. Laurentio.

Qui beati Laurentii martyrium celebramus, tropæum ejus jucunda cervice portemus Super labaros fulget terreni regis triumphus martyris confessoris. Non enim in triumpho ejus fulgent margaritæ et gemmæ, sed coruscant cæci videntes, et satiati panibus indigentes. O labarum dominicæ crucis, quem portabat cervicibus suis, et imponebat oculis clausis, portas aperiens cæcitatibus. Labarum enim non gemmis inflexis pannum habebat purpureum, sed cum vulneribus Salvatoris in sanguine uræ pallium purpuratum, id est, sanguine pretiosum. Quam laudem dicamus beato Laurentio? Infirmi sumus, pauperes sumus, ipse columna est cœlestis altaris. Contineat linguam nostram, ut ejus possimus laudare coronam. Columna pretiosa diaconus in Ecclesia, martyr in craticula. Et vera columna sustinet parietes, et beatus Laurentius continet indigentes. Dives es, pasce pauperes, dimitte hæredes, et kætifica angelicas potestates. Secutus est testatorem, et ipse patiens reliquit hæredem. Testator ille erat pater Xistus, et ipsum testatorem sequitur beatus Hippolytus. Nam

cum staret juxta gloriosum lectum Xisti patris, juxta equuleum pendens pontificis, scribitur testamentum calamo sanguinis. Filius lugebat, et pater promittebat divitias pretiosas. Fili, inquit, noli tristis esse, sequeris me post triduum. Testamentum martyris resurrectio est Salvatoris. Calamus erat equuleus, sicut et crux calamus erat. Dominus testamentum latroni scribebat, Xistus dicebat, Sequeris me post triduum: et Salvator dicebat latroni, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso* (Luc. xiiii, 43). Fidele testamentum, nec testator mentitur, nec hæres fraudatur. Christum latro sequitur ad paradysum, una carruca, et beatus Laurentius a patre Xisto pervenit ad craticulam. Ignea carruca quam procedunt officia pretiosa, non chlamydatis, non scutati et sericati; sed cæci illuminati, pauperes ditati, et miseri satiati. Expavit imperator impius, quid sibi volunt isti? Ubi sunt thesauri quos tu promisisti? Ecce sunt thesauri mei, boni laturarii mei, qui ibi portaverunt divitias meas, ubi non potes extendere manus tuas. Aurum et argentum non habeo, sed quod habeo, hoc tibi do. Aurum meum istorum venter comedit, sed venter suscepit: aurum tuum, idola gentium, aurum meum, satietas pauperum. De auro tuo simulacra non vident: de auro meo cæci vident, et pauperes gaudent. Imponit et ipse in refrigeriosum lectum craticula, e Hippolytum dimittit hæredem. Tradidit ei gemmas carbonum, et oculos apertos circorum: ut de contemptu tormentorum et ipse sibi hæres faceret ornamentum. O margaritæ prunarum, quibus Laurentii viscera decorentur! Ignes anhelabant, et gemmæ micabant, ac martyris membra fulgebant. Regula ille craticule flammantis calami erant lingue martyris testamentum scribentis, quibus calamus, et impij judicanti minabatur gehenna, et Hippolyto sequenti scribebatur corona. Stridebant scintille ignis erepantibus flammis, et gemebant ministri persecutoris, quia gaudebant angeli Salvatoris. Ipsi enim persecuti sunt resurgentem, quem processuri sunt pauperes a craticula venientem. De craticula deduxerunt ad urbem Romam. De sepulcro deducunt ad patriam sempiternam. Occurret illi Christus Dominus in aere, qui eum adjuvit in igne: quia ipse cum tribus pueris in fornace dignatus est apparere (Dan. iii, 92). Dabit carrucam nubis, post craticulam ignis ardentis. Craticula habebat rotas flammeas; nubes habebunt amœnas guttas et frigidam pluviam: ut sicut in lectulo craticule gaudens in Domini pace dormivit, ita in Domini Jerusalem cantet et dicat, *Hæc requies mea, hic habitabo, quoniam præelegi eam* (Psal. cxxxi, 14). Et angeli quid cantabant ad istum triumphum? *Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te* (Psal. lxxxiii, 5).

SERMO LXI.

De eo qui incidit in latrones.

Lætentur itinera mundi, quia transit conditor cœli habens ante se anglicas potestates, ut cessare faciat in fauce latrones, et in via semineces levet innocentes. Ecce desunt luctus itineris, gemitus semivivi jacentis. Medicus transit, qui lugebat silet, qui jacebat exsurgit. Percussus a latronibus, dominicis incipit portari cervicibus. Ille, ille est quem nobis Evangelium demonstrabat jacentem, et Dominus in cœlis, et angelis ostendebat in suis humeris respirantem. *Homo quidam* (Luc. x, 30). Nomen non commemoratur, quia deletus erat de libro viventium. Dimiserat visionem pacis, sic enim Jerusalem unde descenderat interpretatur. Dimiserat templum pacis, sedem quietis, curiam angelorum, Ecclesiam primogenitorum (Heb. xii, 23); et cœpit descendens in manibus patere latronum. O homo, tu qui jaces, quam bene porrectus eras, quam bene inter margaritarum portas ingrediebaris, et lætabaris! quam bene super ripas illius crystallici fluminis medicinalium tegeharris opacitate lignorum! Illa folia non decidunt, tua vestigia quare exinde deciderunt? Non erat ibi qui te terre-

ret, non leo in silvis rapiens et rugiens, non ibi ursa insidians, nec pardus in via Assyriorum, quia delectatio ibi est angelorum. Non sunt ibi latrones, quia nihil in ea immundum: non ibi fauces, quia nihil in ea occultum, sed luce septies tantum micantem. Totum in illa est mansuetum. Non ibi ariditas, non pestis, non ibi paupertas atque necessitas; quare talis displicuit civitas, ubi non calumniator, non impius fenerator? Non ibi jurgium exactoris, nec clamor perstreptit litigantis: quia *pax in virtute tua, Domine, et abundantia in turribus tuis* (Psal. cxxi, 7). Plateæ ejus canticum lætitiæ dicunt, et omnes vici ejus alleluia; quare talis displicuit patria pretiosa? Descendisti, latronum manus incurristi, jaces, erige te, qui voluisti nulla necessitate coactus exire. Nemo te impulit, quis te revocat, nisi ipse qui te non impulit, sed recipit? Quotiens cum gladiis malitiæ latentibus armatos videns in fauce latrones, retorsisti vultum tuum ad illarum pulchra cacumina turrium, ad introitus dulces portarum, et displicuisti tibi, et imputasti tibi; et non subvenisti tibi, nisi descenderet Agnus Dei, qui tollit peccata mundi? Veni, veni, Domine Jesu Nazarene. Descende ad jacentem, consolare lugentem, refolve suspirantem, *Inclina cœlos et descende* (Psal. cxliii, 5). Imperium tuum in humeris tuis, resumatur vulneratus in cervicibus tuis, confossus gladio respicet in ligno. Tu sanare disposuisti, qui vulnerari permisisti, et mori penitus noluisti, ut semivivus lugeret, et per penitentiam recognosceret, et non eo die mortuus lacrymis caruisset. Non est, Domine, qui succurrat, non est qui inferat medicinam, non est qui miserum tollat de via, nisi tu solus via, veritas et vita. Transit sacerdos per vices suas, et misero non supponit cervicem suam. Transit Levites, condoluit, et pertransiit. Tu obediens factus usque ad mortem crucis, suspende in ligno vulnera lamentantis. Hoc fecit qui descendit ut videret genitus compeditorum, stetit, miseratus est, levavit delicatum, et in suis humeris posuit sauciatum. Fecit se jumentum tanquam pecus, factus velut agnus mutus, imposuit illum jumento suo, non alieno, fovit chrismate de nomine suo, et fudit vinum de sanguine suo. Et cœpit ambulare pius Samaritanus cum pondere alieno, quia ipse portavit infirmitates nostras, et vulnera nostra curavit (Isa. lvi, 4). Perdixit ad stabulum hospitem reparatum. Vocat stabularium præpositum stabuli sui, et commendat depositum, quem portabat. Et ait, Accipe ad te pignus meum. Custodi depositum meum. Modo curatus est, diu jacuit, diu inclusus est a latronibus. Fove illum tuis visceribus, quem ego meis ad te portavi cervicibus. Sumptus trado, sic sanandum commendo, de meis expensis refice viscera esurientis. Ecce habes (dixit) duos penarios, non dixit aureos, non argenteos: quia duobus Testamentis nulla possunt metalla comparari, non auri neque argenti, non electri: quia scripta sunt digito Dei et Spiritus sancti. Ipsi sunt sumptus itineris nostri. Domino medicamenta prebentur: duo denarii committuntur. Et dicitur stabulario, *Si quid supererogaveris, ego revertens reddam tibi* (Luc. x, 35). Quid supererogat qui accipit quod erogat? Caritas est ista que plus quam precipitur erogatur, quia *non querit quæ sua sunt* (I Cor. xiii, 5), non habet terminum caritas. Et dicit stabularius erogans aliquid super quod accepit, *De virginibus autem præceptum Domini nostri non habeo: consilium do* (I Cor. vii, 25). Unde adveniente Spiritu sancto induxit in omnem veritatem, qui jacebat, ut acciperet de præsentis medico sanitatem, ut annuente Spiritu sancto disceret castitatem, et reliens ad Jerusalem quam dimiserat, non deerat civitatem.

SERMO LXII.

De unico filio viduæ Naim.

Ubi cœlestis vita dignatur intrare, mors ibi inimica non habet potestatem. Vita nostra Christus est; illicamus omnes, *Ubi est, mors, aculeus tuus* (I Cor. xv, 55)? Christus per mortem suam falkavit mortem

nostram; dicamus iterum, *Ubi est, inferne, victoria tua* (*I Cor. xv, 55*)? Ecce medicus noster portas ingreditur civitatis, vidua mater cesset a lacrymis. Unde et quo venit, qui mortuus sua morte subvenit? A centurione ad miseram matrem, a servo ad filium, a divite ad unicum. Ibi venire rogatur, hic ipse sponte venire dignatur. Ibi erat qui mitteret, ut qui laborabat penitus non periret. Hic sola mater, et unicus filius, cum quo solus migraverat affectus, dum secum miserabilis mater tractat, et volvit quia jam proximabat tempus sepulturæ, et non erat qui curreret ad Dominum medicinæ. Quem mittam, clamabat, et quis ibit ad Dominum meum? Non parens, non propinquus, non servus, vel alius filius. Si dimittam, accusabit me mortuus meus. Novit fumus meum, ubicunque est Dominus meus, quomodo remansit mater sola visceribus, sola dotoribus. Utinam clauderentur portæ ventris mei, ut non crearem quem plangerem! Utinam tanquam abortivum fieret intra mei secreta ventris, ut non videret lucem, de qua mihi duplicem doloris faceret cæcitate! Non maritus, non filius solus, mihi remansit Dominus meus. Novi quia videt plangentem, sed si cito advenerit cum virtute, vicinam destruet mortem. Ecce enim sepulcri fossa parata est, vita mea ubi est? Istum putasne sepelio, an Dominum meum sperabo? Iter hæc cum plorans plorat, et lacrymæ ejus super genas ejus. et non est qui consoletur eam (*Thren. 1, 2*): ecce vitæ imperator advenit: ipse intrabat, illa exibat. Occurrunt sibi mors et vita. Præcedunt spiritualibus obsequiis angeli compatientes doloribus matris. Clamat per eos fides. Dicite matri filix Sion: Sileat pupilla oculi tui. Ecce Salvator advenit habens mercèdem suam, et opus ejus ante faciem ejus (*Isa. lxi, 11*). Quale est opus? Qualis est Dominus? *Cæci vident, claudi ambulat, leprosi mundantur, mortui suscitantur* (*Matth. xi, 5*). Ecce opus ejus. Qualis est adventus ejus? Ecce venit cum sanctis comitibus suis, duodecim apostolis suis imperator, non in carruca aurea ut vivos terreret, sed pedum labore ut mortuos suscitaret. Approximat qui longe non erat, venit ad portam, invenit duplicem miseriam, unicum et viduam. Commovetur propter unicum, quia et ipse unicus; commovetur propter viduam matrem, qui facit sterilem in domum matrem filiorum levæntem (*Psal. cxii, 9*). Aspicit miseram viduam lectum sui funeris pro-equentem, genas laniantem, crines manu spargentem, quæ ad solum filium attendebat, quæ alterum ad quem respiceret non habebat. Non videt Dominum, sed ipse ejus conspicit luctum. Factus est spectator plangentium, interdicator portantium, consolator lacrymarum. Non ante alloquitur matrem, non ei primitus consolationis verba profundit, sciebat enim eam lacrymis esse confusam. Bajulos funeris monet, ut stent. Deponite, inquit, sarcinam vestram, spectate et vos medicinam meam. Non ad vos revertetur pondus ulterius. Jejunus manebit infernus, et vacuus reportabitur lectus. Sed nimium portando laborastis. Dulcior est fructus vestri laboris: ut quem mortuum portabatis, vivum ad patriam deducatis. Festinant illi funeris portitores: ut fierent miraculi spectatores. Obediunt imperanti, consulunt suo labori. Posuerunt, steterunt, et omnes ad Dominum oculos suos suspenderunt. Factum est grande theatrum, angelorum et hominum dulce spectaculum. Siluit strepitus lacrymarum, remansit cum mortuo luctus in medio populorum. Accedit qui nunquam recedit proximans lecto. Descendens de caelo clamat ad mortuum, *Juvenis, tibi dico, surge* (*Luc. vii, 14*). Tibi, inquam, sub morte jacenti, non populo sub vita superba pereunti. Juvenis, inquam, surge. Nulla sit tarditas, non quantum tibi jacenti, sed matri plangenti. Ecce venit hora, et nunc est, ut audiant vocem Filii hominis qui in monumentis sunt, et procedant ad vitam. Accipe auditum, recipe spiritum, rumpe nodum sepulturæ, et lugentem aspice genitricem. Vocavit, suscitavit, erexit, matri reddidit dicens, Accipe, mater, filium tuum. Mortuus tuus

A fidei erit pignus, non gehennæ fructus. Acci it illa velut novum, quem perdiderat juvenem, meliorem partum sentiens in verbo Domini, quam in vulva matris suscepit. Gratias ago tibi, Domine, melius recepi a te, quam genui ex me. Nescio quomodo concepi, quomodo genui non novi, quemadmodum et recepi. Tu scis quæmodum corpus ejus compactum est in utero solo verbo tuo. Non ego spiritum dedi, non ego ossa comparavi. Tu dedisti, tu abstulisti, tu reddidisti. Hæsit pietas ad pietatem, filius novus completitur matrem.

SERMO LXIII.

De paralytico.

Ecce fons, fratres carissimi, proximat ad piscinam, miseris jam properat medicina. Ecce fons ad piscinam, ut suscipiat aquam de fonte piscina. Non fons suscipiat de piscina, quia piscina uni homini præhebat medelam, fons autem rigabat totam terram, et B toti mundo languenti sine excepta persona gratuitam præbebat medicinam. Piscina construitur, fons autem manu humana non fabricatur. Non accipit fons de piscina primordium, nec Christus ab homine generatur, sed ipse regenerat genus humanum. Fons aquam non accipit per canalem, quia ipse aquam dirigit ad meatum: quia non est natus per virum et mulierem, sed per Spiritum sanctum et virginem matrem. Piscina habuit marginem, fons non habet finem. Piscina porticibus claudebatur, fons autem vite nec cælo concluditur, nec terra celatur, qui attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter (*Sap. viii, 1*). Ut ægrotus multi temporis accipiat sanitatem, veniebat fons, implebat piscinam. Unus tantummodo accipiebat medicinam. Unde fons maneret, nemo noverat fontem. Non Septentrio, non Meridies, non Oriens, non Occidens, fons occultus unus homo flebat sanus, quia notus in Judæa Deus (*Psal. lxxv, 2*). At ubi vidit omnis caro salutare Dei, didicit mundus quia non fons de piscina manabat, sed piscina de fonte repleta refulsit, quando fons C juxta piscinam non rogatus astitit, et sine piscina curavit. Quales erant illi porticus! Delectat columnas attendere, sed plus movetur pietas ad ægrotos respicere, quæ columnæ futuræ erant Ecclesiæ, cum acciperent sanitatem. Columnæ Porphyreticæ, homines bibituri Christi cruorem. Columnæ Lacedæmonicæ, insani liberandi a dæmone, quo præsentem ultra non habuit in hominibus potestatem. Columnæ Paricæ fulgentes in ordine, leprosi et paralytici transituri per fontem: ut dimitterent varietatem, et de fonte acciperent unitatem. Columnæ Carysticæ, homines sub pœna laborandi sub gratia, et juxta nomen columnarum gratis fieret sanitas ægrotorum. Ibi artus contorti, homines claudi. Artus ab artifice curabatur, et paralyticus siue artifice torquebatur. Venit architectus, et erectum est templum stabilitate membrorum. Convenit architectus jacentem structuram suam juxta piscinam, quæ aquam suscipiebat exiguam. Stetit fons de nullo inpletus, sed ipse omnia replens, quia de plenitudine ejus omnes accepimus, gratiam pro gratia (*Joan. 1, 16*). Ad piscinam non respicit, sed ab ægroto quæ ivit, *Via, inquit, sanus fieri* (*Joan. v, 6*)? Respondit, Domine, desiderium in eum temporis prolixitas attestatur. Diu ægrotus una hora volo esse sanus? Domine, olim cupio, jacendi tædio, latus, perlatus, et non habeo laturarios, nec homines, nec ipsos angelos. Non habeo bajulos ad piscinam, et male bajulos in lecto sub pœna. Novi, Domine, quando piscina movetur: sed l doleo quando alter prævenit medicamentum, et ego debilis revertor ad lectum. Erigo caput, et necdum video caput. Tremescit in piscina splendido sub lumine aque ridentis actus, et meus luctuosus contremiscit sensus: video quomodo alter ascendit de piscina refulgens, et ego descendendo in infernum vivens. Si tu es qui vivis et villicas mortuos, non moriar, sed vivam, et narrabo opera tua (*Psal. cxvii, 17*). Non

sine causa interrogasti me, nisi quia venisti ut adjuves me. Subveniat Dominus, quia non subvenit servus. Et Dominus, Surge, inquit, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam (Joan. v, 8). Surrexit protinus de piscina, et per fontem gratie semitam direxit letitiae ad propriam mansionem. Reportat lectum infirmitatis ad domum suam, ut sine lecto languoris caelestem intraret Ecclesiam. Infirmus sanus portat lectum, quia medicus mundi tulit peccatum. Tulit super humeros propriam sarcinam, Agnus autem Dei super cervicem portabat sarcinam alienam. Et ille lectus crux erat. Sed lectus paralytici intextus erat vestibus delictorum: crux autem non habuit complexionem vestium, quia non habuit vincula peccatorum. Lætatur curatus, et amulatur Judeus, ut de fonte gaudeat Christianus. Quid facis? clamant Judæi, sabbato tollis lectum? O apertam blasphemiam! Melius ego lectum meum tollo in sabbato, quam lectus meus me portabat in sabbato. In sabbato semper xxxviii annis jacebam, servile non habui ministerium. Venit Dominus sabbati, et accepi Domini-cum sacramen tum. O Judæi, si sciretis ubi jacetis, tolleretis et vos grabatos vestros in sabbato, quia sabbatum non impedit Dominum, nec medicus meus piscinæ exspectavit adjutorium. Dimisit luctum, posuit lectum, fecit grabato vale, reddidit illi vicem, ne ingratus lectus forsitan accusaret. Occurrit Dominus prolato grabato. Occurrit susceptor suo susceptori paralytico sanato. Salvator vidit letantem, et non patitur negligentem, Ecce, inquit, sanus factus es (Ibid., 14). Gaude de sanitate, sollicitus esto ad infirmitatem: ut secunda mors in te non habeat potestatem. Ne putes quia sine causa te emendavi, et tanto tempore castigavi: fueras reus, non ego: non te curasti, sed ego. Vide ne pecces, ne quid tibi deterius fiat (Ibid.). Hoc dixit Dominus, et non dixit angelus, quando mota piscina descendebat unus et suspirabat paralyticus. Angelus enim movebat aquam in piscina, et salvabatur tantummodo unus. Venit Christus, non piscinam aspexit, et fluxerunt gentes. Nec unam modo piscinam sustinent peccatores, quia in toto mundo renascuntur infantes, qui fuerunt competentes. Jam susceptoria fontis non porticibus clauduntur, sed prophetiis et apostolicis circumdantur, ut æstium non patiantur sitientium turbæ cervorum. Quia ipse fons clamat, Qui sitit, veniat et bibat (Joan. vii, 37). Non est etiam tempus ut aquam moveat angelus, quia fontem gratie amant Spiritus sanctus, sicut dictum est quia Spiritus Dei ferebatur super aquam (Gen. i, 2). Tunc superferebatur super aquam, sed nunc inhabitat requie suavi terræ, in qua motus non videtur, sed creditur. Nec corpora tantum salvantur, sed liberantur animæ. Omnes qui baptizantur, eriguntur ad regna cælorum in cursu, ut attendentes semper ad grabatum, peccata studeant cavere morum, et sine lecto infirmitatis vivant justi in sacula seculorum, Amen.

SERMO LXIV.

De eo cui uberes ager attulit fructus.

Audistis, fratres, quemadmodum nobis hodie beatus evangelista similitudinem proposuit, dicens: *Homini cujusdam divites uberes fructus ager attulit, et cogitavit apud se, dicens, Quid faciam, quia non habeo ubi colligam fructus meos? Et dixit, Hoc faciam: destruam horrea mea, et majora edificabo, et illuc congregabo fructus meos: et dicam animæ meæ. Habes multa reposita in multos annos, gaude, et jocundare. Dixit autem ei Dominus, Stulte, hac nocte expostulatur anima tua a te; quæ præparasti, cujus erunt (Luc. xii, 16, seq.).* O cæcitas avaritiæ, fratres dilectissimi: una nox supererat, et de multorum annorum repositione satagebat. Gaudebat, quantum sibi nasci videbat, et nesciebat quia nihil secum tollebat, sed hic omnia dimittebat. Nox ei vitam negabat, et de crastino coëditabat. Quod in aliis spectabat, in se non sperabat. Utique viderat ille possidentes, viderat mo-

rientes. Viderat neminem secum tollere terram, sed omnes potius consumi ac sorberi a terra. Quanti sunt et modo qui sic dicunt, Tantum habeo, tantum possideo, tantum facio? Quibus respondendum est, secundum Evangelium, *Stulte, hac nocte expostulatur anima tua a te; quæ præparasti, cujus erunt?* Quantumcumque cupiditas radices suas ubique distendat, quantumcumque rapiat, necesse est in una hora totum dimittat. Sed dicturus es, Habeo filios quibus laborem, habeo quibus curam maximam geram. Quantam curam geris filiorum, ut eos lacrymis opprimas miserorum? Non est hoc filios amare, sed potius necare. Nescis quia omnis arbor in fructu dignoscitur, nescisque quod in radice celatur, in ramis declaratur, et quod latet in folio, enitescit in pomo? Nolo talem patrem te sentiant filii tui. Nolo sic provideas, ut magis invideas. O quanti pauperes nascuntur, et postmodum divites efficiuntur! Et quanti quibus magna hæreditas dimittitur, et postmodum ad penuriam rediguntur! Neque enim Scriptura sancta mentitur quæ dicit, *Deus pauperem facit et locupletat: humiliat et exaltat (I Reg. ii, 7).* Si ergo Dei est pauperem facere et ditare, cur quasi providus filiorum tuorum existis? cur rapis quæ potes? si forte maneant nescis, tibi perpetuam penam nostris, et maximum filius dolorem dimittis? Dicit enim Scriptura, *Qui congregat aliena, dimittit filius suis dolorem.* Et rursus dicit in Psalmis: *Verumtamen in imagine deambulat homo, tamen vane conturbatur. Thesaurizat, et nescit cui colligat (Psal. xxxvii, 7).* Quid thesaurizas, quid auri argenteque talenta recondis? Quid imaginem regis sculptam servas in solidis, et imaginem Dei conditoris in hominibus detestaris? Sint et Deo quæ Dei sunt. Majores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia et Deo decimas dabant, et censum Cæsari dependebant; modo autem, quia Dei recessit devotio, Cæsaris accessit indictio. Hoc enim tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hoc barbaris datur, quod pauperibus non erogatur. Multum erras, avare, qui putas in hoc seculo comparare: quotidie labitur, quotidie deficit, mundus ruinam suam minatur, finem testatur; et illic te delectat persistere, illic adhuc ædificare, unde optant sancti migrare? Ædifica quod stat, non quod cadit. Ædifica quod manet, non quod hic remanet, et compara tibi paradysum, compara tibi cælum, ubi maneat in æternum: sed si vis comparare cælum, fac quod est præceptum. *Noli, inquit Salomon, parcere (al., parere) thesauris tuis.* Tribuendæ autem sunt elemosynæ pro modo et quantitate substantiæ, sicut scriptum est, *Fili, prout fuerit tibi substantia, sic ex illa fac elemosynam. Si tibi fuerit copiosa, plus ex illa fac; sin autem exigua habueris, et ipsa exigua cum pauperibus communica (Tob. iv, 8, 9).* Si attendatur legis æqualitas, cessat hominis tenacitas. In opere elemosynarum nulla est discretio personarum. Pauperis illius viduæ duo quadrantes præcesserunt operibus magnas agapas. Illa quæ aliorum misericordia sustentabatur, misericordiam operabatur, et quod ei fieri oportebat, ipsa magis hoc faciebat. Et cum omnis substantia duo numeri erant, non unum dabat et alterum sibi servabat; sed totum quod possidebat in dona Dei mittebat. Hæc est quæ de cr. stium non cogitabat. Et vos, fratres, accepistis opus viduæ tantum operis; si non potestis dare totum, de toto date vel modicum. Hoc scitote quoniam qui seminat parce, parce et metet: qui autem seminat in benedictione, de benedictione metet vitam æternam (II Cor. ix, 16).

SERMO LXV.

De muliere quæ erat in fluxu sanguinis

Dilectissimi fratres, melius advertimus credendo, quod bene didicimus legendo, quia solus Christus hominibus adhibuit medicinam, cui et potestatem dedit majestas divina. Non enim medicamentibus curat et ferro, sed virtutibus sanat et verbo. Denique

virtute sanavit curam mulieris, et verbo suscitavit A puerum centurionis. Duodecim annis mulier medicis erogavit substantiam suam (*Marc. v, 25, 26*) cupiens evadere, sed si Christus non venisset, in causa habuit remanere. Abstulerat itaque femina curam pudoris, ut hominibus panderet secreti sui dolorem. Promittunt medici sanitatem, mulier dissipat facultatem; et substantiam donavit, et sanitas elongavit. Dimiserunt archiatri mendicantem, quam non reddiderunt jocundantem. Duobus jam modis mulier fatigabatur: inopiam sustinebat, et poenam. Carnales medici non valuerunt medela reficere, quam prædando voluerunt penuria deficere. Æstuans igitur de egestate, et diu cogitans de sanitate, consiliatrix non defuit fides, quæ pelleret necessitatem. Ecce omnis substantia mea a medicis est dissipata, et mihi non proliit, quia non sum curata. Invenit consilium tacita fides. Videt medicum, videt et populum. Cogebat illam dolor medicinam petere, et pudor impediēbat, ne causam suam coram masculis indicaret. Mittam, inquit, manum meam, et tangam B simbriam vestimenti ejus, et efficiar sana (*Ibid., 28*). Ausa est accipere, quod ausa non fuit petere. Stabant itaque discipuli, et turbæ simul, et pares audivimus docentem Christum. Audientes tamen hujus rei gesta non fuerunt expertes. *Sentio*, inquit Jesus, *a me exisse virtutem* (*Luc. vii, 46*). Et discipuli, *Domine, turbæ te comprinunt* (*Ibid., 45*). *Petre*, inquit, *sentio a me exisse virtutem*. Quid dicis, *turbæ te comprinunt*? Mulier igitur tactu vestimenti simbriæ sanior effecta, timuit celare beneficium quod accepit, ne damnaretur quia non petiit, silentio accepit, quod tacite petiit: summo digitorum Christi tangens simbriam femina meruit liberari, quæ a medicis consumpta cum precibus præda nequaquam potuit liberari. Divinum fides providit medicum curæ mulieris, ut nec ipse causam quereret, nec illa panderet secretum pudoris. Ille ergo Christus fidei fructum cunctis demonstravit, tunc et mulier causam suam coram masculis indicavit. Cui Jesus ait, *Vade, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora* (*Math. ix, 22*). Huic medico et tu committe secreta conscientiæ tuæ, et cito curaris: quod si neglexeris, tempore diurno ludificaris. Ille enim omnes sanat absque ferramenti cæde, qui et mulierem curavit sine mercede. Omnes enim medici corpora curant, quæ solvuntur: Christus autem animas curat, quæ nunquam corrumpuntur. Denique videtis illum legendo, sed et vos vidistis illum audiendo, quia manifestatum est vobis credendo. Centurio perdidit morientem ministrum, et non est captus mentis dolore: sed inquitur curæ magistrum. Domine, inquit, Jesu, puer meus modo moritur, sed si volueris, cito mihi reddetur (*Math. viii, 6*). Audacter petebat, quia Christum totum posse sciebat. Imo quia non fuit audacia, sed erat fiducia, Cui Jesus ait, *Credis quia possim hoc facere?* Et ille, *Credo, Domine* (*Math. ix, 28*). Tunc Jesus sequentibus se dixit, *Eamus et suscitemus puerum ejus*. Tunc centurio magis clamosa voce omni populo coram ausus est dicere, *Domine, non sum dignus ut sub lectum meum introas, sed dic tantum verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; et dico huic, Vade, et vadit, et alii Veni, et venit, et servo meo, Fac hoc, et facit* (*Math. viii, 8, 9*). Tanquam dixerit Deo, Ego jubeo militibus: tu impera virtutibus. Major erat fiducia mulieris, sed laudata est fides centurionis. Et quis illum laudavit? qui puerum et mulierem sanavit. Et qualiter eum laudaverit, evangelista nobis indicavit, *Amen dico vobis, tantum fidem non inveni in Israel* (*Ibid., 10*). Fides denique a muliere non discesserat: centurionem vero ad Christum festinans præcesserat: sic ut venit centurio, et interpelavit etiam pro puero; fides postulavit impetrans. Proinde iterum fides centurionem præcessit ad donum. Non quia desererat, sed ut multis divinam ostenderet donum. Tetigit pueri latus, suggerens ei

eum gaudio vitam; et tanquam e somno expectatus donum reddidit letam. Magnus medicus, fratres mei, parum est quia medelam dedit vulneri; insuper et animam reddidit funeri. *Et credidit, inquit, centurio, et domus illius tota* (*Jouan. iv, 53*). Ecce quo ordine bene creditur, sic melius a perfidia receditur.

SERMO LXVI.

Item de eodem.

Temporalis medici statio videtur esse defixa, ubi herbarum redolenti medicamina, et in tectis curationis inclusa renitent ferramenta, qui cum forte ab infirmo interpellatus fuerit in platea, non potest impendere subitam medicinam, nisi de statione necessaria secum tulerit ferramenta. Christus autem simul totus ibat, quia medicus non erat arte, sed potestate, nec industria, sed clementia. Ambulabat medicus secum portans stationem suam, id est, susceptam clementer carnem suam. O statio pietatis, puritas carnis de utero virginis, qua omnis pœna curatur mundi vivificantis! Tenet hujus medicinalis stationum ansulas pater interpellans pro filia sua (*Luc. viii, 42*). Alia pulsata furtivo tactu ansulam mulier verecunda (*Ibid., 43*). Furanti aperitur, petenti differtur. Ille tangens ansulam pater facit sonitum de sua interpellatione, turba expectante, populo subsequente, cœlo stupente, morte tremente. Mulier vero de causa pudica, de fide secunda, sic tetigit ansulam stationis, ut ante stateret profluvium sanguinis, quom vox claresceret contentis. Aperitur statio, sentit ægrota, et non intelligit turba. Non sonat ansula, et procedit de ostio medicina. Egreditur de templo majestatis Spiritus sanctus, ille subtilis non facit strepitum, et sanitatis operatur effectum. Clamat opifex medicus, *Quis me tetigit* (*Ibid., 45*)? non ut esset pœna tangenti, sed ut laus publica fieret præsumenti. Præcessit fides spiritalis, et tactus operatus est corporalis. Huic autem et illa secunda præsumit: et qui curavit, libenter accepit. Ad hoc enim descendit, ut tangeretur, ut palparetur. Qui tangit montes, et fumigant (*Psal. ciii, 32*), a muliere tangitur et vivificat. Nam si non esset ab illo corpusculum factum, non libenter acciperet tactum. Et si non esset ab illo facta compago membrorum, nunquam mulieris fides perduceret ad spectaculum, nunquam aperiretur cœlum, ut congregaret talo theatrum. Pulsavit infirma stationem, Dominicam carnem, odoriferam vestem: exiit virtus, et stetit protinus fluxus. Et dicit, *Mulier, fides tua te salvam fecit* (*Luc. viii, 48*). Hic aperitur mulieri difficilis via, angusta semita, populus obsessa, sed ab angelis patefacta. Procedit fides et clamat, *Facite spatium, transeat mearum alumna virtutum, et pretii cœlestis fidele mancipium perveniat ad Dominum suum, qui sui sanguinis pretio cupit damnare supplicium*. Ipso curabat, et de tactu sui corporis non erubescibat, qui et humani corporis statuit sanguinem, antiquum homicidam, innocentem fecit in cruce latronem. Eum Manichæi et Venustiani præcedunt et crudescunt. Vident et dicunt non esse corpus humanum, opus divinum. Clamat ipse qui curat et dicit, *Nonne qui fecit quod intus est, ipse fecit et quod foris est?* O verecunda causa, sed libera medicina! Nonne si alienum esset ab illo opus carnis humanæ, nunquid statueret sanguinem? Nunquid publicaret de se processisse virtutem, et tyrannicam repelleret mortem? In platea curatio, in domo resuscitatio. In platea confunditur interfector, quia stetit sanguis, et jacuit sanguinis accusator. Nunquid non ipse suscitavit puellam lecto jacentem? Ingreditur domum, et captivat infernum. Revocat animam de tartaro, et corpus levat ex lecto. Quid est ergo quod jubet relici suscitatum, nisi quia ipsius erant corporalis membra, quibus esca fuerat necessaria? Gaudet ergo de artifice humani corporis et fides principis, et pudicitia mulieris, et puella reflecta, et femina collaudata, ut de pusillis et magnis cœlum lateatur et terra.

SERMO LXVII.

De solemnitate sanctorum apostolorum.

Delectat tantorum tractare margaritas sanctorum, delectat gemmas intueri dulcium piscatorum. Nec modus in colore, nec numerus in virtute, splendor varius et diversus ornatus. Hos lapides si cæcus aspexit, illuminatus effulsit: si gestavit surdus, verbo Domini claros percepit auditus. Si aspexit hos lapides claudus in porta speciosa (*Act. iii, 2*), cursum recepit, et templum fortiter intravit. Testis est Petrus ad Tabitam (*Act. ix, 40*), qualis sit splendor harum margaritarum, quando tantus exsultavit numerus viduarum. Ergo et nos singuli singulos contemlemur. Quis eligens Petrum respuat Paulum? Quis querens Andream contemnat Jacobum et Joannem? Nulla est diversitas nominum, quia una est corona gemmarum, unus natalis Apostolorum, una est lætitia populorum. Remotum est omne naufragium, timor excluditur piratarum: quia hæræ subveniunt dulcium piscatorum. Tuta sunt littora per apostolica rotia. Petrus in capite scaphæ cœlestis, triumphat in littore: si Andream contempseris, unus est aterus, unus usus, unus innocens captus. Per pisces piscatorum paupertas tollebat, per animas in captura conclusas gratia demonstratur, et regni cœlorum divitiae publicantur. In scapha Petri quis numerat pisces? quis in Evangelio Pauli numerat gentes? Diversa nomina, et una captura. Ecce Jacobus et Joannes neglecto patre, contempta matre, dimisso reti, secuti sunt piissimum Redemptorem. Fiat itaque in solemnitate Sanctorum tam grande convivium. Ecce Mattheus præparat prandium, et Christus pransor ingreditur cum multitudine peccatorum. Pransor innocens, et rei convivæ, unde convivii sui societate peccatores faceret in suo sacramento gaudere. Judæi dicebant, *Quomodo cum publicanis et peccatoribus manducat* (*Matth. ix, 11*)? Nemo peccator secernitur, nemo reus avellitur. Omnes hospites Christi sunt, commune convivium est omnibus. Præparat prandium gaudiorum solemnitas Apostolorum: justus pascitur de gratia, peccator reficitur de indulgentia. Et si murmurant Judæi, sed ditantur rei, facti securi. *Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me* (*Psal. xxii, 5*). Simon ille Chananeus, qui mutavit nomen gentis, et inseruit florem suum coronæ virtutis, aptatus manibus Salvatoris, fulget de ista corona igneo vigore decoratus. Judas zelotes zelans Domino, non commercium querens Christum vendendo, pro illo zelabatur, non de illo paciscebatur. Invenimus etenim ibi denigrato colore separatam lapillum, Judam Domini traditorem speciem cum commercio descedantem. O nomen! et nomen ille dicebatur, zelans zelavi Domino omnipotenti (*III Reg. xix, 14*), et Judas proditor pacta crudelia deducebat. *Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam* (*Matth. xxvi, 15*)? Ille zelatus est affectu Domini, iste excluditur Domini nota convivii: sed delectat magis primum cernere Petrum piscatorem, quia horrescit novissimum respicere traditorem. Exclusus est de corona, complenda est ipsa corona. Qui elegit, ascendit, qui tradidit male, pependit. Quis suppleat numerum in ista corona gemmarum, proponitur sortis divinæ judicium, Christus Matthiam diligit de cœlo (*Act. i, 24*), qui duodecim ordinavit (*Luc. viii, 13*) in campestri palatio. Aperiantur Sancta Sanctorum, proferatur urna aurea, ut vere de cœlesti auro decorata. O sors bona! quæ elegit discipulum, ut integra permaneret corona gemmarum, quia Judas solus pependit in laqueo. Ecce duodecima vestris oculis fulget picta corona, de cuius aspectu ut visa flata (*forte*, vivis afflata) scintillis fulget congregatio vestra. Ubi est ille Vas electionis? Claudat coronam pietatis, et lapidem Evangelii toto mundo tonantis. Bonus ultimus, quem elegit primus et novissimus. Saulus durus, factus est Paulus mansuetus. Quibus tornulis aurificis iste est lapis aptatus? Testantur

A fundamenta carceris nocte commota, reorum vincula soluta, optioni donata gratia, et Apostoli probata corona. Pedes ejus erant in nervo, et gressus ejus in cœlo. Dicebat per carceris tenebras canticum novum: ut ultimo nervo chordarum tredecim citharæ lectorum cantet vobis lætitiæ sempiternam apostolica corona sanctorum.

SERMO LXVIII.

De martyribus.

Delectat videre campos segetum aureis maturatis calamis aristarum; delectabilis libet attendere campos Ecclesiæ, martyrum micantes plantas de uno cruore per Agni sanguinem innocentem. Segetes etenim sunt passiones martyrum *juxta carus aquarum* (*Psal. i, 3*), rigati fontibus lacrymarum. Nam sic modo beatus David martyrum purpurata germina, et ante messoria gaudiorum tanquam manceps secantia messoria cithara decantabat, *Qui seminant*, inquit, *in lacrymis, in gaudio metent* (*Psal. cxxv, 5*). Ubi seminant in lacrymis, nisi juxta arborem crucis, ubi est fons proximum Salvatoris? Inde de latere ejus sanguinis gutte stillarunt, et pluvia cruoris et aquæ seminata est tolerantia confessorum. De ipso ligno virentis crucis, juxta fontem sanguinis plantata virginitas floruit castitatis. Inde plantata martyrum tolerantia cepit seminis sui germina colligere purpurata. Nam unde martyres tolerant, nisi per Dominicam crucem? Unde martyres, in quorum cordibus lex Dei est, maledictiones non timent hominum, nisi quia Christus Dominus pertulit patienter impropria Judæorum? Unde martyres carcerum custodias delectabat intrare, nisi quia Dominus ductus est ad prætorium principis Caiphæ, et nocturnum crudelis prætorii carcerem non dedignatus est sustinere: sed dicebat, *Traditus sum, et non egrediebar* (*Psal. lxxxi, 9*)? Unde martyres de catenis et vinculis ferreis non curabant, nisi quia Christus Dominus teneri et alligari passus est a Judæis, quia catenas mortis diripit a mortuis jam sepultus: qui dixit eis qui in vinculis sunt, *Exite*, et qui in tenebris sunt, ut videant lumen (*Isai. xliv, 9*): et qui dixit Lazaro post quadrimum jam sepulto, *Prodi foras* (*Joan. xi, 43*)? Traditus non egrediebatur foras, qui erat liber intus et foris. In le martyres alapas non horruerunt, quia Christus maxillas suas ad alapas præbuit impiorum. Inde non nocuit martyres infusa aceti vel sinapis acerrima violentiæ, quia acetum et fel Christi degustaverunt labia, non tali digna potitione a pincernis impiis, quibus *rupit petram et fluxerunt aquæ, et potavit eos sicut in abyso multa* (*Psal. lxxvii, 15*). Unde martyres nudati sustinuerunt, flagellati non fleverunt, nisi quia Dominus nudatus est et flagellatus, atque præcinctus sub Pilato iudice, de quo ipse judicium veniet judicare? Unde eculeis appositi cum unguis sulcarentur, aporiati dulcissimis decantationibus laborem faciebant cum pudore tortoribus; nisi quia crucem Christus Dominus ascendit, inimicos non recusavit, pro sua injuria non deslevit, sed inimicis veniam postulavit, pio canticò psallens in ligno, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (*Luc. xxiii, 34*)? Ista ergo seminatio sanguinis Christi fecit semina martyrum pullulare in campo matris Ecclesiæ: ut dicit David, *Qui seminant in lacrymis in gaudio metent*. Euntes ibant, et flebant, et non stabant, sed flentes ibant, et ad æternam patriam tendebant. Civitas prolongabat, et illi flebant, ut pervenirent ubi desiderabant. Sic perrexerunt. Quomodo revertuntur? Non flentes, sed gaudentes: non adhuc seminantes, sed manipulos suos læta cervice portantes: venient non operitis capibus pallio velaminis propter cauma, sed lux super capita eorum, et lætitiæ pretiosa. *Venientes autem venient in exultatione portantes manipulos suos* (*Psal. cxxv, 6*), quos juxta crucem Domini seminaverunt, et de ejus resurrectione felicius messuerunt: et ei in nubibus occurrerunt, offerentes ei germina sua, accepturi sempiterna. O

germina, quæ non urit flamma! quia juxta flumen A sunt vitreum in Jerusalem, et perpetuo virescunt de immortalitatis vite æternæ. Nesciunt marcescere, quia non timuerunt pro justitia flammis ardere, quia Agnus deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et dolent omnem lacrymam ab oculis eorum (Apoc. vii, 17), et florebut sicut lilium in medio angelorum.

SERMO LXIX.

In natali sanctorum Machabeorum.

Micat in cælo Bootes, clare refulgens connexionem stellarum, sed amplius hodie eum matre resplendet Ecclesia de septem sideribus filiarum (II Mach. vii). Ille enim non una stella grandis fulgore, et altera tenuis lumine, sed omnes fraterna lucent caritate: quia botrum circumdant Salvatoris in cruce. Nulla hic stella dulcissimam fratrum transmutat stationem in terrenam, velut facula evanescentis soluto fulgore, qui omnes unitam retinent confessionem, ne germanam deserant caritatem. Fratres ex utero, fratres in B martyrio, germani lætabantur in cælo. Quale est cernere beatam matrem, quæ sterilis peperit septem, cum stellis spiritalibus septem filiorum coronato capite migraret ad Jerusalem civitatem. Quid dicimus, septem nobiscum angeli pretioso solemnitate consortio gloriantur. Filius hominis graditur, et digreditur in medio septem candelaborum aureorum (Apoc. i, 13), in medio martyrum beatorum, et mater cantat hymnum cum legionibus angelorum. Non hic inter septem mœnerie alienæ: non est ibi ulla candelabrum argenteum: non est ibi candelabrum plumbo peccati permixtum. Omnia aurea sunt candelabra de passionis camino liquata, ubique semper ante thronum ardentibus atque lucentibus, cœlestis gaudet Ecclesia, et mater illa beata. O vere venter aureus, quem angelicus laudat exercitus! Dicit ei beatus David citharæ spiritalis amœna dulcedine inter ardentem ollas matre spectante, *Qui facit, inquit, sterilem in domo matrem filiorum lætantem* (Psal. cxii, 9). Beatus, inquit, venter qui vos portavit, et ubera quæ suxistis. O lactis materni pietas, in quo non est separata fraterna germanitas! Lætatur aquila excelsa in nidulo montium atque petrarum de progenie cara pullorum, nutrit ut aquila, et remanet ut vidua, quando pulli provolant ad cadavera. Illic aquila quæ pennis suis pullos suos caro tegebat umbraculo, et super scapulas suas imponebat bonæ persuasionis eloquio, et cum pulvis suis volavit in campo, et cum eis inter præta paradisi lætabatur in cælo. Nemo pullorum istorum sub alarum tegmine maternarum quæsit cadavera mortuorum, quia omnes intra se continebant Spiritum sanctum. Omnes spiritalis erant columbæ, nescientes cadaveribus incubare. Volebat de eis tyrannus vel unum facere corvum nescientem redire ad arcem, et omnes pennis deargentatis columbæ graviter genuerunt, quia cadaver sicut corvus non quæsierunt, sed ramos purpureos ore coccineo ad Dominum cum columba matre portaverunt. Quæ sunt ista cadavera, quæ pullis istius aquilæ proposito temporali præmio contempserunt? Carnes erant immundæ, aræ pollutæ, vasa inquinata, sed illi vasa erant aurea in camino probata, septies tantum in camino fulgentia. Comedite, inquit, de carnibus sacrificiorum vestrorum. Et illi, Aves sumus munde, non immundæ. Habemus cœlestis præta dulcedinis, putridas carnes nolimus tentatoris. Non convenit columbis esca cadaverum, sed campestrium germina casta prætorum. Irascitur tyrannus, et matris lætatur affectus. Abscidit manum securi, et illi levant sensus in cruce. Absciditur lingua, et fraterna resonant organa, quæ tangebatur mater magistra. Fratres Spiritu fervebant, et ollæ ardentem refrigerabant, sartagine igniebantur, et fratrum dulcissimum azyma coquebantur. Detrahebatur cutis a capite, et coronæ parabantur ad caput. Beati perreperunt decalvati, redeunt coronati. De istis vero pullis castissimi ventris volebat auceps tentationis inviscare laqueis perpetuæ mortis.

Sed ille recurrit ad matrem, et dulcem repetit nidum. Dicit matri suæ in Domino, et cætera accipit mater sub dulci velamento alarum, ipsum septimum tenerum, et viribus corporis immaturum. Denudat ubera, ostendit cara filio nutrimenta. Fili, inquit, mi, noli descedare coronam meam, et fraternam noli violare concordiam. Coronam meam texit Christus, non detexit inimicus. Solent infantuli, filii, melius coronam sibi facere ex floribus rubentem, et croceis cathulis innocua capita coronare, si forte alterius infantis maqu impulsu deflexerit folium, quomodo infantis pia anima contorquetur? Quanto magis ego, quæ non flores habeo campestris, sed flores teæo spirituales? Nolo, nolo, filii mi, coronam meam una detracta gemma fœdere. Duo erunt mala, et te absorbebit gehenna, et ego non ero plenius coronata. Junxit mater eloquiis suis ad gemmas lapidem pretiosum, et fecit septenarium redimiculum, quod cum illa portavit ad cœlum omnis exercitus angelorum. Quis sufficit istam laudare matrem? Ipse uterque testis est, neque enim fuit talis venter, qualis istius Machabææ matris. O mater filiorum Zebedæi (Matt. xx, 20), Jacobum et Joannem obtulit Christo discipulos, septem vero martyrum Ecclesiæ de uno utero processerunt. Bona mater promisit pullos, volavit ut aquila, de matre et filijs lætetur congregatio nostra.

SERMO LXXI.

De Job et beata Perpetua.

Non debet in certamine formidare, qui vult de triumpho gaudere, nec debet temporalem timere pagnam, qui perpetuam vult sortiri victoriam. Non contemnat exsilium, qui desiderat cœlum. Carceres æstimet pro prætoris, qui paradisum desiderat jucunditatis. Beata Perpetua in carcerem missa, tenebris angustata, a lumine dilatata, quia præsumpsit, carcerem mutavit, tenebras effugavit, et ut innocens, non in carcere, sed in aula regia triumphavit. Nam et omnes sancti martyres catenis ligabantur, et manus suas ipsi caritatis vinculis inserebant ad cœlum. Inter tenebras erant, et lucis gaudia coruscabant. Squalores, fetoresque simul fortis sustinebat patientia beatorum: quia beati qui persecutionem patiuntur, ipsorum est enim regnum cœlorum (Matth. v, 10). Competenter et recte faciemus, si ad beatum Job (Job c. ii) per exempla martyrum veniamus: quia ipsum tanquam martyrem laudavit et honoravit omnipotens Deus. In squaloribus erat, stercus lætebat, et cordi ejus cœlum flagrabat. Inde apertis januis, portisque supernis capiebat odorem suavitatis, patientiam, sustinentiam, caritatem. Qui probabat, ipse jurabat: qui tradiderat, ipse oblectabat: ostendens ei quodam digito caritatis thesauros regni cœlestis. Justus videbat quod amabat, et detrimenta varia contemnebat, quia semper pro nihilo deputabat. Quid agis inimice? Tollis aurum, nunquid Dominum? Tollis argentum, nunquid amputas meis oculis cœlum? Ego novi aulam Domini mei, recessus creatoris mei. Quanta ibi est latitudo divitiarum, quanti thesauri gaudiorum, quibus delectantur quotidiano censu præsentem ordinem angelorum? Tulisti mihi millia taurorum, greges hircorum, carnes agnorum, habeo majus et purius sacrificium, unde meum complacem Dominum, qui non manducabit carnes taurorum, neque bibit sanguinem hircorum, sed sacrificio ei sacrificium laudis (Psal. xlix, 13, 14), quia ipse mihi altare constituit caritatis, et ipse mihi sacerdos est pietatis. Altare ejus conspicio, acervum stercoris non horresco. Nescis inimice, quia Dominus meus suscitavit de terra pauperem, et de stercore erigit inopem, et collocet eum cum principibus (Psal. cxii, 7, 8). Tu sic me collocasti cum vermibus, ipse super tribunal honoris. Non timebo saniem vulneris defluentis. Tu tangis carnem meam, ille custodit animam meam. Aula mihi est Regis regalis acervus stercoris super plateas pulcherrimam civitatis. Stercus adhibes, et non marcesco. Ille fontes suggerit, et floresco.

Tu mihi remanebis cum zelo tuo. Hæc dicebat justus labilis patientiæ, virtute pugne, amore coronæ. Cineres faciebant vulnera putrefacta, et flore germinabat patientia coronanda. Aderat enim patientiæ coronator: quia legitime certaverat preliator. Qualis erat campus? stercoris duntaxat acervus. Ibi acies tentatoris refugæ angeli, falsi amici, uxor subdola, et deceptio blanda, vermes et vulnera, sanies et putredo, sterces, et amaritudo. Non dirimebantur nocturna requie, sopita certamine, cum dies oriebantur, et pugna liquebat. Victoria abscondebatur, et vita, quia *vita*, inquit, *vestra abscondita est cum Christo: cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum eo in gloria (Colos. iii, 3, 4)*. Ecce revelatur quod abscondebatur. Ecce de acervo stercoris refloruit detecta corona: quia matura fuerat patientia. Qui coronam parabat, aderat, probabat, atque laudabat. Non dedignabatur super acervum stercoris adherere, vincenti monstrare coronam, qui in paradiso, deliciarum sedit primis cultoribus proferre sententiam, et non præjudicabat locus, ubi erat purus affectus. Ideo coronator affluit Deus, reparat, laudat atque multiplicat. De nube loquitur turbinis (*Job xxxviii, 1, et xl, 1*), ut irrigaret victorem pluviis dignitatis. Exterisit, mundavit, pariter et ornavit. Qui victorem fecit florentem, ipse constituit sacerdotem, ita ut inimicos amicos admoneret, ut pro se justus victor victimam jugularet (*Job xlii, 8*). Ut mutato vulnere, renovato ore staret splendidus ad altare, qui sedebat putridus in stercore. Jam enim sacerdos in sua exstiterat pugna, et sacrificium obtulerat de victoria, et sibi meruerat coronam, et amicis postularat indulgentiam. Ecce quantum est bonum sustinere illam tentationem, ut per Christum mereamur probationem. Cui dicimus, Et ne nos passus fueris induci in tentationem (*Matth. vi, 13*). Ipse nos de presentibus dignabitur flagellis eruere, et renovata libertatis gratia jocundare, cui debemus semper gratias præconare. Ad ipsum convertamur Dominum omnipotentem et perpetuum Salvatorem.

SERMO LXXI.

Item de Job.

Qui fuerit Dei amicus, diaboli est inimicus. Prævaricator justitiæ odit studium divini cultus. Distringere conatur quem invenerit justum, ut sibi faciat mancipatum. Multiplicem lineam extendit ac præparat, ut Dei militem tollat, pariterque distringat. Cupit sibi facere vinctum, quem invenerit Dei letitia fecundatum. Non vult enim cernere divini imaginis formam. Illustris denique patriarcha Job Orientalium civis, justitia nobilis, nobilitate felix, opinitate uberrimus, censu nimium pinguis, culmine humilitatis excelsus. Hunc enim nunquam superbix tumor elevaverat in lapsum: quia sola humilitate pollebat. Cujus in perniciem inimicus accensus, thronis regalibus vicinatus, divini majestati nocendi potestatem fallaci subtilitate extorsit. Proinde Dominus dispositionis præcius inimici, majestatis suæ culturam propria voce laudavit dicens, *Animum*, inquit, *advertisti adversus puerum meum Job, quoniam non est illi similis quisque in terris, homo sine querela, verus Dei cultor (Job. i, 8)*? Ecce qualis fuerat confusio inimici disponentis, quando præcessit suffragium majestatis. Ut arbitrator jam reus stabat, qui reum facerè vehementer optabat. Ecce Dominus laudabat innocentem, et dispungit pietatis latronem. Tributa igitur potestate de cælo, fusus est mundo, et ejus censum diversis ictibus, vel furoribus, ac rabie truculentus violenter extorsit. Ipse fuerat sceleris auctor. Ipse et nuntius, quasi de præda lapsus fraudat et nuntiat. Dicebat, *Ego remansi solus, et veni ut nuntiem tibi (Job i, 15, 17, 19)*. Nuntiabat patriarchæ auribus gestum, referebat crudelia damna. Diabolus nuntiabat, et patriarcha Dominum collaudabat. Inter ipsa inimici bacchantis nulla impatiencia fidei vexatur, sustinentiæ clypeum invincibili virtute

A contra damna devotus exstitit. Permansit in virtute intra justitiæ limitem tenaci fundamine solidatus, altisque radicibus nixus ac robustus, in cujus pectore sola gloria militabat. Dehinc adeptis omnibus, impetus repentina ruina compressit, et omnes una mors occupavit. Tunc mæroribus mixtus sublata ejus capite coma se humi prostravit, et tali voce prorupit in laudem dicens, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Dominus placuit ita factum est, sicut nomen Domini benedictum (Ibid. 22)*. Bacchabatur interius tum periculosa rabies, et viget inter plagas incolumis fides. Nullis ictibus cessit, nulla lingua lava patientia recessit. Non damna robustum militem deflexerunt, non mærorum maximus liberorum. Omnia perdendo nihil amisit, quem diabolus a Domino non separavit. Anisit modicum, et lucratus est multum. Vidit se itaque inimicus circa robustum militem cælesti militia debellari. Tunc inimicus repetens cælum cherubim adiit, accipiensque potestatem remeavit cum idoneo congressurus, sed non victurus: cogitans ne qui damnis rerum non potuit vinci, vel dolore posset vulnere superari. Tunc crudelissimus draco in patriarchæ membra totius feritatis evomit pestiferum virus, et omne corpus misit in vulnus. Nihil fuit membrorum, quod non captivaverat plaga aspergine vulnere. Ita plagaverat membra, ut ossa remanerent carnis desolata, salva scilicet, quæ non vulnerabatur anima pretiosa. Fuit enim patientia muro vallata, et intra carceris thecam conclusa periculis, mactabat pericula, contrivit pacifice bellatorem, et sine ferro peremit latronem. Deinde sanies manabat, ex ulcerum sinibus horribiles bestix erumpebant, quas ille sine dolore patienter revocabat. Exercitus vermium confodiunt carnes feralium cuneis legionum. In corpore innocentis regnabant germania pugne inter inimicum et justum, inter hostem et innocentem, atque interiora comedentem, inter vermes et carnes. O vigor militiae constantissimæ carnis! Durat licet dolens contra diaboli pestiferas vires, tamen nunquam sustinentiam carnis victor horrescit, vicinitas vulneribus putrem fugit, germanitas fratrum uxoris consolatione despicitur, a famulis Dei declinatur, a Deo solo libenter attenditur. Pro Deo enim qui fuerit humiliatus, ipsum necesse aspiciat omnipotens Deus. *Super quem, inquit, aspiciam, nisi super humilem, et quietum, et tremulentum verba mea (Isa. lxxvi, 2)*? O patientia victoriæ mater! acquisivit sustinentia palmiferam vitam, dum diaboli virtute exstitit debellata. Sed nec vinci poterat, quem ante victoriam Dominus laudaverat. Non qui pugnavat victus est, sed ille victus est qui cædebat. Job vapulando vicit, diabolus autem cædendo defecit. Vidit se lassum de lassato, et fatigatum de fatigato. Diabolus cessit mæstus, et patriarcha fortis est inventus. Recuperata denique corporis sanitate accepit quod perdidit. Duplicatum est totum quod amiserat. O damnum, quod generat lucrum! Nunquam enim sine munere dimittitur obsequium. Exsultat patriarcha lætissimus, et diabolus cecidit, superatus est mæstus.

SERMO LXXII.

De sancto Cypriano.

Editus est hic sermo superior, hoc initio, *Clarum tamen martyris natalem*, etc.

SERMO LXXIII.

De sancto Vincentio.

Legitur et iste supra inter sermones quos Fulgentii esse judicavimus, hoc initio, *Miror, fratres, si adhuc aliquid*, etc.

SERMO LXXIV.

De Golia.

Lectio quæ nunc recitata est ex libro Regnorum (*I Reg. xvii, 1 et seq.*), non ambigimus vestræ caritatis inherere sensibus. De Golia et David sanctissimo

viro, atque piissimo, Deoque placente, et, ut plus dicant; Christi parente, in quo et iustitia, et veritas, et pietas, et Christi caritas eminentius nitescerat, qui cum adversus adversantes provocaretur ad praelium, oculis erectis ad cœlum, non de sua virtute præsumebat, sed præsumptus de sua innocentia, et de Christi iustitia humiliter clamabat, *Deus, in adiutorium meum intende. Domine, ad adjuvandum me festina. Confundantur et reveantur inimici mei, qui quærunt animam meam, ut auferant eam. Avertantur retrorsum, et confundantur qui quærunt mihi mala (Psalm. LIX, 2 seq.)*. Et adepta victoria, *Quis Deus præter Deum nostrum? Deus qui præcinxit me virtute ad bellum, et supplantavit omnes inimicos meos (Psalm. XVII, 32, 33)*. Et iterum, *Omnes gentes circumdederunt me, et nomine Domini ultus sum in eos (Psalm. CXVII, 10)*. Videtis, fratres mei, quam major est semper innocentia puritatis, quam malitiosa fortitudo virtutis: quoniam *in malevolam animam non introibit sapientia (Sap. I, 4)*. Ex ore enim infantium et lactentium perfecisti laudem (*Psalm. VIII, 3*), super pueros bellatores majorem fecerunt claritatem. Quantum interest inter Goliath et beatum David? Ille juvenis, iste parvulus. Ille bellator, iste ovium pastor. Ille tendebat arcum, iste parabat saxiperium, simplex in affectu, sed cœlestis in sensu, sed de illis pueris qui laudabant Dominum organo pietatis. De quibus ipse dicebat, *Laudate, pueri Domini, laudate nomen Domini (Psalm. CXII, 1)*. Pastor erat, oves pascebat, sed Deus qui pascit Israel, parvulum adjuvabat, et pro armigero suo innocente comes et insperator ipse pugnabat. Saxiperium ferebat, ubi lactis coagulata sacramenta portabat. Ibi et lapides quinque ferebat, ut inde lac et lapidem, ut vetus et novum ostenderet Testamentum. Lac parvulus parvulus bajulabat, et in quinque lapidibus quinque libros Legis cum magna cura portabat, et exinde inimicum non pugnando, sed gaudente expugnabat: vidit inimicus, et derisit. David vero sanctissimus vidit, et oculos ad cœlum levavit. Ille maledicebat, iste autem orabat. Ille præsumebat de fortitudine sua, et iste pro Israel dolebat, pro quo eum Dominus pugnare compellebat. Ille librat centum, iste torquet manum rotantem fundibulum. Ille de se præsumebat, et iste adiutorem angelum postulabat. Dirigitur lapis a puero, et in aere ducebatur ab angelo. Stabat inimicus securus de parvulo bellatore, nesciens desuper Dominum adiutorem. Lapidem protinus inimicus sensit in fronte: quia Domini non habuit characterem. Ibi vitam perdidit cum pudore, ubi angelum David senserat adiutorem. Cecidit cum magna ruina, qui insultabat cum magna superbia: quia *superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. IV, 6)*, dat victoriam, præparat et coronam. Currit David ante capiens gaudium, quam inciperet praelium: ante lætus de victoria, quam conficeret pugnam. Stetit super cadaver jacentis exanime, gladium educit, inde percussit, et inimici caput abscedit, et erecta dextera triumphavit, et exsilens in lætitia clamare cepit, *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos perfecit ad bellum (Psalm. CXXI, 1)*. Lapidem reddidit sociatum, et gaudiorum ejus caput posuit detruncatum. David enim missus adversus Goliath, nihil aliud nisi Christum adversus diabolum pro salute generis humani significabat, et in illo impletum est, *Gladium evaginaverunt peccatores, et intenderunt arcum suum, ut decipiant pauperem et inopem, et trucident rectos corde: framea eorum intret in corda ipsorum (Psalm. XXXVI, 14)*. Ecce quantum valet apud Deum innocentia mansueta, quam male voluntatis virtus excelsa: quia Dominus diligit innocentiam, et derelinquit malitiam: ut possit justus pro innocentia sua debitam sortiri victoriam, et gratuitam accipere de cœlo coronam.

SERMO LXXV.

De Absalon.

Solet fidem natura præstare, et consanguinitas fa-

cere caritatem. Sed et in filiis requies parentibus nasci, vel eorum incrementis jocunditas ampliari, curarum labor adulta sobole definiri, et successione liberorum paternitas sublevari. Nova in Absalon filio David eversio malignitatis incurrit, quæ non auxilio, sed in vastatione sui generis adolevit. Cujus immanitatis historiam dicere horret animus, ne patres poeniteat generasse. Non sacrum hunc revocat nomen, non nutrimenti cura venit in mentem, et pro tanto munere persequi didicit genitorem: fregit cupiditas fidem, et vicit avaritia caritatem. Proh nefas! impia manu filius pulsat, de quo sibi pater solatium promittebat. Quem cum in vitale lumen maternus uterus profudisset, novellæ ætatis suæ tantæ primis auspiciis gaudebat nescius pater, requiem putans in filio suscepisse. Lubet hunc cautius observari, lubet ingenti cura nutriri, imputaturus postea caritatem. Amat, diligit, et observat, putans quia filium genuerat, amplectebatur futurum parricidam genitor pius. Osculabatur sacrilegum pater religiosus, et futuris cladibus quotidie gaudebat ignarus. Nam cum iste ab annis puerilibus conscenderet sexum, immanitatem prius exhibuit quam obsequium. Nam, ut hujus immanissimi primordia memorem, non transeam germani funeris orbitatem, quam cum violatæ sororis flagitat ultionem, per fraternam cadem fecit iter ad patrem (*II Reg. XIII, 26 et seq.*). Cujus calliditatis pejus est invenire remedium quam sceleris committere sacrilegium, ut ad impium bellum pacis sibi adhiberet auxilium. Fecit namque convivium, vocat fratres, vocat incestum; componit vultum, ne color proderet iracundiam; apponit etiam regales epulas ante luctum; et ne diu differatur juvenis ab incepto, plus obsequitur inimico. Ibat per spatia domus, læta pace tranquillus, sceleris parturienti tempus, quem cum videret vino jam plurimo maturatum inter calices et phialas, propinavit et ferrum. Et quale convivium fuit, ubi ira obsequium præbuit, et dolor prandium procuravit? Nescio quos animos gerat, qui sic blandiunt ut feriat; aut sic obsequitur, ut occidat. Post hæc ergo impia pace et sacrilega carnificis ultione perimere nititur insontem, et (quod pudet dicere) genitorem. Felix et beata fuerat vita mortali, si cupiditas non esset et zelus. O radices scelerum, et materia vitiolorum, quibus nec metus sodatur, nec multorum scelerum satiatur: et unde compesci videtur, inde multo pluris excitatur! Ecce namque Absalon fraterna cœde crapulatus, et cognato sanguine ebriatus, magis ac magis excitatur in pejus, tanquam ex ipsa fieret satietate jejunos. Indicit patri jam non filius bellum, quasi parum fuerat peremisse germanum. Et quibus auxilio genus sæculis intimavit, qui plus exercuit quam ira dictavit. Ecce subito bellum tuba conclamant: decurrunt sacrilegi, ambulunt parricidæ, et conversa est caritas in furorem. Delatum est nefas ad patrem, sed ira non perdidit pietatem. Exire namque socios jubet pater ad pugnam, et rogat ne fidem severitas frangat. Et quos nimis hortari solebat, ab immani hoste filio precibus refrenabat. Itæ, inquit, principes mei: ite quantocius filii virtutis, sed cavete, quæso, ne vincatis. Placate justis furoris insaniam, ne in morte filii mei me miserum vulneretis. Si ipse noluit habere patrem, pater tamen meruit orbitatem. Parcite ergo, parcite gnato, parcite, commilitones, insano. Et si malum filium genui, sed magis observo, ut pietas vincat iram, ne justitia peragat nefas. Recuso hujus certaminis palmam. Nolo, nolo cum dolore victoriam. Si ipsum fecit pravæ mentis insaniam, vindicta vestra nonne faciet parricidam? Abstinetis dolores, vetate supplicia, mea est quam mihi donatis injuria. Malebat pater piissimus vinci, quam triumphis orbari. Commendat hostem suum principibus, et ne perdat filium, servari postulat inimicum. Sed cum utrosque suscipit exercitus campus, salva religione pater vincit orbatus.

Qualis enim divino eventui pugnae contigit locus, ut nec pater fuisset impius, nec filius evaderet reus? Intonat saevis clangoribus bellum, imbrem parturiens lacrymarum. Stant vibratis dextris cognatae acies, licentiam scelerum flagitantes. Ecce subito stridula imperatoris astra conclamant, tubae franguntur, voces instruunt, acies peragunt et neces, et nulli sunt hostes. O quam execrabilis pugna, ubi geruntur sine hostibus bella! O certamen iniquum, ubi nec victoria sequitur, nec triumphus! Armantur fratres in fratribus. Victis et victoribus unus est luctus. Plangebatur pietas, et natura, mactata sibi tanta unius furoris jacitura. Dividitur caritas ferro, nusquam pietas. Illos cupiditas eogit, istos injuria. Inde armorum strepitus tonat: hinc plagae pennatis jaculis volant. Inde grandio terreno cursu festinat: hos plumbo volatus ictus exhorruit. Illos rotatis saxis confregit; sic mille modis prope cunctos mors una submersit. Et qui germana concordia letari debuerat, unius ob noxam mortis sibi vinculum propinabat. Pluebat serenitas vulnera, caelorum densitate fuscata. Stabat nox facinoris in aere armorum, in tenebris candet extusa. Gaudebat in suis officii bellum ferventi nube contextum. O quam execrabiles nubes fuerunt, quarum imber ferreus vulnera defluebat. Decurrunt sanguineis cursibus rivi, et scatentibus cadaverum venis potantur cruentibus campi, et nec pietati parcitur, nec pudori. Crescit in sceleribus rabies, et unde infirmari solent, inavalescunt cladibus vires. Saevit in cognatis ferrum, et non habet crudelitas modum. Ubi es jam, caritas? ubi fides, si inimici sunt fratres? At post diras pugnae clades et funesta naufragia, o quam mirifica devenit in scelerato vindicta. Nam cum Absalon per praelia dorso mula vectaret (*II Reg. xviii, 9*), visa caede rapuit de bello sessorem, tanquam ipsum nefas videretur horrere. Ibat tenacituga per vicinas silvae secreta, auctorem scelerum perditura. Et dum inter ipsos arborum thyrsos pretum animal surdum obvians, truncum transiit juvenem moriturum, nullius manu arboris eatasta suspensum. Sine bello hostis suscipit vulnus suo perfidio captivatus, qui sacrilegus maluit interire quam cum patre regnare. Quoniam *superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam* (*Jac. iv, 6*). *Omnis enim qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur* (*Luc. xiv, 11*).

SERMO LXXVI.

De Isaia.

Deus per Isaiam loquitur dicens: *Agnovit bos possessorem suum, et asinus praesepe Domini sui; Israel autem me non cognovit, et populus meus me non intellexit* (*Isa. i, 3*). Bos possessorem agnoscit, et possessore Dominum continuit. Asinus Domini praesepe observat, et homo divina jussa depravat. Accipitur igitur, contemptor, a pecudibus mutis exemplum, qui non metuis divinum iudicium. Esto circa Dominum talis quales circa te pecudes esse cognoscis. Esto animalium instructus exemplo: quem natura in obsequia instruxit, et in famulatum Dominus subjugavit. Et tamen pecora cum sint rationis expertia, in hac parte sine ratione esse non possunt. Tu vero, homo, cum ratione dispositus, sine ratione dum visis, Dominum genitorem offendis. Erubescat humana perditia, hominum stultitia confundatur. Pecora ergo hominum obsequia instinctu divino conservant, et homines Dei jussa obstinata mente declinant. Animalia sensato homini famulantur, et homines Deum insensate contemnunt. Pecudes quibus rationem Deus conditor denegavit, non sine ratione homini parere continent. Homines vero qui ratione praestant in stultitia, dum Deum non colunt, perseverant. Boves Deum humanum suscipiunt, et homines divinum imperium aspernantur. Cujus iudicio pecora hominibus instanter deserviunt, ejus iudicia homines deserendo contemnunt. Quale malum est ista dementia, quae nec pecudibus possit aequari, dum animalibus mutis in obsequio Domini non potest comparari? Pecudes

enim dum homini servant, Deo servire noscuntur: homines vero dum Deum negligunt, se odisse monstrantur. Quare si rationem pecudes acciperent, Deum rationabiliter et colerent, et timerent; quae nunc sine ratione tales sunt, quales homines cum ratione esse non possunt. Judicaris, homo, judicaris animalis exemplo, pecoris obsequio condemnaris. Nec tibi prodesse poterit excusatio: qui nec divino imperio, nec pecoris exemplo parere desideras. Magna etenim sunt divina obsequia, bona vitae compendia: ubi non supplicia de malis actibus metuuntur, sed divina praemia de bonis meritis expectantur. Optat enim Deus honos esse quos muneret, quam malos quos sine meroere condemnet. Invitos enim jam punit, quos remunerare mallet, si vellent per bonam vitam evadere. Fuge, Christiane, delicta, qui Deum promereri desideras; horre peccata, qui placeere exoptas. Delictorum clades pro veneno timenda est. Pernicies scelerum pro telo et gladio fugienda. Non ametur delictum, quod genus hominum occidit. Fugiat peccatum, quod hominibus semper paravit interitum. Horrendum sit Dei servo, quod aliis videtur fuisse exitio, et in quo alterum conspicis interivisse, in eo magis ipse debes praecavere. Nemo sibi impunitatem de multitudine peccantium reprovitat. Nemo cum turbis delinquens se periculi immunem esse contendat. Nec enim Adam idcirco in mortem incidit quia solus cum uxore peccavit, aut Cain ideo interitum meruit quia fratricidium solus admisit. Amat Deus paucos innocentes quam innumeros peccatores. Et in uno justo letatur et gaudet, quod in multis peccatoribus constriatur et moeret. Et ideo cum cataclysmo orbem Dominus judicaret, Noe solum cum affectibus liberavit (*Genes. vii, 1*); et cum Sodomam imbre flammifero aboleret, Loth solum cum liberis servavit (*Genes. xix, 12*). Nam et Ninivitas scelera abolerent, nisi eorum poenitentia iram Domini temperaret (*Jona iii, 5*). Diligit enim hoc ipse Dominus cum minatur, et quos refrenari a delictis exoptat, eis iudicii severitatem intentat. Objurgat enim Deus ut salvet, corripit ut emendet, improperat ut reformet. Desperata enim quorumdam hominum vox est: Tantae multitudinis non amat Deus clemens interitum, nec patietur perire populos, quos redemptione sua noluit esse captivos. Alioqui ad hoc redemisse putabitur, ut sit qui ejus iudicio condemnentur. Aut enim ad hoc redemit ut salvet, aut non redemisset quos iudicio postmodum destinasset. Horum perniciose prorsus fugienda persuasio est: ut enim ipsi facinoribus involuti sunt, ita et ceteros volunt ipsi suis facinoribus implicari; et dum peccantes indulgentiam sibi non petendo promittunt, ita miseros suis persuasionibus ipsi involunt. Ceterum Dominus Christus redemptus nobis jam veniam dedit, jam sordidos et infectos abluvit et emendavit. Quare redemptum jam peccare non licet, et mundatum non licet sordidari. *Ecce*, inquit, *sanus factus es; jam noli peccare, ne quid tibi deterius contingat* (*Joan. v, 14*). Qui te incolumem fecit, vivendi tibi legem imposuit; qui te a sordibus emundavit, noluit te iterum sordidari. Si Deo Patri consenseris, monita Patris observa: si Christi te famulum proferis, in actibus Christi praecipua demonstra. Promissionem enim cujusque rei facta magis quam nomen ostendunt. Medicum se probare non potest qui mederi aegro non potuit; gubernator non est qui navem non potest gubernare; philosophus esse non potest qui vitia potius quam virtutes exercet: sic et Christianus esse non poterit qui quod profitemur infamaverit. Quare aut fac quod jubetur, si vis accipere quod promittitur; aut si non feceris quod jubetur, accipies quod peccatoribus destinatur. Nam si peccatoribus delictorum poenae non rependuntur, nec justis merita justitiae retribuantur. Porro justis necesse est merita justitiae rependi, necesse et peccatoribus destinata supplicia exhiberi. Nemo se fallat, nemo decipiat, quia caelestia jussa contemnit, impunitus esse non poterit. *Si ris*, inquit, *ad vitam venire, serva mandata* (*Matth. xxiii, 17*): subaudiit

contra, Si mandata divina contempseris, impunitus esse non poteris. Sæculi jussa nemo sine poena contemnit: patris iram nisi quis placaverit, abdicatus erit; servorum contemptus inultos esse non patimur. Ergo tu cum hominis contemptus patienter non toleras, quomodo putas dum peccas Deum circa te posse placari? Unde cessa peccare, si vis de præteritis impetrare; aut si adhuc peccandum putaveris, necesse est divino judicio subjugeris. Quare dum licet, dum tempus est, dum poenitere permittitur, dum adhuc qui deliquit potest delicta propria recusare, sancta vita præterita peccata recurentur. Non differamus in crastinum, quia crastinum an videamus incertum est. Multos enim hæc dilatio trucidavit, quos subreptos, non vitæ æternæ reddidit, sed potius mortis perpetuæ addidit. Quam moleste deliquimus, tam modeste Dominum deprecemur. Vitium quod in mundo contractum est, hic relinquatur in mundo. Indignantis Domini offensam, patientiam Domini, quæ nos poenitentia et correptioni servavit. Maculata vestis per primi hominis peccatum, nunc per fidem Christi diligenter a nobis recurret, ut feliciter ad convivium sponsi candidati intromittamur. Hæc a nobis impleantur, hæc perficiantur a cunctis. Nec ad peccatum homo provocetur exemplum, sed sanctorum potius sequatur actus, et merita: ut non post mortem more peccatum pereamus, sed in æterna sæcula divinis muneribus condonemur.

SERMO LXXVII.

De linguæ molestia.

Sapientissimus Salomon ita locutus est, dicens: *Vita et mors in manibus linguæ (Prov. xviii, 21)*. Lingua clavis est pectoris, testimonium cordis. Magnum tribunal gerit intra prætorium sui oris, aut gratæ salutis, aut amaræ mortis. In qua negando Deum, verbo uno facit sacrilegium, aut uno sermone implet cum virtute martyrium. Quis explicat linguæ divitias? Per quam, si homo tacuerit, funus est, qui cum diserta sonat, homini generat dignitatem; cum benevola currit, procurat salutem. Amicos acquirit, inimicos compescit. Pigmentum corporum, et sanitas animarum. Omne opus dirigit, opera implet, maria cum terris præcepto sui oris implevit. Cessat enim omne factum, ubi non fuerit sermonis imperium. Erogas verbum, et accipis beneficium. Rogas in terris, et audiris in cælis, dicente Domino per prophetam: Quis exclamavit ad me, et non e. t. auditus? Ecce orant viginti quatuor seniores in conspectu Dei dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth (Apoc. iv, 8)*: non sunt membra, et loquitur lingua. Martyres patiuntur, et post ipsam sepulturam ipsis sermonibus vivunt dicentes: *Quousque, Domine sancte et verax, non judicas, et vindicas sanguinem nostrum ab his qui in terris habitant (Apoc. vi, 10)*? Solus sermo non habet finem, quia non habet sanguinem. Nubes ipsæ loquuntur cum sonat eloquium majestatis: aer crassus in nubibus fabulatur, testante Joanne in Apocalypsi, dicens: *Quæcumque locuta sunt septem tonitrua, ne scripseris ea (Apoc. x, 4)*. Quare prohibetur apostolus excipere linguam cæli? ne vilis vox videretur quem tremuit mundus. Si intra articulos hominis teneretur, aut non haberet quod spectaret homo, si quod sperabat agnosceret, nec arderet ignis in rubo. Et linguam accepit flamma, dicentem ad Moysen: *Ne accesseris huc, solve corrigiam calcamentorum tuorum. Terra in qua stas, sancta est (Exod. iii, 5)*. Maria ipsa loquuntur, cum Domino benedicunt, dicente Scriptura: *Benedicite, maria, Dominum (Dan. iii, 78)*. Nam quos putamus esse fragores, cum Domino fabulantur, dicente propheta: *Vox ejus tanquam vox aquarum multarum (Ezech. i, 24)*. Quid referent ventus, freta, tonitrua, flumina? Per hanc sanguinis vocem Cain (*Genes. iv, 10*) detegi potuit parriçida, quia ita dicit Salomon: *Spiritus Domini replet orbem terrarum, et hoc quod continet, scientiam habet vocis (Sap. i, 7)*. Si ergo quod vivit sonat, quod

moveretur loquitur, beatum pretium hominis linguæ si habet in ejus officio disciplinam. Hæc omnia salvat aut jugulat, juvat vel accusat, sanat vel trucidat: utrumque laborat, cum alterum vexat, ut prius suis casibus pereat. Inde Judas mendax apostolus, dum salutatur Dominum Christum, verbo uno fecit sacrilegium. Salus mundi suscepit Dominum Christum, et ipse introivit in laqueum. Impone igitur, Christiane, frenum linguæ tuæ, et libertatem ejus intra speluncam tui oris include. Millia verborum refrenatis virtutibus astringe, ne feriat auctorem. Audi Dominum per prophetam talibus comminantem: *Quid gloriaris in malitia? Quid potens es in iniquitate? Tota die injustitiam cogitavit lingua tua, sicut novacula acuta fecisti dolum (Psal. li, 3, 4)*, et cætera. Inde habes dentes, morde illam, si tacere non poterit. In spelunca, intra carcerem indisciplinatum tui oris linguam include: ne cum male exierit, eam gladius feriat. Impera illi, dum licet: quia non revertitur sermo, dum exierit. Si non potes bene loqui, liceat vel tacere. Nam nunquam periret diabolus de paradiso, si lingua taceret, cum infantiam primi hominis et horum majestatis latro serpens vulneraret, insontem articulis Dei fabricatum, ubi habitat sola æternitas et innocentia, latro vicinus serpens una lingua concepit, generavit homini mortem inimicum colloquium, et orbitatem toto mundo peperit, dum ferit auctorem. O gladium linguæ, per quem totus mundus plaga percussus est! Parit mater quod plangat, pater generat quod amittat. Humanitas tota aut plangitur aut plangitur, cum tota caro in pulverem ad suam originem revertitur.

SERMO LXXVIII.

Ad competentes post traditum Symbolum.

Ecce qualiter de præsentis mundo, tanquam ex Ægypto Israel spiritalis educitur, et domus Jacob, quæ est familia cælestis Regis, de populo barbaro liberatur. Decem præterea plagis percussa est Ægyptus, ut Pharaonis dominio absolutus Hebraicus populus liber esset effectus. Quibus plagis legimus (*Exod. xii, 29*) per ordinem consummatis cum noctis in medio vastator Ægyptiorum transiret angelus, signatosque aspiceret, et illesos præteriret, atque custodiret agni sanguine, ad terram repromissionis filios Israel festinanter exire coegit. Ita et diabolus, qui potest Pharaoni figuratim comparari, decem quodammodo verberibus a nobis repulsus est, cælesti flagello severissime trucidatus. Nam primam accepit plagam quando nomina vestra dedistis, ut ibi vos conscribamini, unde ille deletus est. Secunda ejus plaga est, quotidianæ ejus orationis instantia; tertia, jejuniorum; quarta, vigiliarum; quinta, terribilium exorcismorum; sexta, descendens in vobis dominicorum precatio sacerdotum; septima, apostolici Symboli traditio atque confessio; octava, orationis dominicæ informatio. Nona plaga percussit, cum sæculo pompisque ejus, et apostaticis angelis renuntiat; decima, cum suis primitivis Ægyptus interficitur, quando renascentis fontis proximus applicatur, vetere homine spoliatur, et ad Deum vivum tota fidei credulitate convertitur. Post hæc mare Rubrum intravit, baptismum utique consecrante Christi sanguine rubricatum. Et dum ibi in Patre et Filio et Spiritu sancto tingitur, credens, mediantis crucis virga signante dextera levaque Jordanis unda dividitur: persequens vetustus hostis mergitur, novus Israel revelatur, et exinle cum tympanis et choris splendidis classibus renatorum ornata procedens resultat Ecclesia.

SERMO LXXIX.

De consolatione in assumptione episcopi.

Vos quidem, fratres, consolatorem quæritis, sed etiam nos consolandi sumus, et consolatio nostra nullus hominum est, sed qui facit hominem, quoniam

qui fecit, refecerit, et recreat qui creavit. Non possumus per infirmitatem nisi contristari: sed per spem debemus consolari. Omnes bonos diutius nobiscum vivere volumus, et in hac asperrima vita, deseri a comitibus nolumus, sed prævenerentes nos qui bene vixerint, hortantur exemplo suo, ut sive diu hic vivamus, sive cito hinc eamus, sic vivamus ut ad ipsos veniamus. Quia idipsum hic diu vivere nihil est aliud quam diu molestias sustinere. Cum Deo autem vivere, et apud Deum, sine ulla molestia est vivere, et sine ullo timore, ne pereat felicitas, quæ non habet finem. Nec debemus arbitrari episcopum vestrum fratrem nostrum, cito hinc isse, et parum vixisse. Recte enim ibi non parum vivitur, ubi cum multum dicitur, non fluitur. Nam hic etiam quod multum est, cum finitum fuerit, pro nihilo deputabitur. Nec tamen parum hic vixit, si ejus opera cogitemus, non annos numeremus. Quanti alii fortasse quod per multos annos non dimidiarunt, ille paucis annis implevit? Nihil ergo aliud erat hic eum velle tenere, nisi ejus felicitati invidere. In hoc enim habemus tristitiam de homine sicut homines. Quid ergo faciemus, ut non simus homines? Homines ergo de hominis abscessu humaniter contristamur, sed quomodo audivimus lectionem divinam, nam quod consummatus in brevi replevit tempora longa (Sap. iv, 13). Ergo illic tempora computemus, sicut computatur dies. Quidquid ergo vobiscum egit hortand, loquendo, seipsum proponendo ad imitandum, ad Deum laudandum et colendum tenete, et memoria ipsius ornatissima vos eritis. Non enim hoc illi magnum est recondi tumulis marmoratis, sed condi in cordibus vestris. Vivat sepultus in vivis sepulchris. Sepultura enim ejus memoria vestra est. Apud Deum vivit ut felix sit, apud vos vivat, ut felices sitis. Exhortari vos ad fidem prudentiam multis verbis fortasse possemus, nisi et nos dolore humano vix loqui sineremur. Proinde quia donavit nobis Deus, ut morienti ad tempus præsentes essemus, quoniam donavit nobis, ut funus ejus deducere: deductio quæ debetur caritati, nihil addit felicitati. Donavit etiam ut sanctitatem vestram viderem, vosque alloqueremur, ut pro modulo nostro consolandi vos consolaremur. Quidquid nos dolor dicere non permittit, cogitando supplete, et noster animus in recordatione tanti viri, etsi habet humanum mororem, non habet infidelem desperationem.

SERMO LXXX.

Sermo omni tempore dicendus, seu potius, de oratione.

Suavis Dominus et mitis patientem habet januam pietatis, nec recusat inde pulsantes, sed accusat potius negligentes. Neque enim aliquid petitur, quod non habeat, ut cum non dederit, erubescat. Dives est Dominus, et pius, affluens et benignus. *Dat, et non impropere* (Jac. i, 5): imo tunc thesauri domus ejus tristitiam patiuntur, quando fuerint delectabilia fastidia petitionum. Ipse Dominus dicit: *Usque modo non petistis quidquam* (Joan. xvi, 24). *Petite, et dabitur vobis. Pulsate, et aperietur vobis* (Luc. xi, 9). *Ego sum ostium et janua* (Joan. x, 9). Quare trepidat pulsando manus vestra, et dormitat in mendicitate conscientia vestra? *Ego sum janua vitæ*. Non horresco sordidum pulsatorem, non pauperem repudiio petitorum, tantum ne suam quisque negligat mendicitatem. *Pulsate, inquit, et aperietur vobis*. Stant angeli ad januam meam, ut introducant, non ut repellant, non ut terreant. Nulla est pompa in janua mea. *Ego sum janua, qui sustinui crucis ignominiam*. Quare timet egenus inopiam, cum nulli aliquid denegata sit misericordia mea? *Quis speravit in Domino, et derelictus est* (Eccli. ii, 12)? Si pulsant qui desiderant corporis castitatem, dat eis continuo gratiæ sanctitatem. Et dicit eis: *Nolite ambulare polluti, nolite incedere maculosi; sancti estote, quia ego sanctus sum* (Lev. xi,

A 44). Si accedat pupillus exigua manu januam pulsare paternam, nuntiat eum angelus et dicit: *Domine, pupillus pulsat, defensionis pietatem exspectat. Responde ei, Domine: Tibi derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor* (Psal. x, 14). Respondet Dominus, qui dives est, qui misericors pater est: *Ego sum pater orphanorum, et iudex viduarum* (Psal. lxxvii, 6). Nemo lædat quos ego suscipio, nemo spoliet quos ego defendo. Et si qui accesserint ad istam januam, quamvis dividantur locis disparibus, precem tamen unius divitis patrisfamilias omnes æqualem accipiunt pietatem. Hoc amat janua salutaris, ut pulsatoribus abundet opportunis, importunis. Propterea ipse Dominus januam a petitoris voce jejunam pulsantis, clamore silenti invitat omnes ad orationem, omnibus paratus tribuere pietatem. Etsi non accipitis, petite, perseverate, pulsate, nolite desicere, nolite cedere, quia non necat Dominus fame animam justam, qui tamen voluerunt esse suaveriter importuni. Et ponit in parabolam (Luc. xi, 5) hominem cui hospes improvisus venit, et hospes hospitem pauper excepit. Passus verecundiam abiit continuo ad divitis domum, ut peteret panes, et non sine sacramento panes, sed tres panes, quia hospes est gratia pietatis, sed substantiam continet Trinitatis. Nonne unus hospes erat in tribus, qui venit ad patrem Abraham (Gen. xviii, 2), hospes amicus, pransor et repromissor, et omnia ei in Trinitate sunt exhibitæ hospitalitatis obsequia? Trinum attulit vitulum pater Abraham, tres panes similaginis consparsit futura mater paritura filium, pro quo pater mactavit agnum, ut ipsum corporis Christi in Trinitate jam conspiceret sacramentum. Ita et iste amicus veniente hospite pergit ad divitem, trium panum allegat necessitatem, pulsat et nemo respondet ex janitoribus, quia omnes oppresserat somnus. Non angeli, non archangeli, non prophetae, non ministri, et tamen pulsat, quamvis nemo respondeat. Quandoque gaudens paterfamilias ad importunitatem pulsantis respondet ei de interioribus sacris: quid pulsas sine tempore, qui piger fuisti cum tempore? Dies fuit, et in lumine non ambulasti. Nox venit, et pulsare cœpisti? Excusat tempus, quod improvisus querit affectus. Et ille, Domine, Domine, te peto, ad te pulso, teipsum quero, tu surge dare mihi misericordiam, quia non es dedignatus de luto limi componere viscera mea. Ministro non indiges, quia omnia potes; sed pueri tui dormiunt, Domine: tu non dormis, neque obdormitas, qui custodis Israel (Psal. cxx, 4). *Gratis peto, sub gratia mendico, non sub lege præsumo. Et si lex et prophetæ usque ad Joannem* (Math. xi, 13), sed tua gratia non habet finem. Quieverunt pueri tui, prophetæ tui, et ego novi, Domine. Sed tu qui es initium et finis, primus et novissimus (Apoc. xxi, 13), noli ad me lætari novissima noctis hora petentem, qui nocte media captivam duxisti captivitatem. Quid faciat paterfamilias tanti perseveratoris voce constrictus? Non excitat puerum, non prophetam, non mittit angelum et archangelum: ipse surgens dat illi responsum, si non propter anticitiam, sed propter perseverantem misericordiam, impudentia cui abstulit verecundiam. Cum quanta lætitia bene pertinax ille petitor, et nocturnus mendicator ad hospitem proprium repedit, quem pauper excepit, et dives factus recepit? nec hospes ab hospite irrefectus aliquando recessit. Nonne hospes erat iste qui dicit: *Ego ad januam, si quis aperuerit mihi, introibo, et cœnabo cum illo ego et Pater meus* (Apoc. iii, 20)? Quam bona domus, si Pater et Filius ingreditur hospes amicus, ubi Spiritus sanctus ipse ibi exhibet diversa pulmentaria propter cœnam dominicam! Quæ sunt pulmentaria Spiritus? *Pax, gaudium, benignitas, bonitas, continentia, fides, caritas* (Gal. v, 22). Nos tantummodo non pigeat hospitem suscipere Dominum. Ipse secum portat ubertatem deliciarum, ut pascat ibi lætantes exercitus angelorum. Utinam ipse sit hospes nobis superveniens

* Legitur apud Augustinum, editionis nostræ tomo V, col. 1909.

benedictus, et jam non sit nobis hospes Gothus et Barbarus. Nam illis hospitibus arma et sagittæ, at cum isto hospite pax cum jocunditate: qui venit hospitem non torquere, sed parcere; non exspoliare, sed vestire; non percutere, sed sanare. Ipsum hospitem apertis cordis nostri januis suscipiamus, et nunquam in nobis dominabitur inimicus. Ipso præstante qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SYLLABUS CODICUM

AD QUOS DE NOVO RECOGNITA SUNT OPERA S. FULGENTII,

NEC NON VARIANTES ALIQUOT LECTIOES EX PRÆTERMISSIS SELECTÆ.

(Quæ asteriscum habent videntur referendæ in textum.)

LIBRI AD MONIMUM.

Emendati sunt ad mss. Corb., id est Corbeiensem annorum 800, qui alias monasterii Corbeiensis, nunc est monasterii S. Germani a Pratis. Variantes lectiones e ms. S. Victoris prope Parisios; ms. Thuanæ bibliothecæ; ms. Port., hoc est e ms. Cartusie Portarum ductæ a R. P. Petro Francisco Chiffletio societatis Jesu presbytero; nec non ad editiones antiquiores et castigatiores, Colon., id est Coloniae Agrippinæ anni 1526; Ant. seu Antuerp., id est Antuerpiæ apud Plantinum 1573; Mog seu Mogunti anni 1515; Basil., Basileæ 1621.

LIBER PRIMUS.

- * Pag. 1. Ms. Corb., *sed in illo me debere fateor.*
- 3. Ms. Corb., *in hujus inquisitionis ac disputationis opere.*
- 4. Ms. Port., *nisi ab illo nobis fastidientibus esuries detur.*
- Ibid. Ms. Port., *illudque prædestinatum utique ad interitum.*
- Ibid. Ed. Basil. cum ms. Port., *legente me.*
- * 5. Ms. Port., *dum in malo prædestinationem te legisse diceres.*
- Ibid. Ms. Port., *postulare non desino, ut sive per loquia.*
- Ibid. Ms. Port., *prædestinatos assermat.*
- 6. Mss. Corb. et Port., *et ut quid moriemini, domus Israel?*
- Ibid. Ms. Corb. et Port., *injuste concupiscendo accersivit.*
- * 7. Ms. Port., *et Deo perficiente talis postmodum sit, ut.*
- 8. Mss. Vict. et Corb., *confirma, Deus, quod operatus es in nobis.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *sicut et ille justus est.*
- * Ibid. Mss. Corb., Victor. et Port. nec non ed. Ant., *regnumque cælorum divinitus fidelibus præparatum.*
- 9. Mss. Corb. et Port., *gratia glorificationis juste reddatur.*
- Ibid. Ms. Port., *in futuri sæculi remuneratione dicit permanere.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *ut deputetur fides eorum ad justitiam.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *Misericordia tua subsequetur me.*
- 10. Ms. Port., *creator illud jam fecisse.*
- 11. Ms. Port., *voluntati effectus.*
- Ibid. Ms. Port., *de ipso solo.*
- * Ibid. Mss. Corb. et Port., *semetipsum peccato suo lædere permittatur.*
- Ibid. Ms. Port., *Iniquos autem condemnat. Ms. Corb., condemnavit.*
- Ibid. Ms. Port., *sicut dolor in utero habentis, et non effugient.*
- 12. Ms. Port., *sed illud quaeritur, utrum sicut creduntur.*
- Ibid. Ms. Port., *nos autem non spiritum hujus mundi.*
- 13. Ms. Port., *sic ipse sibi jam factus poena, ut.*

- 15. Mss. Corb., Victor. et Port., *creaturæ quippe rationalis.*
- Ibid. Ms. Port., *majorem dilectionem exhibeat Creatori quam sibi.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *nec sic se potest diligere.*
- Ibid. Mss. Port. et Corb., *ante datam gratiam humiles invenit.*
- Ibid. Ms. Port., *percutunt propter suam voluntatem.*
- * 16. Mss. Port. et Corb., *Digne utique homini qui se perdidit.*
- Ibid. Ms. Port., *in perditione peccati dimissus qui propria.*
- Ibid. Ms. Port., *et ipsi in eo placuit.*
- Ibid. Ms. Port., *non quasi aliquam substantiam malam diligant.*
- 17. Mss. Corb. et Port., *sic incongruum est ut in ipso putetur causa cujuslibet operis mali.*
- * 18. Mss. Corb. et Port., *quid respondere possit quisquis hanc.*
- * Ibid. Ms. Port., *nunquid enim... ex impiis justis (quod cum dicimus, ad Dei gloriam dicimus) sic recte dicere poterimus.*
- Ibid. Mss. Port. et Corb., *fecit Deus rectum.*
- * Ibid. Mss. Corb. et Port., *quam utique aut tribuisse Deum.*
- * Ibid. Mss. Corb. et Port., *æterno mereretur puniri supplicio.*
- * Ibid. Ms. Port., *scito quia malum est tibi.*
- * 19. Ms. Port., *ut agnoscat. Ms. Corb., agnosceretur non ab eo prædestinatum.*
- 20. Ms. Port., *non intres in judicium.*
- * Ibid. Ms. Corb., *nisi Deus in quibus vellet, misericordiam fecisset superexaltari judicio. Ms. Port., faceret superexaltare judicio.*
- * 21. Mss. Corb. et Port., *quem ira justis peccantibus reddit.*
- Ibid. Ms. Port., *Talis namque verus est Deus cujus. Ms. Corb., Talis est enim Deus verus.*
- 22. Ms. Port., *ad indebitam sunt gratiam præparata.*
- * Ibid. Ms. Port., *talibus rasis interitum reddit.*

LIBER II.

- * Pag. 27. Mss. Corb. et Port., *qua peccant a Deo præscitam.*
- 28. Ms. Port., *si illi quos malitia sua (sicut scriptum est) excæcavit, hos veritas ipsa.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *nec glorificari cum Patre consentiunt.*
- Ibid. Ms. Port., *sed simul Patri Filioque offerri.*
- * 29. Editi et mss. Corb., Port. et Victor., *Abraham autem... Ms. Vict., abiit illuc... et invocaverat ibi Abraham nomen Domini Dei. Ms. Port. omittit posteriori loco Abraham.*
- Ibid. Mss. Corb. et Port., *congruere temporibus, locis.*
- Ibid. Mss. Corb., Victor. et Port., *quo se ad informandas.*
- * Ibid. Ms. Corb., *non erit tanquam invisibilis Pater visibili Filio prævonendus. Recte quidem. Editi, in-*